

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

KUR'AN'A GÖRE PEYGAMBERLERE İTARAZ SEBEPLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Seda ŞEN

ELAZIĞ – 2011

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

KUR'AN'A GÖRE PEYGAMBERLERE İTARAZ SEBEPLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Seda ŞEN

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. **Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI**
2. Doç.Dr. Gıyasettin ARSLAN
3. Doç.Dr. İsmail ERDOĞAN
4. Yrd.Doç.Dr. Enver DEMİRPOLAT
5. Doç.Dr. Selim ÖZARSLAN

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KUR'AN'A GÖRE PEYGAMBERLERE İTİRAZ SEBEPLERİ****Seda ŞEN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı****Tefsir Bilim Dalı****Elazığ - 2011, Sayfa: IX+111**

Allah insanı yarattığı andan itibaren onlara doğru gösterecek, ibadetlerini öğretecek peygamberler yollamıştır. Allah bu peygamberleri pek çok ortak sıfat ile de vasıflandırmıştır. Peygamberlerin görevleri sadece Allah'tan aldıkları vahiyleri insanlara bildirmek ve onlara güzel örnek olmaktır. Bu uğurda peygamberler pek çok sıkıntıya katlanmışlardır.

Allah'ın gönderdiği bu peygamberlere inananlar olduğu gibi inanmayanlar da olmuştur. İnanmayan bu insanlar peygamberlere itiraz etmişlerdir. İtiraz sebepleri her çağda aynı olmakla beraber kavimlerin kendi özel durumlarına göre farklılık göstermiştir. Mesela her kavim peygamberlerini akılsızlıkla delilikle suçlamışlardır. Yine kendilerine gelen peygamberleri beğenmemiş peygamber olarak insan değil de insanüstü bir varlık beklemişlerdir. Bunun yanında Nuh peygamberin kavmi putlara tapmaktan kurtulamamış, Ad kavmi itibarlarına ve güçlerine çok güvenmiş, Semud kavmi hadlerini aşmış, Lut kavmi sapıklıkta çok ileri gitmiş, Medyen ve Eyke halkları ölçü ve tartıda haksızlık yapmışlar, Musa peygamberin kavmi de nankörlükleriyle hadlerini aşmışlar ve ilahi cezaya çarptırılmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Allah, Peygamber, Ku'ran, Kavim, İtiraz, Sebepler

ABSTRACT

MASTER THESIS

ACCORDİNG TO THE QUR'AN PROPHETS THE CAUSES OF APPEALS

Seda ŞEN

The University of Fırat

Social Sciences Institue

The Department of Basic İslamic Sciences

Commentary (Tafseer) Branch

Elazığ - 2011, Page: IX+111

From the moment God created man to show them the right, sent the prophets to teach worship. Also equipped with the prophets of God a lot in common adjective. Tasks of the prophets received revelations from Allah only to inform people and be good examples to them. Many prophets relied on this cause trouble.

Those who believe in the prophets sent by Allah as believers have been also. Does not believe these people have objected to the prophets. Although the reasons for the appeal of each nation of the same age varied according to their particular circumstances. For instance, every nation who accused the prophets of madness. Yet the prophets not like them as a human prophet and not a human being waited above. In addition, people of Noah worshiped idols, dignity and power of people of very trusted name, puts people of Semud exceeded, Lot tribe went too far in their jobs, Madyan and unfair to scale I made Companions of the Wood and the peoples of the measure, the folk of Moses the prophet and the divine punishment had suffered ingratitude.

Key words: Allah, the Prophet, Ku'ran, Kavi, the appeal, the reasons why.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR.....	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ.....	1
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	1
2. Araştırmanın Amacı.....	1
3. Araştırmanın Metodu.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. PEYGAMBERLİK VE PEYGAMBERLERE DUYULAN İHTİYAÇ	3
1.1. Peygamberliğin Tanımı.....	3
1.2. Resul ve Nebi Kavramları.....	4
1.3. Kur'an'da Zikredilen Peygamberler	5
1.4. Peygamberlerin Sıfatları	6
1.4.1. Sıdk	6
1.4.2. Emanet (Emin Olmak)	6
1.4.3. İsmet.....	7
1.4.4. Tebliğ	7
1.4.5.Fetanet.....	8
1.5. Peygamberlerin Temel Özellikleri.....	8
1.5.1 Peygamberliğin Vehbi Olması.....	9
1.5.2 Peygamberlerin İnsan Olması.....	11
1.5.3. Peygamberlerin Mesajlarının Evrensel Olması	15
1.6. Peygamberlik ve Mucize.....	16
1.6.1 Mucizenin Sözcük Anlamı	17
1.6.2. Mucize Çeşitleri.....	17
1.6.2.1.Akli Mucizeler	17
1.6.2.2.Hissi Mucizeler	18
1.7. Peygamberlik ve Vahiy	18
1.8. Peygamberlerin Gönderiliş Gayeleri	20

1.9. İnsanlığın Peygambere Olan İhtiyacı.....	21
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

2. PEYGAMBERLERE İTİRAZ SEBEPLERİ	23
--	-----------

2.1. Nuh Aleyhisselam.....	23
----------------------------	----

2.1.1. Nuh Aleyhisselam'ın Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilişi	24
---	----

2.1.2. Nuh Aleyhisselam'ın Kavmini Tevhide Davet Edişi.....	28
---	----

2.1.3. Kavminin Nuh Aleyhisselam'a Yaptığı İtirazlar	32
--	----

2.1.3.1. Hz. Nuh (a.s)'ın akılsızlıkla ve sapıklık ile suçlanması	32
---	----

2.1.3.2. Hz. Nuh (A.S)'ın Delilik İle Suçlanması.....	35
---	----

2.1.3.3. Hz. Nuh (A.S)'ın Sıradan Bir İnsan Olması	36
--	----

2.1.3.4. Hz. Nuh (A.S)'a İnananların Alt Tabakadan İnsanlar Olması.....	38
---	----

2.1.3.5. Ata Dini Bahanesi	40
----------------------------------	----

2.2. Hud Aleyhisselam.....	40
----------------------------	----

2.2.1. Hud Aleyhisselam'ın Soyu ve Ad Kavmine Peygamber Olarak Gönderilişi.....	40
--	----

2.2.2. Hud Aleyhisselam'ın Kavmi	42
--	----

2.2.3. Hud Aleyhisselam'ın Ad Kavmini Tevhide Davet Edişi	43
---	----

2.2.4. Ad Kavminin Hud Aleyhisselam'a Yaptığı İtirazlar	44
---	----

2.2.4.1. Hz. Hud (A.S)'ın Beyinsizlik ve Sapıklıkla Suçlanması.....	44
---	----

2.2.4.2. Atalar Dinine Bağlılık	45
---------------------------------------	----

2.2.4.3. Kendilerinin Güçlü Kuvvetli Olduklarını Söyleyip Hz. Hûd Tarafından Gelebilecek Bir Zararın Olamayacağını İleri Sürmeleri	46
---	----

2.2.4.4. Âhireti İnkâr Etmeleri Ve Hayatın Sadece Dünya Hayatından İbaret Olduğunu İleri Sürmeleri	47
---	----

2.2.4.5. Hz. Hûd'u Küçümsemeleri	48
--	----

2.3. Salih Aleyhisselam	49
-------------------------------	----

2.3.1. Salih Aleyhisselam'ın Soyu ve Semud Kavmine Peygamber Olarak Gönderilişi.....	49
---	----

2.3.2. Semud Kavmi ve Yurtları.....	50
-------------------------------------	----

2.3.3. Semud Kavminin Salih Aleyhisselam'a Yaptığı İtirazlar	51
--	----

2.3.3.1. Ata Dini Bahanesi	51
----------------------------------	----

2.3.3.2. Semud Kavmi'nin Büyüklük taslamaları ve peygamberleriyle alay etmeleri	52
--	----

2.3.3.3.Semud Kavmi’nin Haddi Aşmaları.....	53
2.3.3.4. Semud Kavminin Hz. Salih’den Bir Mucize istemeleri ve Onu Büyülenmişlikle Suçlamaları	54
2.4. İbrahim Aleyhisselam	55
2.4.1. İbrahim Aleyhisselam’ın Soyu Peygamber Olarak Gönderilişi	56
2.4.2.İbrahim Aleyhisselam’ın Kavmiyle Mücadelesi	57
2.4.3. Nemrud ile Mücadelesi	59
2.4.4. Halkının İbrahim Aleyhisselam’ Yaptığı İtirazlar	61
2.4.4.1. İbrahim (a.s.)’in Atası Âzer’e Daveti ve ondan Gördüğü Tepki	61
2.4.4.2. İbrahim (a.s.)’in, Kavmine Daveti ve Kavminin Tepkisi	62
2.5. Lut Aleyhisselam.....	64
2.5.1. Lut Aleyhisselam’ın Soyu, Peygamberliği ve Bazı Faziletleri.....	65
2.5.2. Sedum ve Diğer Şehirler Halkının Ahlaksızlıkları	65
2.5.3. Lut Aleyhisselam’ın Kavmini Uyarması.....	66
2.5.4. Kavmin Lut Aleyhisselam’a İtirazları.....	68
2.5.4.1. Lut Kavminin Hz. Lut’u Tehdit Etmeleri.....	68
2.5.4.2.Lut Kavminin Hz. Lut İle Alay Etmeleri.....	70
2.6. Şuayb Aleyhisselam.....	72
2.6.1. Şuayb Aleyhisselam’ın Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilişi	72
2.6.2. Medyen ve Eyke Halkları.....	73
2.6.3. Şuayb Aleyhisselam’ın Medyen ve Eyke Halklarını Uyarması	75
2.6.4. Halkın Şuayb Aleyhisselam’a İtirazları	76
2.6.4.1. Müşriklerin Namazla Alay Etmeleri	76
2.6.4.2. Kavminin Ve Kavminden İleri Gelenlerin Şuayb (a.s.)’ı Tehdit Etmeleri	77
2.6.4.3. Kavminin Şuayb (a.s.)’ı Yalancılıkla Ve Büyülenmişlikle Suçlamaları.....	79
2.7. Musa ve Harun Aleyhisselam.....	82
2.7.1 Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilmeleri.....	82
2.7.2. Firavun ve İsrail oğullarıyla Mücadeleleri	84
2.7.3. Firavun’un Hz. Musa (a.s.)’a Yaptığı İtirazlar	85
2.7.4.Kavminin Hz. Musa’ya yapmış olduğu itirazlar.....	87

2.7.4.1. İsrailoğlularının Hz.Musa'nın Ardından Buzağı Heykeline Tapmaya Geri Dönmeleri.....	87
2.7.4.2.İsrailoğulları'nın Allah'ı Açıkça Görmek İstemeleri	88
2.7.4.3.İsrailoğulları'nın Allah'ın Kendilerine Olan Nimetlerini İnkâr Etmeleri	89
2.8. Hz. Muhammed (s.a.v).....	91
2.8.1. Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilmesi	91
2.8.2. Hz. Muhammed (s.a.v)'i Kabul Etmeyenlerin İtirazları	95
2.8.2.1. Hz. Muhammed'in Davası Haklı Olsaydı Önemli Şahıslar Onu Kabul Ederdi İddiası	95
2.8.2.2. Hz. Muhammed (s.a.v)'in Kâhin Olduğu İddiası.....	97
2.8.2.3. Hz. Muhammed (s.a.v)'in Mecnun ve Şair Olduğu İddiası.....	98
2.8.2.4. Hz. Muhammed (s.a.v)'in İnsan Oluşuna ve Peygamber Olarak Seçilmesine İtirazlar	99
2.8.2.5. Ekonomik Sebepler	102
SONUÇ	105
BİBLİYOGRAFYA.....	108
ÖZGEÇMİŞ.....	111

VIII

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
a.s.	: Aleyhi's-selam
bkz.	: Bakınız
ev.	: Çeviren
H.z.	: Hazreti
haz.	: Hazırlayan
r.a.	: Radiyallahu anh
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
trc.	: Tercüme eden
Yay.	: Yayınları

ÖNSÖZ

İnsan aklı peygamberlerin getirdikleri hususlar konusunda yeterli olsa bile Allah (c.c)’ın insanlara peygamber göndermesi O’nun kullarına bir ihsandır. Peygamberlerin gönderilmesindeki asıl maksad insanlara yol göstermek ve onların sorumlu tutulmalarını sağlamaktır. İnsanların dünyada yaptıklarından sorumlu tutulabilmeleri için Allah (c.c) onlara hakkı bildiren, doğru yolu gösteren peygamberler göndermiştir.

Müslüman, hayatını takdir edilen çağın içinde yaşarken çağın egemen değerlerini aşan, mantık örgüsünün dışında düğümlenen bir zihni yapıya sahip olmak durumundadır. Bu, Kur’an’ın, güneş gibi bütün zamanları ve mekânları aydınlatması; tarih boyunca bütün insanlara rahmet olmasının doğal sonuçlarından sadece birisidir. Bu bağlamda biz de bu çalışmayla birlikte bu alana küçük bir katkı yapmaya çalıştık.

Amacımız, inkârcıların her çağda sergiledikleri ortak tavırları ve onlara karşı peygamberlerin takındıkları tutumları göstermektir. Bu sayede Müslümanları bekleyen tehlikeler ve bunlara karşı alınacak tedbirlerin neler olabileceği daha net bir şekilde görülebilecektir. Çünkü vahye itirazın mantığı – bazı değişiklikler gösterse de – aynı gerekçelere dayanır. Kur’an kıssalar aracılığıyla peygamberlerin, kendi toplumları tarafından ne şekilde karşılandığını bildirmektedir. Bunu yaparken amacı, insanların geçmiş toplumların düştükleri hatalara düşmemelerini sağlamaktır.

Çalışmayı hazırlarken Kur’an’a göre davetin kabul edilmeme nedenlerini tespit etmeye çalıştık. Ardından tespit edilen bu nedenleri gerekçeleriyle birlikte açıklamaya çalıştık. Bunu yaparken de danışman hocamın yol göstermelerinden yararlanarak konuyla ilgili kitapları, bilimsel çalışmaları taradık. Ardından tespit edilen nedenleri açıklamaya gayret ettik.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Peygamberliğin temel özelliklerinin neler olduğu ve peygamberlik müessesesine genel bir bakış açısıyla değerlendirdik. İkinci bölümde ise tezin ana konusunu oluşturan davete itirazların nedenlerini Kur’an-ı Kerim’e göre değerlendirmeye çalıştık.

Bu çalışmamızın başından sonuna kadar bana her türlü yardımlarını, desteklerini esirgmeden sunan aileme, arkadaşlarıma ve fikirleriyle çalışmamızın şekillenmesine büyük katkı sağlayan Danışman Hocam Prof. Dr. H. Mehmet SOYSALDI’ya teşekkürlerimi bir borç bilirim.

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Kur'an-ı Kerim'in dört ana konusu vardır. Kur'an'daki bütün ayetler bu konular etrafında şekillenirler ki bu konular tevhid, peygamberlik, ahiret ve adalettir. Bilhassa bu ana esasların içinde peygamberlik konusu, Allah'ın vahyini insanlara ulaştırmaları ve insanlara kulluk yollarını göstermeleri yönünden çok önemli bir konumda bulunmaktadır.

Allah, tarih boyunca yaşamış olan tüm toplumlara kendi ilahi mesajını iletecek resuller yollamıştır. Kur'an'da da dikkat çekildiği üzere, bu resullerin tüm davranışları, ahlaki özellikleri, müminler için örnektir. Bu nedenle de her mümin resullerin yaşadıklarını dikkatle incelemeli ve öğrenmelidir.

Kur'an'da peygamberlerin insanlar için örnek olan özelliklerine geniş yer verilmiştir. Peygamberler hem Allah ile olan münasebetleri, hem de insanlarla olan münasebetleri yönünden inananlara örnek olacak birçok özellik sergilemişlerdir. Bu özelliklerin bahsedildiği ayetleri Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirerek, insanların ders almaları gereken özellikleri tahlil ve tespit edilmesi gereklidir.

İnsanlık âlemine en çok tesir eden insanlar peygamberlerdir. Getirdiği emirlere en çok itiraz edilen ve tepki gösterilen insanlarda yine peygamberlerdir. Araştırmamızın konusu, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerin gönderildiği kavimlere, Allah'ın emirlerini tebliğ ederken kavimleri tarafından yapılan itiraz sebeplerinin ayetler ışığında incelenip değerlendirilmesidir.

2. Araştırmanın Amacı

İnsanı yaratan, dünyaya gönderip neslini çoğaltan Allah, herhalde o insanı manasız ve gayesiz yaratmamış, hayata boş yere göndermemiştir. Mutlaka, insanın bir gayesi, hedefi ve kendisine diğer varlıklardan farklı bir üstünlük verilmesinin maksadı vardır.

İşte peygamberler topluluğu, bu gayenin insanlara öğretilmesi için gönderilmiş ilahi elçilerdir. İlk insan ve aynı zamanda da ilk peygamber olan Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e kadar bütün peygamberler toplumları tarafından yalancılık, delilik, falcılık, büyücülük v.b gibi ithamlarla suçlanmışlardır.

Amacımız, inkârcıların her çağda sergiledikleri ortak tavırları ve onlara karşı peygamberlerin takındıkları tutumları göstermektir. Çünkü vahye itirazın mantığı bazı değişiklikler gösterse de aynı gerekçelere dayanır. Kur'an kıssalar aracılığıyla peygamberlerin, kendi toplumları tarafından ne şekilde karşılandığını bildirmektedir. Bunu yaparken amacı, insanların geçmiş toplumların düştükleri hatalara düşmemelerini sağlamaktır.

3. Araştırmanın Metodu

Çalışmayı hazırlarken Kur'an'a göre davetin kabul edilmeme nedenlerini tespit etmeye çalıştık. Ardından tespit edilen bu nedenleri gerekçeleriyle birlikte açıklamaya çalıştık. Bunu yaparken de önce konu ile ilgili ayetleri tespit edip daha sonra da tefsir ve kaynak eserlerden yararlanmaya çalıştık.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde peygamberlik kavramı, peygamberlerin gönderiliş sebepleri ve insanların peygamberlere olan ihtiyaçlarını açıklamaya çalıştık. İkinci bölümde ise Kur'an-ı Kerim'de peygamber kıssalarının anlatıldığı sure ve ayetleri tespit ederek ilk başta adı geçen peygamber ve kavmi hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu bilgilerden sonra kavimlerin peygamberlerine yaptıkları itiraz sebeplerini tespit ederek ayrıntılı bir şekilde incelemeye çalıştık.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. PEYGAMBERLİK VE PEYGAMBERLERE DUYULAN İHTİYAÇ

1.1. Peygamberliğin Tanımı

Peygamber kelimesi, Farsça kökenli bir kelime olup “haberci”, yani “Allah’tan haber getiren” demektir. Dilimizde bu kelimeyi “elçi” sözü karşılamaktadır.¹ Arapça da “peygamber”i ifade eden kelimeler “nebi” ve “resul” dur. Kurumu ifade eden “peygamberlik” yerinde “nübüvvet” ve “risalet” masterları kullanılmaktadır.²

İstilahta ise en genel manasıyla peygamberliği şöyle tarif etmek mümkündür: “Meleği Cebrail (a.s) vasıtasıyla Allah tarafından verilen emir ve yasakları insanların tamamına veya onlardan bir kısmına tebliğ etmesi için Allah’ın kendisine vahiyde bulunduğu ve diğer insanlar arasından seçtiği insana peygamber” denir.³

Peygamberler, Yüce Allah’ın doğru yolu göstermek için görevlendirdiği elçilerdir. Onlar; yolunu şaşıran, sapıklığa, acılara ve bunalımlara düşen insanlara birer kurtarıcı olarak Allah tarafından gönderilmişlerdir. Bu husus Kur’an-ı Kerim’de Nisa Suresinde: “Biz müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdik ki, artık peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bir bahanesi olmasın.”⁴ Buyrulmuştur.

Peygamberler “Allah’ın insanlar arasından seçtiği insanlardır.” Bu sebeple bir insanın peygamberliğe mazhar olması, kişinin kendi gayretlerinin ve çalışmalarının tamamen dışında bir olaydır. O tamamen Allah’ın kulları arasından seçtiği kişilere verdiği ilahi bir lütuf ve rahmani bir mevhibe neticesidir. Çalışma ve gayretle çok ibadette bulunmakla elde edilmez.⁵ Kur’an’da bu konu birçok ayette dile getirilmiştir: “Bu Allah’ın lütfudur. Onu dilediğine verir.”⁶ “...biz onları seçtik ve sırat’ı mustakime ulaştırdık”⁷ “Allah Âdem’i, Nuh’u, Al-i İbrahim’i, Al-i İmran’ı âlemler üzerine (peygamber olarak) seçmiştir.”⁸ “Allah meleklerden ve insanlardan peygamberler

¹ Komisyon, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, D.İ.B.Yayınları, Ankara, 2006, s.539.

² Çetin, Abdurrahman, *Örneklerle Peygamberimiz*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, s.25.

³ Buti, Muhammed Said Ramazan, *Kübra’l-Yakiniyyati’l- Kevniyye*, Darü’l-Fikr, Dımaşk, 1997, s.184.

⁴ Nisa, 4/165.

⁵ Sabuni, Muhammed Ali, *en-Nübüvvetü ve’l-Enbiya*, Darü’l-Kalem, Dımaşk, 1989, s.17.

⁶ Cuma 62/4.

⁷ En’am, 6/87.

⁸ Ali İmran, 3/33.

*seçer, şüphesiz ki Allah en mükemmel şekilde duyan ve görendir.”*⁹ Bir diğer ayette “*Allah dilediği kulu rahmetiyle seçer, Allah büyük bir fazl sahibidir.*”¹⁰ Denilmiştir.

1.2. Resul ve Nebi Kavramları

Peygamberler Kur’an-ı Kerimde (الرسول) ve (النبي) kelimelerinden türeyen kelimelerle ifade edilmiştir. Bu iki kelime esas alındığında **nübüvvet** ve **risalet** olmak üzere peygamberliğin iki yönü ortaya çıkmaktadır.¹¹

Resul: Sözlükte “*risalet görevini yerine getiren elçi*”¹² anlamına gelen **resul**, dini literatürde, Allah tarafından yeni bir kitap ve yeni bir şariat ile bir topluma veya bütün insanlığa gönderilen kimsedir.¹³ Buna **mürsel** de denir. Çoğulu **rusüldür**. Resul kelimesinin kökü olan “*risl*”, yumuşaklık ve kolaylık üzere göndermek veya yumuşaklıkla yürümek ve yol almaktır.

Resul kelimesi bazen melekler içinde kullanılmıştır. Her resul insanları irşat, ıslah ve hak yola davet etmek için kendi kavminin dilini konuşacak şekilde gönderilmiştir.¹⁴ Bu husus Kur’an-ı Kerim de şöyle ifade edilmektedir: “*Biz her peygamberi, ancak kendi kavminin diliyle gönderdik ki, onlara (Allah’ın emirlerini) iyice açıklasın. Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. O mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.*”¹⁵

Nebi: Yüksek olmak ve haber vermek anlamındaki “n-b-e” kökünden türeyen **nebi** (çoğulu **enbiya**) sözlükte, haber veren, yüksek ve düz olmayan yer, çok ve geniş yol demektir. Terim olarak ise; Allah’ın dini kurallarını, emir ve yasaklarını, öğüt ve tavsiyelerini insanlara bildirmesi için görevlendirdiği insanlara denir.¹⁶

İslam bilginleri resul ile nebi arasında fark olduğunu, yeni bir şariat ve yeni bir kitap ile gönderilen peygamberlere resul-mürsel, yeni bir kitap ve yeni bir şariatla gönderilmeyip, önceki bir resulün kitap ve şariatını tebliğ etmekle görevli peygamberlere ise nebi dendiğini söylemişler ise de, Kur’an’da böyle bir ayrım

⁹ Hacc, 22/75.

¹⁰ Al-i İmran, 3/74.

¹¹ Buti, a.g.e., s. 183.

¹² Sarı, Mevlüt, *Arapça Türkçe Lügat*, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980, s.604.

¹³ Soysaldı, H.Mehmet, *Kur’an Semantiği Açısından İnançla İlgili Temel Kavramlar*, Çağlayan Yayınları, İzmir, 1997, s.143.

¹⁴ Komisyon, a.g.e., s.552.

¹⁵ İbrahim, 14/4.

¹⁶ Soysaldı, a.g.e., s.143.

bulunmamaktadır. Aksine nebilere, kitap, hüküm, hikmet verildiği ve vahye dildiği bildirilmektedir.¹⁷

Bakara suresinde nebilerle beraber kitap indirildiği bildirilmektedir: “İnsanlar tek bir ümmetti. Allah, müjdeciler ve uyarıcılar olarak nebiler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda, aralarında hüküm vermek üzere kitapları hak olarak indirdi. Kendilerine apaçık ayetler geldikten sonra o konuda ancak; kitap verilenler, aralarındaki kıskançlık yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah iman edenleri, kendi izniyle, onların hakkında ayrılığa düştükleri gerçeğe iletti. Allah dilediğini doğru yola iletir.”¹⁸ Ali İmran Suresinde de Allah nebilere de kitap verildiğini şöyle açıklamıştır: “Hani, Allah peygamberlerden, “Andolsun, size vereceğim her kitap ve hikmetten sonra, elinizdekini doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka iman edeceksiniz ve ona mutlaka yardım edeceksiniz” diye söz almış ve “Bunu kabul ettiniz mi; verdiğim bu ağır görevi üstlendiniz mi?” demişti. Onlar, “Kabul ettik” demişlerdi. Allah da, “Öyleyse şahit olun, ben de sizinle beraber şahit olanlardanım” demişti.¹⁹ Kur’an-ı Kerim’in Nisa suresinde de nebilerin Allah tarafından vahiy aldığı bildirilmiştir. “Biz Nûh’a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a, torunlarına, İsa’ya, Eyyüb’e, Yûnus’a, Hârûn’a ve Süleyman’a da vahyetmiştik. Davûd’a da Zebûr vermiştik.”²⁰

Nebi ve resul kelimelerinin geçtiği ayetler birlikte değerlendirildiğinde böyle bir ayırımın yapılmadığı ve genel olarak peygamberler olarak geçtiği görülmektedir. Dolayısıyla peygamberlerin genelde ortak vasıflara sahip oldukları, kitap, hikmet, nübüvvet ve hüküm verilmesi, vahye dilmesi, uyarıcı ve müjdeciler olarak gönderilmiş olmaları ortak değerler olarak bahsedilmektedir.

1.3. Kur’an’da Zikredilen Peygamberler

Kur’an da yirmi beş peygamberin isimlerinin zikredildiğini görmekteyiz. Bunlar:

Âdem (a.s.), İdris (a.s.), Nuh (a.s.), Hûd (a.s.), Salih (a.s.), İbrahim (a.s.), Lût (a.s.), İsmail (a.s.), İshak (a.s.), Yâkub (a.s.), Yûsuf (a.s.), Eyyup (a.s.), Şuayb (a.s.),

¹⁷ Komisyon, a.g.e., s.520.

¹⁸ Bakara, 2/213.

¹⁹ Al-i İmran, 3/81.

²⁰ Nisa, 4/163.

*Musa (a.s.), Harun (a.s.), Dâvud (a.s.), Süleyman (a.s.), İlyas (a.s.), Elyasa (a.s.), Zülkiyl (a.s.), Yûnus (a.s.), Zekeriyâ (a.s.), Yahya (a.s.), İsa (a.s.), Muhammed (a.s.)*²¹

Ayrıca ismi gecen bu peygamberlerden başka *Lokman (a.s.), Zülkarneyn (a.s.), Uzeyir (a.s.)* isimleri geçmektedir. Ancak ismi gecen bu üç kişinin peygamber mi veli mi oldukları hakkında İslam bilginlerince görüş birliği sağlanamamıştır.²²

1.4. Peygamberlerin Sıfatları

Peygamberlerin sıfatları Kur'an da anlatılmaktadır. Kur'an ideal insan tipini tarif eder, o da peygamberlerdir.

1.4.1. Sıdk

Doğruluk sadakat demektir. Peygamberler hilaf-ı vaki hiçbir söz söylemezler. Kur'an-ı Kerim de peygamberlerin sıdkına dair ayetler geçmektedir. “*Kitap ta İbrahim’i de an, O dosdoğru bir nebiydi.*”²³ “*Ey özü sözü doğru Yusuf!*”²⁴

Peygamberler özü sözü doğru, söyledikleri hiçbir sözde ihtilaf bulunmayan, Allah özel seçilmiş elçileridir. Peygamberlik hakikati, sadakat ve doğruluk esasına dayanır. Her peygamber doğru söyler ve söylemek zorundadır. Çünkü gaybi âlemlerden haber getiren ve insanlığa tebliğ eden bir insanın sözlerinde küçük bir yanılma ve yanlışlık olsa, tebliğ edilen insanların peygambere itimadı kalmaz ve dinin gönderiliş gayesi tahakkuk etmez. İnsanlık adına öğrenmemiz gereken bütün hakikatler bize peygamber tarafından ulaştırılmaktadır. Ve bu çok hassas bir konudur.²⁵ Ayeti Kerimede buyrulduğu gibi: “*Eğer peygamber bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kuvvetle yakalar; sonrada onun can damarını koparırdık. Sizden hiç kimse buna engel olamazdı.*”²⁶

1.4.2. Emanet (Emin Olmak)

Peygamberlerin Allah’tan aldığı vahiyleri değiştirmeden, aynen insanlara tebliğ etmeleridir. Peygamberler, almış oldukları ilahi emirleri ne değiştirmişler, ne de onlara bir şey ilave etmişlerdir. Çünkü peygamber en güvenilir insandır. Onlarda hiçbir şekilde

²¹ Buti, a.g.e., s.197.

²² Köksal, M. Asım, *Peygamberler Tarihi*, T.D.V.Yayınları, Ankara, 2007, s.11.

²³ Meryem, 19/41.

²⁴ Yusuf, 12/46.

²⁵ Eroğlu, Emine, *Rahmet Peygamberi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009, s.10.

²⁶ Hakka, 69/44-47.

hiyanet ve ihanet bulunmaz. O halde güven ve emniyet nübüvvetin vazgeçilmez şartıdır. Bu hususta Cenabı Hak şöyle buyuruyor: *“Daha önce gelip geçen o peygamberler, Allah’ın vahiylerini tebliğ eden, Allah’tan korkan, başka hiç kimseden korkmayan kimselerdir. Allah hesap görücü olarak yeter.”*²⁷

Bütün peygamberler görevlerini en güzel şekilde yerine getirmişler ve şöyle demişlerdir:²⁸ *“Rabbimin vah yettiklerini size tebliğ ediyorum. Ben sizin için güvenilir bir nasihatçiyim.”*²⁹

1.4.3. İsmet

Peygamberlerin en önemli sıfatlarından biride ismet sıfatıdır. İsmet: men etme, engelleme veya himayeye alınmış, korunmuş gibi manalara gelir. Allah (c.c)’ın peygamberlerin zahiri ve Bâtını uzuvlarını küçük veya büyük günahlardan, haram ve çirkin işlerden korumasıdır. Günahlardan maddi ve manevi temizliktir. Peygamberlerin sözleri kadar yaşayış tarzları insanlara tesir etmiştir.

Peygamberlerin hayatlarında kasti hiçbir hata ve kusur yoktur. Allah (c.c) Onları seçkin ve kutsi olarak yaratmıştır. Nebiler tebliğ vazifesiyle insanlar arasında bulunurlar. Onların varlık gayesi hakkı tebliğdir. Onlar Cenab-ı Hak’tan Cebrail vasıtasıyla gelen vahiyleri ümmetlerine bildirmişlerdir. Eğer peygamberler günahlardan bu kadar uzak, bu kadar temiz olmasalardı gelen vahiyleri insanlara olduğu gibi ulaştırabilirler miydi?

Peygamberlerin nübüvvetten önceki ismetleri çok üstündü. Dolayısıyla bütün peygamberler masumdur.³⁰ Şiiler ismet terimini imama da isnat etmişlerdir.³¹

1.4.4. Tebliğ

Taşımak, götürmek, ulaştırmak, bildirmek ve eriştirmek anlamına gelen tebliğ, ıstılahta peygamberlerde bulunması gereken vacip sıfatlardan biri olup, peygamberlerin, vahiy yoluyla Allah’tan (c.c) ilahi hükümlerin hiçbirini gizlemeden, eksiltmeden ve herhangi bir ilavede bulunmadan aynen insanlara bildirmesine denir.

Peygamberler, Allah (c.c)’ın vah yettikleri hakkında susma, gizleme, nakletmeme veya başka bir tercih kullanma hakkına sahip değillerdir. Hiçbir şeyi

²⁷ Ahzab, 33/39.

²⁸ Komisyon, a.g.e., s.145.

²⁹ A’raf, 7/68.

³⁰ Eroğlu, Emine, a.g.e., s.12.

³¹ Komisyon, a.g.e., s.324.

eksiltmeden ve gizlemeden usulüne uygun olarak insanlara bildirmek zorundadırlar. Herhangi bir peygamberin Allah'tan (c.c) aldığı ilahi mesajı insanlara tebliğ etmemesi söz konusu değildir.³² Konuyla ilgili Kur'an da şöyle denilmektedir: *“Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.”*³³

1.4.5.Fetanet

Fetanet peygamber mantığıdır. Peygamberler kendilerine gelen vahyi peygamber mantığıyla anlayarak insanlara tebliğ etmişlerdir. İlahi vahiy peygamber fetanetiyle insanların anlaya bileceği seviyeye inmiş olur. Eğer peygamberlerde fetanet bulunmamış olsaydı, peygamberler karşılaştıkları bunca meseleyi nasıl çözümleyeceklerdi? Çünkü peygamberlere itirazlar geldiği gibi, dost ve yakınlarından da sorular gelmekteydi. Bunca müşkilin halledilemediği bir durumda vahiy ve dolayısıyla din anlaşılmamış olacaktı.³⁴

Yüce Allah gönderdiği bütün peygamberlerine, üstün bir zeka, büyük bir dikkat ve olgunlaşmış bir akıl ihsan etmiştir. Böylece Allah'tan aldıkları vahiy kavrayacak bir idrak gücüne sahip olmuşlardır. Yüce Allah, Hz. İbrahim için şöyle buyuruyor: *“Andolsun, daha önce de İbrahim'e doğruyu yanlıştan ayırma yeteneğini verdik. Biz zaten onu biliyorduk..”*³⁵

Peygamberler gönderildikleri toplumun içinde, zekâ, fizik, meslek, ahlak ve huy güzelliği bakımından mükemmel, cesaret ve şahsiyet sahibi olan kimselerdir. Fetanet, anlayış ve zekâ üstünlüğüne ilave olarak, hassas derecede şuuru zihin berraklığını ve çabuk kavrayışlı olduklarını gösterir.³⁶

1.5. Peygamberlerin Temel Özellikleri

Peygamberlerin mucize göstermeleri, melek tarafından vahiy almaları onların özelliklerindendir. Allah peygamberi seçer ve ona bir emir kanun verir. Bu kanun bir sonraki peygambere kadar geçerlidir. Peygamberlerin davası birbirinden farklı değildir, bir sonraki bir öncekinin devamıdır.

³² Komisyon, a.g.e., s .639.

³³ Maide, 5/67.

³⁴ Eroğlu, Emine, a.g.e., s.13.

³⁵ Enbiya, 21/51.

³⁶ Komisyon, a.g.e., s.180.

Peygamberlerin metotları arasında farklar olsa bile, peygamberlerin asıl gayeleri, insana Allah'ı tanıtmaktır. Genel olarak nebiler şu ortak özelliklere sahiptir:

1.5.1 Peygamberliğin Vehbi Olması

İnsanların kendi istek ve çabalarıyla peygamberlik unvanını elde etmeleri mümkün değildir. Peygamberlerin Allah (c.c) tarafından seçildiğini, “*Şüphesiz, Allah, Adem’i, Nûh’u, İbrahim ailesini (soyunu) ve İmran ailesini (soyunu) birbirinden gelmiş birer nesil olarak seçip âlemlere üstün kıldı. Allah her şeyi hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.*”³⁷ Onları seçkin kişiler olduğunu “(Allah) “*Ey Mûsâ! Vahiylirim ve konuşmamla seni insanlar üzerine seçkin kıldım. Öyleyse sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol*” dedi.”³⁸ “*İşte Rabbin seni böylece seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak’a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yakub soyuna da tamamlayacaktır. Şüphesiz Rabbin hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.*”³⁹ ve Allah (c.c)’ın peygamberliği dilediği kimselere vereceğini “*Allah, “Benden başka ilah yoktur. Öyle ise bana karşı gelmekten sakının” diye (insanları) uyarmaları için emrini içeren vahiy ile melekleri kullarından dilediğine indirir.*”⁴⁰ “*“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” diye Nûh’a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrâhim’e, Mûsâ’ya ve İsâ’ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey (İslam dini), Allah’a ortak koşanlara ağır geldi. Allah ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır.*”⁴¹ İfade eden ayetlerde görmekteyiz.

Hiçbir peygamber, düşünüp, taşınıp şöyle bir sistem ortaya koyayım, diyerek işe başlamamıştır ve başlamaz. Yüce Allah insanlar içinden bir kimseyi peygamber olarak seçer. O da peygamberliğini insanlara ilan eder.⁴² Peygamberlik, Allah’ın verdiği bir görev olduğundan, ne akıl, ne çalışma, ne de ibadet yoluyla elde edilebilir. Nitekim Kur’an-ı Kerimde, “*Allah meleklerden de resuller seçer, insanlardan da. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.*”⁴³ Ayetiyle bu durumu bizlere bildirmiştir.

³⁷ Al-i İmran, 3/33-34.

³⁸ Araf, 7/144.

³⁹ Yusuf, 12/6.

⁴⁰ Nahl, 16/2.

⁴¹ Şura, 42/13.

⁴² Sabuni, Muhammed Ali, a.g.e., s.43.

⁴³ Hac, 22/75.

Kendilerine gelen vahye öncelikle peygamberler uyarlar. “De ki: “Ben size, ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size ‘Ben bir meleğim’ de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum.”⁴⁴ “ (Ey Muhammed!) Onlara (istedikleri) bir ayet getirmediğin zaman (alay ederek) derler ki: “Onu (da) bir yerlerden derleyip toplayaydın ya.” De ki: “Ben ancak Rabbimden bana vahyedilene uymaktayım. Bu (Kur’an ayetleri) Rabbinizden gelen basiretlerdir (Gönül gözlerini aydınlatan nurlardır.) İman edecek bir topluluk için bir hidayet kaynağı ve bir rahmettir.”⁴⁵ “Ayetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, “Ya (bize) bundan başka bir Kur’an getir veya onu değiştir” dediler. De ki: “Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım.”⁴⁶ Burada, peygamberlerin hiçbirinin asla heva, heves ve beşeri arzularına uymadıklarını da görmekteyiz.

Nübüvvet ve risalet, peygamberin çalışmak suretiyle kazanmış olduğu bir makam değildir. Kur’an-ı Kerimdeki “Peygamberleri onlara dedi ki: “Biz ancak sizin gibi birer insanız. Fakat Allah kullarından dilediğine (peygamberlik) nimetini bahşeder. Allah’ın izni olmadıkça bizim size bir delil getirmemiz haddimize değil. Mü’minler ancak Allah’a tevekkül etsinler.”⁴⁷ Buyrularda peygamberliğin Allah(c.c) tarafından verildiği açık bir şekilde bildirilmiştir. Nitekim Allah(c.c), Hz. Muhammed (sav)’a “Şüphesiz biz sana (sorumluluğu) ağır bir söz vahy edeceğiz.”⁴⁸ Şeklinde buyurmaktadır.

Peygamberlikte verasetin olmadığını, peygamberlerin nesilleri içerisinde peygamber olanlar olduğu gibi, inanmayanların da olduğunu bu konuda gelen haberlerden anlamaktayız. Her ne kadar Kur’an-ı Kerim’de baba-oğul peygamberlerin isimleri geçiyorsa da, bunlar peygamberliğin veraset yoluyla babadan oğla geçtiği anlamına gelmez. Kur’an-ı Kerim’de “Bir zaman Rabbi İbrahim’i bir takım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: “Ben seni insanlara önder yapacağım.” İbrahim de, “Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)”

⁴⁴ En’am, 6/50.

⁴⁵ Araf, 7/203.

⁴⁶ Yunus, 10/15.

⁴⁷ İbrahim, 14/11.

⁴⁸ Müzzemmil, 73/5.

*demişti. Bunun üzerine Rabbi, “Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz” demişti.”*⁴⁹ Ayeti buna işaret etmektedir.

Başka bir ayette Hz. Nuh (a.s)’un oğlunun tufanda boğulduğundan “*Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh, ayrı bir yere çekilmiş olan oğluna, “Yavrucuğum, bizimle beraber sen de bin, inkârcılarla birlikte olma” diye seslendi.*”⁵⁰ Bahsedilmektedir. Demek ki, bir kimsenin peygamber soyundan olması, onun peygamber olmasını gerektirmiyor.

Kur’an-ı Kerim peygamberlerin aileleri ve çocuklarından söz ederken bazılarının kâfir olduklarından bahsetmektedir. Babanın inanmaması oğlunun peygamber olmamasına engel olmamaktadır. Örneğin Hz. İbrahim’in babasının kâfir olarak kaldığını Kur’an “*Hani İbrahim babası Âzer’e, “Sen putları ilah mı ediniyorsun? Şüphesiz, ben seni de, kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum” demişti.*”⁵¹ Ayetiyle bize bildirmektedir. Bu da O’nun peygamberliğine asla engel olmamıştır.

Sonuç olarak peygamberliğin kime ne zaman verileceği tamamen Allah(c.c)’ın iradesine bağlıdır.

1.5.2 Peygamberlerin İnsan Olması

Kur’an’da peygamberlerden söz edilirken, onların birer insan oldukları özellikle vurgulanmaktadır. Kur’an’ın bu duruma dikkat çekmesinin sebebi gönderilen her peygambere, insan olduğundan dolayı sürekli itirazların yapılmasıdır. Farklı dönemlerde, farklı toplumlara gönderilen peygamberlerden sürekli olarak insanüstü güçler ve olaylar sergilemeleri istenmiştir. Ancak insanlığın tarihi tecrübesi de tüm peygamberlerin insan olduğunu göstermektedir.

Peygamberlerde diğer insanlar gibi oturup kalkar, yiyip içerler, evlenip çocuk sahibi olurlar, hastalanır ve ölürlər. İlahi emir ve yasaklarla yükümlülük konusunda peygamberlerde diğer insanlar gibidirler. Fakat onlar her hareketleriyle Allah’ın insanlar için seçtiği kulları ve elçileri, insanların kendilerine bakarak davranışlarına çekidüzen verdikleri birer örnek insan oldukları için kötü huylardan hiçbirisi onlarda bulunmaz.⁵²

⁴⁹ Bakara, 2/124.

⁵⁰ Hud, 11/42.

⁵¹ Enam, 6/74.

⁵² Komisyon, *Kur’an’dan Öğütler*, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2010, II, 277.

Peygamberlerin gönderilmelerindeki maksat, Allah ile kullar arasında elçilik yapmak, O'nun emir ve yasaklarını insanlara iletmeektir. Görevleri böyle olunca söylediklerine öncelikle kendilerinin uymaları, yasak ve emirleri uygulayarak örnek olmaları gerekmektedir. İnsanlara örnek olmaları için de insan olmaları gerekir. İşte bu yüzden Allah peygamberlerini insanlar arasından seçmektedir.

Kur'an-ı Kerim de peygamberler anlatılırken, onların özellikle birer beşer oldukları gerçeği vurgulanır. *“De ki: ‘Ben size, ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size ‘Ben bir meleğim’ de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum.” De ki: “Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz?”*⁵³

Tarih boyunca insanlara gönderilen peygamberlerin beşer mi yoksa başka türden varlık mı olması gerektiği konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Maturidi, peygamberlerin insanlardan olmasının gerekçelerini şu şekilde sıralamaktadır.

1. Allah peygamberleri insan cinsinden gönderdi. Çünkü insanları bir araya toplamayı, kendi aralarında iletişim kurmayı, kalplerini mutmain etmeyi ancak insan bir peygamber yapabilir.
2. Allah kavmin içinden birini peygamber olarak gönderdi. Bu peygamber kavmin içinde doğup büyüyen, herkes tarafından tanınan bir kişidir. Eğer bu peygamber başka bir kavimden olmuş olsaydı onun peygamber olarak kabul edilmesi oldukça zor olacaktı.
3. Peygamber, insanlardan olursa onun gösterdiği mucizeler insanlar tarafından kabul edilir. Eğer peygamber, meleklerden olsaydı, onun gösterdiği mucizelerin insanlar için mucize olmasının bir anlamı olmazdı. Onun için peygamber insandan olmalı ki insanlar ona inansın.⁵⁴

Peygamberlerin beşerden oluşuna itirazların birçoğu Kur'an'da dile getirilmiştir. İnanmayanlar, insandan peygamber gönderilmesine şaşarak insandan peygamber olamayacağını iddia etmişlerdir. *“Rab’lerinden kendilerine yeni bir öğüt (bir uyarı) gelmez ki, onlar mutlaka onu alaya alarak, kalpleri de gaflette olarak dinlemesinler. O zulmedenler gizlice şöyle konuştular: ‘Bu da ancak sizin gibi bir insan. Şimdi siz göz göre göre sihre mi kapılacaksınız?’*⁵⁵

⁵³ Enam, 6/50.

⁵⁴ Kalmahan, Erjan, *İmam-ı Maturidi de Peygamberlik (Doktora Tezi)*, Ankara, 2003, s. 93.

⁵⁵ Enbiya, 21/2-3.

İnkârcılar, benzer argümanları Hz. Muhammed (sav)’in beşer olma vasfı içinde kullanmışlardır. Onlar “*Bu, peygamberlerinin, onlara apaçık mucizeler getirmeleri ve onların da, “(Bizim gibi) insanlar mı bizi doğru yola iletecekmiş?” deyip de inkâr etmeleri ve yüz çevirmeleri sebebiyledir. Allah da hiçbir şeye muhtaç olmadığını göstermiştir. Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övgüye layıktır.*”⁵⁶

Dediler ki: “*Bu ne biçim peygamber ki yemek yer, çarşıda, pazarda dolaşır. Ona bir melek indirilseydi de bu onunla beraber bir uyarıcı olsaydı ya!*”⁵⁷

İnsanın varlığı ve varlığının devamı için insanlar arasında paylaşım, sosyal yaşam gereklidir. Birlikte yaşam da ancak insanlar arasındaki ilişkiyle oluşur. Bu ilişkilerde kuralların olması ve adaletle ilişkilerin sürdürülmesi gereklidir. Adaleti tesis edecek, uygulayacak ve insanları kurallara uymaya davet edecek insanın kendi cinsinden seçkin insanların olması lazımdır. Bu konuda insanları kendi halinde bırakmak doğru olmaz. Bu insanları ihtilafa düşürecek ve birlikte yaşamı çıkmaza götürecektir. Ayrıca diğer insanlarda bulunmayan özellikler de olmalıdır ki insanlar kendilerinde olmayan özelliklerin onda bulunduğunu görsünler ve o sahip olduğu özelliklerle seçkin ve özel bir konumda olsun.⁵⁸

Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim’de “*Andolsun, Allah, mü’minlere kendi içlerinden; onlara ayetlerini okuyan, onları arıtıp tertemiz yapan, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle büyük bir lütufta bulunmuştur. Oysa onlar, daha önce apaçık bir sapıklık içinde idiler.*”⁵⁹ Buyurarak peygamberleri beşer türünden göndermesini bir lütuf ve ihsan olarak niteler. Ayrıca peygamberleri yalanlama gerekçesi olarak onların beşer olmalarını ileri sürenlere de “*De ki: “Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine), yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten bir melek peygamber indirirdik.*”⁶⁰ şeklinde cevap verir.

Şirkin ve inkârın mantığı tarih boyunca hep aynı olagelmıştır. Allah ne zaman insanlara peygamber göndermişse, karşı çıkan insanlardan her zaman şöyle itiraz gelmiştir. “*o da bizim gibi insan mı? Bizim gibi yiyor, içiyor ve yatıyor! Niçin meleklerden birisi değildir?*”⁶¹

⁵⁶ Teğabün, 64/6.

⁵⁷ Furkan, 25/7.

⁵⁸ Ata, Ulvi, *İbn-i Sina’da Peygamberlik, (Doktora Tezi)* Ankara, 2006 s. 124.

⁵⁹ Ali İmran, 3/164.

⁶⁰ İsra, 17/95.

⁶¹ Sabuni, Muhammed Ali,a.g.e., s.32.

Kur'an-ı Kerim, gönderildikleri topluluktaki inanmayanlar peygamberlerle arasında geçen bu tür diyalogları sıkça vermektedir. Mesela: Hz. Hud (a.s) hakkında kavminin tavırları ve sözleri, *“O peygamberin kavminden, Allah'ı inkâr eden, ahireti yalanlayan ve bizim dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler şöyle dediler: “O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor. Andolsun, kendiniz gibi bir beşere itaat ederseniz mutlaka ziyana uğrarsınız. O, öldüğünüz, toprak ve kemik haline geldiğiniz zaman sizin tekrar mutlaka (diriltilip) çıkarılacağınızı mı vaad ediyor. Hâlbuki bu size vaad olunan şey, ne kadar da uzak!”*⁶² Firavun ve avenesinin Hz. Musa ve Hz. Harun'a karşı kibir ve alay dolu karşı koyuşları *“Sonra Mûsâ ve kardeşi Hârûn'u mucizelerimizle ve apaçık bir delille Firavun ve ileri gelenlerine peygamber olarak gönderdik de (onlar) büyüklük tasladılar ve kendilerini büyük görüp böbürlenlen bir topluluk oldular. Bu yüzden, “Kavimleri bize kul köle iken, bizim gibi iki insana mı inanacağız” dediler. Böylece ikisini de yalanladılar, bu yüzden de helak edilenlerden oldular.”*⁶³ Bunlara en çarpıcı örneklerdir. Hz. Muhammed (sav) da aynı tavırları müşriklerden görmüştür. *“Onlar seni görünce ancak eğlenceye alırlar. “Allah'ın peygamber olarak gönderdiği adam bu mu? Biz, ilahlarımıza sınıksız sarılmasaydık neredeyse bizi ilahlarımızdan uzaklaştıracaktı” (derler.) Onlar yakında azabı gördükleri zaman yolca kimin daha sapık olduğunu görecekler.”*⁶⁴

Görülüyor ki, inkârcılar, peygamberlerin insanüstü bir varlık olması gerektiğine inanıyorlar ve kendi cinslerinden bir peygamberin gönderilmesini kavrayamıyorlardı. Kaldı ki peygamberler, insanların tamamı tarafından inkâr edilmemiştir. Bu da insan türünden bir kimsenin peygamber olarak seçilmesinin olağan olduğunu göstermektedir.

Peygamberlerin insan olmalarının yanı sıra geldikleri topluluğun kendilerini daha iyi anlayabilmeleri için Allah (c.c) geldikleri toplumun diliyle peygamberlerine mesajlarını iletmiştir. Kur'an-ı Kerim de: *“Biz her peygamberi, ancak kendi kavminin diliyle gönderdik ki, onlara (Allah'ın emirlerini) iyice açıklasın. Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. O mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”*⁶⁵ Buyrulmaktadır. Bu itibarla insanların yaşantılarında dilin önemli yeri

⁶² Müminun, 23/33-36.

⁶³ Müminun, 23/45-48.

⁶⁴ Furkan, 25/41-42.

⁶⁵ İbrahim, 14/4.

vardır. Bir kavme başka dilde konuşan bir peygamber gelmiş olsaydı şüphesiz onların o peygamberi anlamaları zor olacaktı.

Allah insanlara kendilerinden, yani kendi cinslerinden peygamberler göndermekle onlara büyük bir lütuf ve ihsanda bulunmuştur. Dolayısıyla daha önce içinde bulundukları kötü durumdan kurtulup, doğru yolu bulmalarına vesile olmuştur. Kur'an-ı Kerim de: *“Andolsun, Allah, mü'minlere kendi içlerinden; onlara ayetlerini okuyan, onları arıtıp tertemiz yapan, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle büyük bir lütufta bulunmuştur. Oysa onlar, daha önce apaçık bir sapıklık içinde idiler.”*⁶⁶ Ayeti bu gerçeği dile getirmektedir.

Peygamberler insan olduklarına göre elbette ki onlarda ölümü tadacaklardır. İnsan fanidir, hayatta ebedi kalmak onun için mümkün değildir. *“(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir.”*⁶⁷ *“Biz senden önce de hiçbir beşere ölümsüzlük vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ebedi mi kalacaklar?”*⁶⁸ Ayetlerde peygamberin öleceğini bildiren, onun ölümünün dinin nihayeti olmadığını dikkatimize sunmaktadır.

Sonuç olarak şunu diyebiliriz ki Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerde diğer insanlar gibi bir insandırlar. Fakat Allah kendilerine vahyettiği bir insandır. O'nun elçisi ve en seçkin kuludur. Allah insanlara kendilerinden, kendi cevher ve cinslerinden peygamber göndermekle onlara büyük bir lütuf ve ihsanda bulunmuştur.

1.5.3. Peygamberlerin Mesajlarının Evrensel Olması

Bütün peygamberler, fitratı, beşeriyeti ve akliselimi muhatap almışlardır. Peygamberleri seçen ve insanoğlunun hidayeti için gönderen de Allah'tır. Zaman, mekân ve muhataplar açısından farklılık olsada peygamberlerin mesajlarını aldıkları kaynak aynı kaynaktır. Bütün peygamberlerin ortak noktalarından birisinin Allah'tan vahiy almak olduğunu, *“Biz Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüb'e, Yûnus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyetmiştik. Davûd'a da Zebûr vermiştik.”*⁶⁹ ayeti kerimesinden anlamaktayız.

⁶⁶ Ali İmran, 3/164.

⁶⁷ Zümer, 39/30.

⁶⁸ Embiya, 21/34.

⁶⁹ Nisa, 4/163.

Peygamberler arasında diğerk bir ortak nokta ise, Tevhid akidesine davettir. Kur'an-ı Kerimde peygamberlerin bu yönü dikkate sunulmaktadır. *“Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, “Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse bana ibadet edin” diye vahyetmişizdir.”*⁷⁰ *“Andolsun biz, her ümmete, “Allah’a kulluk edin, tâğûttan kaçın” diye peygamber gönderdik. Allah onlardan kimini doğru yola iletti, onlardan kimine de (kendi iradeleri sebebiyle) sapıklık hak oldu. Şimdi yeryüzünde dolaşın da peygamberleri yalanlayanların sonunun ne olduğunu görün.”*⁷¹ Bu ayeti kerimde de her ümmete bir peygamber gönderildiği ve onları sadece Allah’a kulluk yapmaya davet ettiklerini açıkça görmekteyiz. Başka bir ayette; *“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!”* diye Nûh’a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrâhim’e, Mûsâ’ya ve İsâ’ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırдың şey (İslam dini), Allah’a ortak koşanlara ağır geldi. Allah ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır.”⁷² Buyrulmaktadır.

Peygamberliğin evrenselliği, peygamberlerin aynı vazifeyi ifa etmeleri noktasından bilhassa dikkat çeker. Bütün peygamberler birbirlerini tasdik etmişlerdir.⁷³

1.6. Peygamberlik ve Mucize

Mucize, üzerinde en çok tartışma konusu olan ve hakkında farklı görüşler ileri sürülen bir kavramdır. İnsanın yetileriyle tanıyıp anlayabileceği alan içerisinde gerçekleşmediği, ölçülebilir, tartılabilir ve iman boyutu olmadan üzerinde uzlaşılabilir olmadığı için bu tartışmalar tarih boyunca süre gelmiştir.

Peygamberlerin nefisleri, diğerk insanlardan farklı olarak bir arınmışlık içerisinde. Dolayısıyla bu konuda onlarda diğerk insanlara göre bir üstünlük söz konusudur. Tabiatdaki depremler, rüzgârlar, yıldırımlar ve bunun gibi olaylar bir sebep sonuç ilişkisi içerisinde cereyan eder. Ancak, güçlü ve üstün nefis için sebep sonuç ilişkisi aranmaz. Akıl bunun olabileceğini kabul eder.

Peygamberlere diğerk insanların ilim tahsil etmek için harcadıkları çabaya ihtiyaç duymaksızın, onlara üstün bir ilim verilmiştir. Aslında Hz. Peygamber okuma, yazma bilmeyen “ümmi” bir kimseydi. Ancak, kendisine verilen bu üstün ilim sayesinde, Allah’ın kendisine müsaade ettiği kadarıyla, insani güç ölçüsünde Allah’ı, meleklerinin

⁷⁰ Enbiya, 21/25.

⁷¹ Nehl, 16/36.

⁷² Şura, 42/13.

⁷³ Gölcük, Şerafeddin; Toprak, Süleyman, *Kelam*, Tekin Kitapevi, Konya, 1996 s.269.

tabakalarını, yaratıklarının diğer sınıflarını, bilebilir. Buna “*Bilmediğini sana öğretti*” mealindeki Nisa suresinin 113. üncü ayeti ile Hz. Peygamberin “Bana az kelimeyle çok anlamlar ifade etme özelliği verildi” sözü mucizenin varlığını açıkça ifade demektedir.⁷⁴

1.6.1 Mucizenin Sözcük Anlamı

Sözlükte “*aciz bırakan, güçsüz kılan, karşı konulmaz, harika olay, kudretsizlik ve takatsizlik veren iş*” anlamına gelen **mucize**, ıstılahta, insanların benzerini meydana getirmekten aciz kalacakları ve adeta meydan okuma şeklinde, peygamberlik iddiasında bulunan zattan adaletin hilafına ve tabiat kanunlarının aksine olarak zuhur eden harikulade olaylara denir. Asıl maksadı peygamberlerin nübüvvet davasını ispat ve doğrulamaktır.

Herhangi bir olayın mucize olabilmesi için, onun nübüvvet görevi verilmiş kişilerin elinde zuhur etmiş olması gerekmektedir. Mucize gerçekten Allah’ın fiilidir, “*peygamber mucizesi*” denilmesi mecazidir. Bu nedenle olayın onun aracılığıyla olması, tabiat kanunlarının çok üstünde ve onlara aykırı olması, iddiaya uygun olarak ortaya konulması, bir tekzip veya inkârdan sonra meydana gelmesi ve insanoğlunun aciz kaldığı bir olay türünden gerçekleşmesi gerekmektedir.

1.6.2. Mucize Çeşitleri

Peygambere verilen mucizeler, bir yönüyle imanın temel esaslarından olan nübüvvetle, diğer yönüyle de vahiyle alakalıdır. Dolayısıyla mucizelere inanmak gerekmektedir. Mucize akli ve hissi olarak ikiye ayrılır. Akli mucizelere “*manevi mucizeler*”, hissi mucizelere de “*maddi mucizeler*” denir.

1.6.2.1. Akli Mucizeler

Akli mucizeler akılla kavranılan, düşünmekle ve zihin faaliyetiyle mucize oldukları anlaşılan mucizelerdir. Örneğin Hz. Muhammed (sav)’in çocukluğu, gençliği ve yetiştiği çevrenin maddi ve manevi boyutları bütün açıklılığıyla ortadadır. Peygamberlikten önceki cahiliye toplumu ile peygamberlikten sonraki İslam toplumunun yapısı ve özellikleri aşikârdır. Bütün bunlar göz önüne getirildiğinde ortaya akılları hayrete düşüren muazzam bir tablo ortaya çıkmaktadır.

⁷⁴ Ata, Ulvi, a.g.e., s.148.

Peygamberlerden istenen mucizeler genelde o dönemde meşhur olan olaylarla ilgilidir. Hz. Musa'nın döneminde sihir, Hz. İsa devrinde tıp, Hz. Muhammed (sav) devrinde de şiir ve edebiyat yaygındı. Dolayısıyla o dönemin insanların genelde bu tarz şeylerden mucize istemektedirler. Manevi mucizeye en büyük örnek Kur'an dır.⁷⁵ Çünkü Kur'an her çağdaki akıl sahiplerine hitap eden, akıllara durgunluk veren, başkalarının benzerini meydana getirmekten aciz kaldıkları büyük ve edebi bir mucizedir. Kur'an-ı Kerim de *“Eğer kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimiz (Kur'an) hakkında şüphede iseniz, haydin onun benzeri bir sûre getirin ve eğer doğru söyleyenler iseniz, Allah'tan başka şahitlerinizi çağırın (ve bunu ispat edin).”*⁷⁶ Allah (c.c) inanmayanlara meydan okumaktadır. Dolayısıyla peygamberin ümmi biri olması ve bu Kur'anı insanlara anlatması onun hem peygamberliğinin delili hem de mucizesidir.⁷⁷

1.6.2.2.Hissi Mucizeler

Hissi mucizeler, gözle görünen ve duyu organlarıyla hissedilen mucizeler olup, bunlara *“Maddi mucizeler”* de denir. Bunların bir kısmı insanlara fayda sağlamaz, ancak peygamberlerin sıdkına, doğruluğuna delil olur. Hz. Musa'nın zamanında kavmi arasında sihir revaçta olduğu için Hz. Musa'ya sihirbazların sihrini yok edip onları aciz bırakacak mucize verilmiştir. *“Sihirbazlar: “Ey Mûsâ! Ya önce atmayı tercih edersin, ya da ilk atan biz oluruz” dediler. Mûsâ: “Yok, (önce) siz atın” dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden dolayı kendisine hızla sürünür gibi görünüyor. Bunun üzerine Mûsâ içinde bir korku hissetti. Şöyle dedik: “Korkma (ey Mûsâ!). Çünkü, sensin en üstün olan.” “Sağ elindeki (değneğini) at ki, onların yaptıklarını yutsun. Şüphesiz yaptıkları bir sihirbaz hilesidir. Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez.” (Mûsâ'nın değneği, sihirbazların ipleriyle değneklerini yutunca) sihirbazlar hemen secdeye kapandılar ve “Hârûn ve Mûsâ'nın Rabbine inandık” dediler.”*⁷⁸ Ayetleri hissi mucizelere örnek olarak verilmektedir.

1.7. Peygamberlik ve Vahiy

Vahiy, sözlükte *“gizli konuşmak, emretmek, ilham vermek, ima ve işaret etmek, seslenmek, fısıldamak, mektup yazmak ve göndermek”* anlamlarına gelmektedir.

⁷⁵ Komisyon, a.g.e., s.456.

⁷⁶ Bakara, 2/23.

⁷⁷ Kalmahan, Erjan, a.g.e., s.43.

⁷⁸ Taha, 20/65-70.

Istilahta ise Allah'ın peygamberlerine iletmek istedikleri mesajlarını doğrudan doğruya ya da Cebrail aracılığıyla peygamberlerine bildirmesine denir.⁷⁹

Peygamberlik ve vahiy birbirinden ayrılmayan iki önemli kavramdır. Peygamberlik vahiysiz, vahiy de peygambersiz mümkün değildir. Peygamberlik vahye dayanır. Vahyin şeklinin, sesinin hissen ve aklen bilinmesi mümkün değildir. Çünkü vahiy aklı aşan bir olaydır. Kur'an-ı Kerim, şeytanların birbirlerine vahyetmesinden bahsettiği gibi *“İşte böylece biz her Peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı laflar fısıldarlar. Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı. O halde onları iftiralarıyla baş başa bırak.”*⁸⁰ *“Üzerine Allah adı anılmayan (hayvan)lardan yemeyin. Çünkü bu şekilde davranış fasıklıktır. Bir de şeytanlar kendi dostlarına sizinle mücadele etmeleri için mutlaka fısıldarlar. Onlara boyun eğerseniz şüphesiz siz de Allah'a ortak koşmuş olursunuz.”*⁸¹ Allah'ın yere *“Böylece onları, iki günde (iki evrede) yedi gök olarak yarattı ve her göğe kendi işini bildirdi. En yakın göğü kandillerle süsledik ve onu koruduk. İşte bu, mutlak güç sahibi ve hakkıyla bilen Allah'ın takdiridir.”*⁸² Bal arısına *“Rabbin bal arısına şöyle ilham etti: “Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin.”*⁸³ Meleklerle *“Hani Rabbin meleklerle, “Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun, onların bütün parmaklarına” diye vahyediordu.”*⁸⁴ Ve peygamber olmayan insanlara da vahyettiğini *“Andolsun, biz sana bir kere daha iyilikte bulunmuştuk. Hani annene ilham edilmesi gereken şeyleri ilham etmiştik”*⁸⁵ *“Mûsâ'nın annesine, “Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu denize (Nil'e) bırak, korkma, üzülme. Çünkü biz onu sana döndüreceğiz ve onu peygamberlerden kılacağız” diye ilham ettik.”*⁸⁶ bildirmektedir.

Bazı müfessirler Kur'an-ı Kerim'deki *“Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla yahut perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi gönderip, izniyle ona dilediğini*

⁷⁹ Komisyon, a.g.e., s.678.

⁸⁰ Enam, 6/112.

⁸¹ Enam, 6/121.

⁸² Fussilet, 41/12.

⁸³ Nehl, 16/68.

⁸⁴ Enfal, 8/12.

⁸⁵ Taha, 20/37-38.

⁸⁶ Kasas, 28/7.

*vahyeder. Şüphesiz O yücedir, hüküm ve hikmet sahibidir.*⁸⁷ Ayetinden yola çıkarak Allah'ın insanla üç şekilde iletişim kurduğunu açıklamaktadırlar

1.8. Peygamberlerin Gönderiliş Gayeleri

Müslümanlar arasında, peygamberlerin gönderiliş amacı üzerinde çok durulan konulardan biri olmuştur. Doğrusu peygamberlerin gönderiliş gayeleri insanın yaratılış gayesi ile aynı noktada birleşir. O da Allah'a kul olma çizgisidir. Kur'an-ı Kerim deki *“Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, “Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse bana ibadet edin” diye vahyetmişizdir.*”⁸⁸ Buna işaret etmektedir.

Yüce Allah, ilk önce Hz. Âdem'i bir varlık olarak yeryüzünde yaratmış, eşyanın isimlerini ona öğretmiş ve onu peygamber olarak seçmiştir. *“Hani, Rabbin meleklere, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tespih ve takdis ediyoruz.” demişler, Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim” demişti. Allah Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.*⁸⁹ Peygamberlerin görevi insanlara doğru yolu göstermektedir. *“Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin” de. Eğer yüz çevirirseniz bilin ki ona yüklenen sorumluluğu ancak ona ait; size yüklenen görevin sorumluluğu da yalnızca size aittir. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola erersiniz. Peygambere düşen ancak apaçık bir tebliğdir.*”⁹⁰ Ayeti bunu açıklamaktadır.

Peygamberlerin gönderiliş amacının sadece tevhid dinine davet etmek olmasına rağmen, onların her birinin gönderildiği kavim farklı olduğu için, değişik metotlar kullanmışlar ve farklı seviyede deliller getirmişlerdir. Her kavmin anlayış ve kavrayış dereceleri, gelenek ve görenekleri, örf ve adetleri; kısaca, kültürleri farklı farklıdır. Farklı dil ve kültürel özelliklere sahip olan topluluklara ilahi mesajın ulaştırılması ancak onların arasından çıkan bir peygamberle mümkün olabilir. İnsan aklı peygamberlerin getirdikleri hususlar konusunda yeterli olsa bile Allah'ın insanlara peygamber göndermesi O'nun kullarına bir ihsandır.

⁸⁷ Şura, 42/51.

⁸⁸ Enbiya, 21/25.

⁸⁹ Bakara, 2/30-31.

⁹⁰ Nur, 24/54.

Peygamberlerin gönderilmesindeki amaçlardan biride insanlara yol göstermek ve onların sorumlu tutulmalarını sağlamaktır. İnsanların dünyada yaptıklarından sorumlu tutulabilmeleri için Allah onlara hakkı bildiren, onlara doğru yolu gösteren peygamberler göndermiştir.

1.9. İnsanlığın Peygambere Olan İhtiyacı

Dinin insana ulaşması ve öğretilmesi konusunda peygamberlerin önemi çok büyüktür. Dini koyan Allah'tır. Ama onu insanlara eksiksiz bir şekilde insanlara sunan peygamberlerdir.⁹¹

Peygamberliğin önemi sadece uhrevi değil, aynı zamanda dünyevi saadet içinde çok büyüktür. İnsan, beden ve ruhtan ibaret olup sahip olduğu bu kıymetli kabiliyetlerle en üst mertebelere çıkabileceği gibi, aşağıların aşağısında düşebilmektedir. *“Biz gerçekten insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik.”*⁹² İnsanın, gerçek bir mutluluğa ulaşabilmesi için uyarıcılara ihtiyacı vardır. Bunlar olmadan istediği hedeflerine ulaşması oldukça zordur. Bunun içinde hedeflerini gerçekleştirmede peygamberlere muhtaçtır. İnsanların tek başlarına iyi, güzel ve doğru şeylerin tümünü anlayıp, bunların gerektirdiği doğrultuda hayatlarını düzenlemeleri her zaman mümkün olmayabilir. Bu noktada peygamberlerin devreye girdiğini, insanları iyiye, güzele ve doğruya çağırdıklarını görmekteyiz. Peygamberlik, bireysel olarak insanın yanlış düşmesini ve kötülöklere sürüklenmesini önlemek açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda insanlık için peygamberlik, fert için aklın önemi ne ise o konumdadır.⁹³

İnsan doğal olarak çeşitli zaafları olan bir varlık olarak yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerim insanın bu zaaflarının bazılarını şu şekilde zikretmektedir. İnsanın zorluklara katlanacak biçimde yaratıldığı *“Sen bu beldeyken bu beldeye (Mekke'ye), babaya ve ondan meydana gelen çocuğa yemin ederim ki biz insanı bir sıkıntı ve zorluk içinde (olacak ve bunlara göğüs gelecek şekilde) yarattık.”*⁹⁴ nankör bir varlık olduğunu *“Eğer insana tarafımızdan bir rahmet (nimet) tattırır da, sonra bunu ondan çekip alırsak, şüphesiz o ümitsiz ve nankör olurur. Ama kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra, ona bir nimet tattırırsak mutlaka, “Kötölöklöler benden gitti” diyecektir. Çünkü o*

⁹¹ Kılıç, Recep, *Hız. Peygamberin Hayatından Davranış Modelleri*, T.D.V.Yayınları, Ankara, 2008, s.8.

⁹² Tin, 95/4-5.

⁹³ Abduh, Muhammed, *Tevhid Risalesi*, (Çev. Sabri Hizmetli), Fecr Yayınları, Ankara, 1986, s.153.

⁹⁴ Beled, 90/1-4.

şımarık ve böbürlenlen biridir.”⁹⁵ Aşırı bir şekilde hırsına düşkün olduğunu “ Ama onu deneyip rızkını daraltınca da, “Rabbim beni aşağıladı” der. Hayır, hayır! Yetime ikram etmiyorsunuz. Yoksulu yedirmek konusunda birbirinizi teşvik etmiyorsunuz. Haram helâl demeden mirası alabildiğine yiyorsunuz. Malı da pek çok seviyorsunuz.”⁹⁶ Aciz olduğunu “ Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de (nefsine uyararak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu. Nihayet Allah, ona kardeşinin ölmüş cesedini nasıl örtüp gizleyeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. “Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten aciz miyim ben?” dedi. Artık pişmanlık duyanlardan olmuştu.”⁹⁷ sabırsız ve tahammülsüz olduğunu “ Ey kitap ehli! Peygamberlerin arası kesildiği bir sırada “Bize ne müjdeleyici bir peygamber geldi, ne de bir uyarıcı” demeyesiniz diye, işte size (hakikatı) açıklayan elçimiz (Muhammed) geldi. (Evet,) size bir müjdeleyici ve uyarıcı gelmiştir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir. Hani Mûsâ kavmine demişti ki: “Ey kavmim! Allah’ın, üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani içinizden peygamberler çıkarmıştı. Sizi hükümdarlar kılmıştır ve (diğer) toplumlardan hiçbirine vermediğini size vermişti. Ey kavmim! Allah’ın size yazdığı kutsal toprağa girin. Sakın ardınıza dönmeyin. Yoksa ziyana uğrayanlar olursunuz”⁹⁸ vurgulanmaktadır ki, bu yönleriyle o, belirli prensip ve terbiye edicilere muhtaç olmaktadır. Demek ki insanların peygamberlere olan ihtiyaçları, onların yaratılışlarından kaynaklanmaktadır.

⁹⁵ Hud, 11/9-10.

⁹⁶ Feer, 89/16-20.

⁹⁷ Maide, 5/30-31.

⁹⁸ Maide, 5/19-21.

İKİNCİ BÖLÜM

2. PEYGAMBERLERE İTİRAZ SEBEPLERİ

Allah, insanı yarattı ve ona akıl verdi. Bunun yanında ona irade hürriyeti de verdi. Aklın karşısına konan irade hürriyeti, onun insan hareketleri üzerine etkisini azalttı ve bazen onu yanılttı. Bu durum insanı akılsızca hareket etmeye itti. Akılsızca yapılan işler er veya geç insana zarar vermeye başladı. Aklı destekleyen ve onun hür iradesinin tesirinden uzak olarak ona kendi başına hüküm vermesine yardım eden bir de vahiy gönderdi.

İnsanlık tarihi boyunca bir çok peygamber gelip geçmiştir. Her bir peygamber, aynı zamanda Allah'ın bir delilidir. İnsanlar, onlara olan bağlılığa ve ilgiye göre ehemmiyet kazanır veya kaybederler. Onlara düşmanlık edenler, Allah'a düşmanlık etmiş; dostluk gösterenler de Allah ile dost olmuş olurlar.

İlahi hikmetin gereği olarak insanların iyilik ve saadeti için gönderilen Resuller, vazifelerini ifa ederlerken çeşitli belalara, sıkıntılara, ızdıraplara maruz kalmış; muhaliflerinin her türlü fiili ve sözlü saldırılarına uğramışlardır. Bütün bunlara rağmen, hiçbir zaman davalarından geri durmadıkları gibi, Allah'tan aldıkları emirleri insanlara anlatırken en ufak bir tereddüt göstermemişlerdir. Vazifelerini yerine getirmeye son derece kararlı bir şekilde devam etmişlerdir. Müminlerin dünya hayatında örnekleri, genel anlamda bütün peygamberlerdir.⁹⁹

Allah'ın insanların ebedi saadetleri için gönderdiği bu resullere inanan bir azınlık olduğu gibi inanmayan ve pek çok itirazla onları suçlayanlar da olmuştur. Kur'an'da adı geçen peygamberlerden bazıları özellikle bu itiraz sebepleriyle ön plana çıkmıştır. Şimdi bu peygamberleri ve onlara yapılan itiraz sebeplerini gerekçeleriyle incelemeye çalışalım

2.1. Nuh Aleyhisselam

Nûh (a.s.), Allah Teâlâ'ya ibadeti terk edip, tapınmak için kendilerine putlar edinen ve böylece yeryüzünde ilk defa fesada uğrayan bir kavmi tevhid akidesine döndürmek için gönderilen peygamberdir. “Ulul-Azm” peygamberlerin ilki olan Nûh (a.s.)’un, kavmini tevhide döndürmek için verdiği mücadele, Kur'an-ı Kerim’de uzunca

⁹⁹ Çelik, Muhammed, *Kur'an'ın İkna Hususiyeti*, Yeni Akademi Yayınları, İzmir, 2006, s.131.

zikredilmektedir. Adı, kırk üç ayrı yerde zikredilen Nûh (a.s.)’un kıssası, şu surelerde mufassal olarak ele alınmıştır: 7/A’râf, 11/Hûd, 23/Mü’minûn, 26/Şuarâ, 54/Kamer ve kendi adıyla adlandırılmış olan 71/Nûh sûresi.¹⁰⁰

2.1.1. Nuh Aleyhisselam’ın Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilişi

Nuh’un soy kütüğü İslami kaynaklarda Tevrat’taki gibi Nuh b.Lamek b. Metuşelah b.Uhnuh (Hanok-İdris) b.Enoş b.Şis(Şit) b.Âdem şeklinde yer almaktadır. Annesi de Rakil’in veya Kabil’in kızı Kaynuş olarak verilmekte, Kabil’in çocukları ile Şit’in çocuklarından onlara tabi olanlara peygamber olarak gönderildiği belirtilmektedir.

Hiz. Nuh, Kur’an-ı Kerim’de ve hadislerde diğer peygamberlere oranla geniş bir şekilde tanıtılan ve “ulü’l-azm” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biridir. Kur’an’da yirmi sekiz surede hakkında bilgi verilmiş ve kırk üç yerde ismen zikredilmiştir. Kur’an’ın yetmiş birinci suresi onun adını taşır ve baştan sona onun tevhid mücadelesini anlatır. Ancak Kur’an, Nuh’un hayatının sadece peygamber olarak görevlendirildikten sonra ki safhasından bahsetmektedir. Kendisine inanmayan kavmi tufanla cezalandırıldığından tufan hadisesi de ona nispetle Nuh tufanı diye anılmaktadır. Nuh kelimesinin Arapça asıllı olup nehv (ağlamak, dövünmek) kökünden geldiğini, bizzat kendi nefisini kötülediğinden veya tövbe etmeden boğulup gitmeleri sebebiyle kavmi için üzüldüğünden ona bu adın verildiğini söyleyenler olmakla birlikte kelimenin Arapça olmadığı kabul edilmektedir.¹⁰¹

Nuh Aleyhisselamın meskeni Irak’ta idi. Vedd, Süva, Yağus, ve Nesr diye anılan putlara tapan kavimini, başlarına gelecek azapla korkutmak, bir olan Allah’a davet etmek üzere Peygamber olarak gönderildi.¹⁰²

Allah Teâlâ’ya şirk koşan bu putperest topluluk, aniden ortaya çıkmadı. İdris (a.s.)’dan sonra insanlar, onun şeriatına uyarak ibadet ediyor ve Salih âlimlerin çizgisinden yürümeye özen gösteriyorlardı. Bir zaman sonra insanların sevip uydukları bu Salih kimseler ölüp gittiklerinde, kavimleri onları kaybetmekten dolayı büyük üzüntüye kapıldılar. Şeytan, onların bu hassasiyetlerinden istifade ederek, sevdikleri bu Salih kişileri hatırlamak ve böylece onların nasihatlerini zihinlerinde canlı tutmak için

¹⁰⁰ Tellioglu, Ömer “*Nuh maddesi*”, *Şâmil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil Yayınları, İstanbul, 1998, V, 117.

¹⁰¹ Harman, Ömer Faruk, “*Nuh maddesi*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, XXXIII, 226.

¹⁰² Köksal, M. Asım, a.g.e., s.87.

onlara, bu kişilerin her zaman bulundukları yerlere, onların birer heykelini, anıtını dikmeyi telkin etti. İlk defa put diken bu nesil onları, kesinlikle tapınmak için dikmemiş ve onlara ibadet edip şirk koşanlardan olmamışlardı. Ancak bunların peşinden gelen nesiller zamanla bu heykellerin birer ilâh olduğuna inanmaya, hayır ve şerrin sahibi olduklarını vehmetmeye başlamışlardı.

Böylece yeryüzünde ilk defa, tevhid akidesinden sapılmış ve insanlar Allah'tan başka ilâhlar edinerek O'na şirk koşturmuşlardı. Putları diken bu ilk neslin vebali oldukça büyüktür. Zira onlar, bu putları dikmekle bir sonraki neslin putperest olmasına sebep olan ve Allah'a şirk koşturmayı ilk icat edenlerdir. Ayrıca onlar, canlı suretler yapmakla da Allah Teâlâ'nın azabına müstahak olmuşlardır. Hz. Peygamber (s.a.s.) canlı bir şeye benzer bir suret yapan kimse için şöyle buyurmaktadır:

*“Her kim bir suret yaparsa, Allah Teâlâ ona kıyamet günü, yaptığı surete ruh verinceye kadar azap edecektir. O kimse ise asla bunu başaramayacaktır”, Kıyamet günü en şiddetli azap suret yapanlara olacaktır. Onlara; “yarattıklarınızı diriltin bakalım” denilecektir”*¹⁰³

Nûh kavminin tapındığı putların her birinin, Kur'an-ı Kerim'de zikredildiğine göre bir adı vardı: “...’Ved, Suva’, Yağûs, Yeûk ve Nesr putlarından asla vazgeçmeyin’ dediler.”¹⁰⁴

Allah Teâlâ, İlâhî rahmeti gereği, doğru yolu bulup hidayete erebilmeleri için sapıtan bütün topluluklara peygamberlerini göndermiş, böylece onlara, şirk ve isyan bataklığından kurtulmanın yollarını göstermiştir. Peygamber, Allah Teâlâ'nın kullarına rahmetinin en açık bir delilidir. Allah Teâlâ, elîm Cehennem azâbından sakındırmaları için peygamberlerini göndermiş; bunlardan, inkârcıların isyan ve işkencelerine karşı sabrederek, tebliğlerine devam etmelerini istemiştir. Nuh (a.s.) da, kavmine gönderildiği zaman, büyüklenmelerine, bütün aşırılıklarına ve vurdumduymazlıklarına rağmen onlara şefkatle yaklaşarak, kendilerini gelecek can yakıcı azaba karşı korumak istemiştir. Allah Teâlâ, Nûh (a.s.)'un, kavmine gönderilişi hakkında şöyle buyurmaktadır:

*“Kavmine can yakıcı bir azap gelmeden önce onları uyar” diye Nuh'u milletine gönderdik”*¹⁰⁵

¹⁰³ Buhari, Libas, 89, 97.

¹⁰⁴ Nûh, 71/ 23.

¹⁰⁵ Nûh,71/1.

İyice azıtmış ve korkunç bir helâkle cezalandırılmayı hak etmiş bir topluluk olan Nuh kavmine, bu helakten kurtulmak için Rahmani bir el uzatılmıştı.¹⁰⁶

Allah'ın elçisi Nuh (a.s.), şirki bırakıp tevhid akidesine dönüşü tebliğle görevlendirildiğinde, onlara yaptığı ilk tebliğ, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle zikredilmektedir:

“Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin için O’ndan başka ilâh yoktur. Sakınmaz mısınız?’ dedi.”¹⁰⁷

“Ey Milletim! Şüphesiz ben, size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım. Allah’a kulluk edin, O’ndan sakının ve bana itaat edin ki, Allah günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin. Doğrusu Allah’ın belirttiği süre gelince geri bırakılmaz. Keşke bilseniz!”¹⁰⁸

“Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. O’ndan başka ilâhınız yoktur; doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum’ dedi.”¹⁰⁹

“Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah’tan başkasına kulluk etmeyin! Doğrusu ben, hakkınızda can yakıcı bir günün azabından korkuyorum’ dedi.”¹¹⁰

“Kavminden ileri gelenler (Nuh’a): «Kuşkusuz biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz’ dediler.”¹¹¹

“(Nuh) şöyle dedi: Ey kavmim! Bende bir sapıklık bulunmuyor. Ben Âlemlerin Rabbî’nden gönderilmiş bir peygamberim.”¹¹²

“Size Rabbimin gönderdiklerini (ayetlerini, emirlerini) tebliğ ediyorum. Size nasihatte bulunuyorum. Allah’tan (gelen vahy vasıtasıyla) sizin bilmediklerinizi biliyorum.”¹¹³

H. Nuh’un (a.s) “Size Rabbimin gönderdiklerini tebliğ ediyorum” şeklindeki sözü, peygamberlik görevlerinden birçoğunun kendisine yükletildiğini gösterir. Yani tekliflerin kısımlarını, emirleri, nehiyleri aktarmak ona görev olarak verilmiştir. Sevap ve azabın miktarlarını, dünyadaki had ve tazirlerin sınırlarını açıklamak da ona aittir.

Nasihat, kişiyi niyetinin halis oluşuyla birlikte doğru yola iletmek demektir. Ayetin anlamı da bunun sonucunda şöyle olur: “Ben sizlere Allah’ın size yüklediği

¹⁰⁶ Tellioğlu, Ömer, a.g.e, s.118-120.

¹⁰⁷ Mü'minûn, 23/ 23.

¹⁰⁸ Nûh, 71/ 2-4.

¹⁰⁹ Hud, 11/25.

¹¹⁰ A'râf, 7/ 59.

¹¹¹ A'râf, 7/ 60.

¹¹² A'râf, 7/61.

¹¹³ Araf, 7/62.

sorumlulukları tebliğ ediyor, sizi en doğru yola iletiyorum. Allah beni neye çağırmışsa ben de sizi ona çağırıyorum. Kendim için istediğimi sizin için de istiyorum.”

“Allah’tan (gelen vahiy vasıtasıyla) sizin bilmediklerinizi biliyorum.”; yani onun emrine isyan etmeniz halinde tufan ile cezalandırılacağınız bana bildirildi. Veya emrine isyan ederseniz ahirette şiddetli bir azap ile gazaplandırılacağınızı, ya da Allah’ın tev-hidi ve sıfatlarından sizin bilmediklerinizi biliyorum. Hz. Nuh bu ifadeyi sarf ederek kavminin bilmediği bu ilimler konusunda kendisine başvurulmasını sağlamayı istemektedir¹¹⁴

Hz. Nuh (a.s.)’un geriye doğru nesebi şöyledir: Nuh, Lâmek, Müteveşlih, Ahnûh -ki İdris’tir. Yared, Mehleil, Kaynan, Anuş, Şis ve insanlığın atası Âdem.

Müslim’in Sahih’ inde yer alan şefaathadisinde de belirtildiği gibi, o müşriklere gönderilen ilk peygamberdir. Ebu Hureyre’den gelen hadiste şöyle denilmektedir: “Ey Nuh, sen yeryüzüne gönderilen ilk resulün.” Aynı zamanda o kızlarla, kız kardeşlerle, halalarla ve teyzelerle evlenmeyi haram kılan şeriati getiren ilk resuldür. Muhammed b. İshak der ki: Öldürülmüş bir peygamber olması dışında, Hz. Nuh’un karşılaştığı eziyet gibisini hiç bir peygamber kavminden görmemiştir. Allah onu elli yaşında iken kavmine peygamber gönderdi. Hz. Nuh marangozdu.

İbni Abbas der ki: Peygamberlik ona kırk yaşında iken verildi. Daha sonra tufanın akabinde altmış yıl yaşadı, insanlar çoğaldı ve yayıldı. Yezîd er-Rukâşî der ki: Ona Nuh denilmesinin sebebi, kendisi için çokça ağıt yakmış olmasıdır. Hz. Âdem ile Hz. Nuh (ikisine de selâm olsun) arasında hepsi de İslam üzere on nesil geçmiştir.¹¹⁵

A’râf 39/59-64. ayetlerde Nuh’un, peygamber olarak görevlendirilmesi anlatılmaktadır: Yüce Allah, toplumuna elçi olarak görevlendirdiği Nuh, putperest kavmini Allah’a kulluğa çağırmış; Allah’tan başka tanrı olmadığını, başka tanrılara taparak Allah’a isyanlarından ötürü başlarına azab geleceğinden tasalandığını söylemiş; fakat kavminin ileri gelen zengin takımı, ona, şaşkın olduğunu söylemişlerdir. Nuh, şaşırmadığını, kâinatın sahibi Allah’ın elçisi olarak Allah’ın buyruğunu duyurduğunu, öğüt verdiğini, kendilerinin bilmediği şeyleri Allah’ın, kendisine bildirdiğini, kendi içlerinden bir uyarıcının çıkıp, kendisine vahye dilen Kitap ile İnsanları uyarmasında garip bir şey bulunmadığını söylemiştir. Buna rağmen onu yalanlamakta direnen kavmi Allah, tufan ile helak edip elçisini ve inananları kurtarmıştır.

¹¹⁴ Razi, Fahrüddin Muhammed İbn Ömer, *et-Tefsiru’l-Kebir (Mefatih’ul-Gayb)*, Akçay Yayınları, Ankara, 1992, IV, 361-363.

¹¹⁵ Zuhayli, Vehbe *et-Tefsirü’l-Münir*, Risale Yayınları, İstanbul, 2009, IV, 535-538.

Kitab-ı Mukaddes'e göre Nuh, Âdem'in sekizinci göbekten torunudur. Soy ağacı şöyledir: Âdemoğlu, Şît oğlu, Enoş oğlu, Kenan oğlu, Mahalel oğlu, Yared oğlu, Hanok oğlu, Metuşelah oğlu, Lamek oğlu Nuh'tur. Yani Âdem ile Nuh arasında sekiz nesil vardır. Bundan Nuh'un, Âdem'den takriben dokuz yüz elli sene sonra doğduğu anlaşılır. Tabii Tevrat'ın ifadesinden anlaşıldığı üzere eğer Âdem ile ilk insan kastediliyorsa, ilk insan olan Âdem'den Nuh'a kadar sadece dokuz yüz elli sene gibi kısa bir zamanın olması, tarih bakımından doğrulanmaz. Daha doğrusu milyonlarca yıla sığacak evrim ve olaylar sadece dokuz yüz elli yıl ile ifade edilemez, ama Tevrat böyle diyor ve bu peygamberlerden her birinin kaçır yıl yaşamış olduğunu da belirtiyor. Fakat Kur'an-ı Kerim, kat'iyen böyle rakamlar ve tarihler vermez. Böylece tarihi belgeler Tevrat'ı, bu ayrıntılarda doğrulaması bile zayıf noktalan atmış olan Kur'an'ı yalanlayamaz.

Gerek Tevrat'ın, gerek Kur'an'ın ifadelerine göre Nuh da peygamber olarak görevlendirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın vahyettiği peygamberler anılırken ilk defa Nuh'un adı anılmaktadır. Bundan, yeryüzünde çoğalmış olan insan topluluğuna ilk şeriat getiren peygamberin Nuh olduğu anlaşılır.

Tevrat'a göre beş yüz yaşında iken Ham, Sam ve Yafet adında üç çocuk sahibi olan Nuh, kavmini irşada çalışmış, fakat kavminin, gittikçe daha çok yoldan çıkması üzerine Allah Nuh'a bir gemi yapıp ailesiyle ve kendisine inananlarla birlikte gemiye binmesini ve her temiz hayvandan erkek ve dişi olmak üzere yedişer, temiz olmayan hayvandan da erkek ve dişi olarak ikişer hayvan ve yeterince yiyecek almasını emretmiş. Nuh, Allah'ın emrettiği biçimde adamlarıyla birlikte gemiye bindikten sonra tufan başlamış, her taraf suya batmış, dağların tepeleri dahi suya gömülmüş ve gemide bulunanlar dışında bütün canlılar ölmüş, gemi altı buçuk ay seyahatten sonra Ararat dağlarına oturmuştur.¹¹⁶

2.1.2. Nuh Aleyhisselam'ın Kavmini Tevhide Davet Edişi

Biz Nuh'u kavmine gönderdik: “Onlara acı bir azab gelmeden önce kavmini uyar” diye.

“Ey kavmim, dedi, ben sizin için açık bir uyarıcıyım.”

“Allaha kulluk edin, O'ndan korkun, bana da itaat edin.

¹¹⁶ Ateş, Süleyman, *Kur'an Ansiklopedisi*, Kuba Yayınları, İstanbul, 2002, XVI, 259-260.

Ki (Allah) günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin. Zira Allah'ın süresi geldiği zaman ertelenmez. Bilir(kişiler) olsaydınız (bunu anlardınız).”

(Nuh): “Rabbim, dedi, ben kavmimi gece gündüz davet ettim.

Benim davetim, onlara kaçışlarını artırmaktan başka bir katkıda bulunmadı.

Günahlarını bağışlaman için onları (sana) ne kadar davet ettimse parmaklarını kulaklarına tıkadılar, örtülerini başlarına çektiler, diretiler, çok kibirlendiler.

Sonra ben onları açıkça davet ettim.

Sonra onlara açıktan söyledim, gizli gizli söyledim:

Rabb'inizden mağfiret dileyin, çünkü O çok bağışlayandır, dedim,

(O'ndan mağfiret dileyin) Ki üzerinize gökten bol yağmur göndersin

Ve size mallarla, oğullarla yardım etsin, size bahçeler versin, ırmaklar versin

Size ne oluyor ki, Allah İçin saygı ummuyorsunuz?

Oysa O, sizi aşama, aşama yarattı.

Görmediniz mi Allah nasıl yedi göğü birbiri üstünde tabaka tabaka yarattı?

Ve ayı bunların içinde nur yaptı. Güneşi de bir lamba yaptı.

Allah sizi yerden bir bitki olarak bitirdi.

Sonra yine oraya geri çevirecek ve tekrar çıkaracaktır.

Allah, yeri sizin için bir sergi yaptı.

Ki onda açılan geniş geniş yollarda gidesiniz¹¹⁷

Nuh Aleyhisselam; halkın, heykellerinde, puthhanelerde bulundukları sırada, yanlarına varıp: “*Lâ ilâhe illallâh Allah'dan başka ilâh yoktur! Deyiniz. Ben, Allah'ın Kul ve Resulüyüm!*” dedikçe, işitmek için halk, başlarını, elbiselerinin içine sokar, kulaklarını da parmakları ile tıkarlardı!

Yine bir gün onlara: “*Lâ ilâhe illallâh Allah'dan başka ilâh yoktur!*” dediği zaman, Sanemler yüzlerinin üzerine düşünce, kalktılar, Onu, yüzünün üzerine düşünceye kadar dövdüler.

Kral Mahvil, bunu, haber alınca, Nuh Aleyhisselâmı huzuruna getirtti ve Ona: “Nedir su, senin hakkında işittiğim?

Dinime ve Babanın oğullarının, üzerinde bulundukları şeye karşı davranışın? Nedir, Sanemleri kürsülerinden düşüren bu sihir? Bunu sana kim öğretti ?” dedi.

Nuh Aleyhisselâm:

¹¹⁷ Nuh, 71/1-20.

“Onlar dediğin gibi birer ilah olsalardı, yüzlerinin üzerine düşmezlerdi. Ben Allahın Kulu ve Resulüyüm! Sen, Yüce Allah’dan kork ve Ona, hiçbir şeyi şerik koşma!” dedi.

Kral Mahvil; Sanemler Bayramı hazırlanıncaya kadar, Nuh Aleyhisselâmın tutuklanmasını ve Sanemlerin, tekrar Kürsülerine yerleştirilmelerini ve bozulan yerlerinin onarılmasını emir etti.

Bayram gelince, toplanıp yapılan şeyleri görsünler diye halka nida ettirildi. Nuh Aleyhisselam, Kral hakkında Allah’a dua etti. Kral, bir baş ağrısına tutuldu, aklını kaybetti. Bir hafta sonra da, öldü. Ölüsü, altun şerir üzerine konulup Sanem heykellerinin içinde ağlanarak tavaf edildikten sonra, gömüldü.

Nuh Aleyhisselama, dilleri ile her kötülüğü yaptılar, sövdüler, saydılar. Kral Mahvil’in ölümü üzerine, yerine geçen oğlu Dermesil, Nuh Aleyhisselâmı, serbest bıraktı. Halk, büyük Sanemlerden her birinin yanında senenin belli vakitlerinde toplanıp bayram yaparlar, Sanemler için, kurban keserler ve onları tavaf ederlerdi.

Yağus bayramı için de, halk, her taraftan gelip toplanmıştı. Nuh Aleyhisselam, onların yanlarına vardı. Ortalarında ayakta dikilip:

“*Lâ ilahe illallah Allah’dan başka ilâh yoktur!*” demeleri için, onlara seslendiği zaman, yine, başlarını, elbiselerinin altına soktular, parmaklarını da, kulaklarına tıkadılar! Nuh Aleyhisselâmın seslenmesiyle, Sanemlerin Kürsülerinden yere düşmeleri, bir oldu! Halk, yine üzerine yürüyüp Nuh Aleyhisselâmı dövdüler ve yüzünün üzerine düşürdüler, başını da, yarıdılar. Kendisini, çeke çeke Kralın köşküne götürdüler, yanına, soktular.

Kral, Nuh Aleyhisselâma:

“İlâhlarla ilgili işlerden hiç bir şeye karışmamamı, sana, söylemedik mi? Seni, böyle şeylerden, men etmedim mi? Hattâ, onları, kürsülerine, şerefli yerlerine koydurduğumda, onlara, secde de, edeceksin diye sana, emir etmedim mi? Bunu, sana kim öğretti?..” diyerek çıkıştı.

Nuh Aleyhisselâm; kanlara boyanmış bir halde, Krala: “Eğer, onlar, birer ilâh olsalardı, yerlere düşmezlerdi? Ey Dermesil! Allah’dan kork! Allah’a, hiç bir şeyi şerik koşma! Çünkü O, seni görüyordur!” dedi.

Dermesil:

“*Sen, bana, böyle hitap etmek kudretini kendinde nasıl buluyorsun?*” dedi.

İkinci Sanem bayramı hazırlığı sonuna kadar hapis edilmesini, Sanem için kurban kesilmesini ve yere düşen Sanemlerin kürsülerine tekrar konulmasını emretti ve emri yerine getirildi.

Kral Dermesil, Nuh Aleyhisselam hakkında korkunç bir rüya görüp:

“Mecnundur! Yaptıklarından mesul değildir!” diyerek hapisten çıkarılmasını emretti.

Zamanın Kâhin’i ise, Tufan işini ve zamanının yaklaştığını, halka bildirir ve Nuh Aleyhisselâmın öldürülmesini emir ederdi.

Babil Kralı Dermesil’e de, yazı yazarak Nuh Aleyhisselâmın öldürülmesini işaret etmişti.

Dermesil; çevre halkına yazıp Nuh Aleyhisselâmın, Eşnam ibadetini değiştirmek istediğini ve bir tek İlâhdan başka ilâh bulunmadığını iddia ettiğini anlattı ve “Siz, Sanemlerden başka İlâhlar bulunduğunu biliyor musunuz?” diye sordu. Hepsisi de, bunu, inkâr ettiler.

Nuh Aleyhisselâmın, Tevhid akidesini yaymasına engel oldular. Hattâ, bayılıncaya kadar, kendisinin boğazını sıktılar. Öldü sandılar. Nuh Aleyhisselâm, ayıldığı zaman: “Ey Allah’ım! Beni ve kavmimi, yarlığa! Çünkü, onlar, (ne yaptıklarını) bilmiyorlar!” dedi. Gusûl edip tekrar yanlarına vardı. Onları, Allah’a iman ve ibadete davet etti.

Nuh Aleyhisselâm, kendisine zulüm etmekten geri durmayan kavminin arasında dokuz yüz elli yıl kaldı. Kendisi, çok sabırlı ve halim idi.¹¹⁸

Hiz. Nuh (a.s)’ın uzun müddet devam ettiği nasihat ve öğüdü onlara bir fayda sağlamadı. Ayrıca Allah’ın azabıyla korkutması ile de onları yaptıkları şeylerden alı koyamadı. Zira Hiz. Nuh (a.s) onlara, nasihat ve öğüdü artırdıkça, onların daha da inadını ve kibrini artırıyor. Ne zamanki Hiz. Nuh (a.s) onlara Allah’ı hatırlatınca, bu hatırlatması onların sapıklık fesadını daha da artırıyor ve diğer çeşitli sapıklık yollarına yöneliyorlardı. Üstelik Hiz. Nuh (a.s)’ın davetine aldırış etmiyorlar ve Hiz. Nuh (a.s)’ın onları, Allah’ın azabıyla korkutması ve uyarması da bir fayda vermiyordu.

Hiz. Nuh (a.s) kavmi arasında yaklaşık 950 sene davetçi, öğütücü ve nasihatçi olarak kaldı. Bu zaman zarfında Hiz. Nuh (a.s) onları sapıklıktan kurtarmak ve onları taşlar ile bakırlardan yapılmış putlara tapmaktan uzaklaştırmak için hikmetli yolların hepsini kullandı. Buna rağmen Nuh kavminin ileri gelenleri ile birlikte bulunan diğer

¹¹⁸ Köksal, M. Asım, a.g.e., s.90-91.

kimseler ise hiçbir şekilde kurtuluş yolunu bulamadılar. Fakat Hz. Nuh (a.s), onların bu yaptıklarına rağmen gece-gündüz ve gizli-açık olarak davetine devam etti. Ama bunların hepsine rağmen Nuh kavminin kalpleri yumuşamadığı gibi hakkı da bulamadılar

Tefsircilerin naklettiğine göre Hz. Nuh (a.s), kavmine gidiyor ve onları putlara tapmaktan vazgeçip bir olan Allah’a ibadet etmeye davet ediyordu. Bunun üzerine kavmi, Hz. Nuh (a.s)’a karşı bir araya toplanıp memleketten terk ettirecek bir şekilde onu dövüyorlar, bayıltıncaya kadar boğazını sıkıyorlar, soma da eti kemiğinden soyulmuş bir vaziyette hasırın içerisinde yolun kenarına atıyorlar ve ona:

“Bugünden itibaren (almış olduğun bu yaralar ile) yakın bir zamanda ölürsün ve azığın ile Cenab-ı Allah’a dönersin” diyorlardı. Onlar bu sözleri sarf ettikleri halde yine de Hz. Nuh (a.s) onlara yaralı olduğu halde geri dönüyor ve onları Allah’a davet ediyor. Fakat onlar, Hz. Nuh (a.s)’m bu hareketine karşılık yine daha önce yaptıkları hareketlerin benzerlerini yapıyorlardı.

İşte Nuh kavmi, Hz. Nuh (a.s)’a böyle eziyet ediyor ve ona zulmediyorlardı. Buna rağmen Hz. Nuh (a.s), kavminin kendisine bu yaptıklarına karşılık sabrediyor ve onlara azabın gelmesi için duada bulunmuyor, onlar için ve oğulları için hayır ve kurtuluşu umuyor ve:

“Belki Allah, onların soylarından davetimi kabul edecek ve kendisine iman edecek kimseleri çıkarır” diyordu. Bununla birlikte uzun bir müddet Hz. Nuh (a.s) ile beraber, onlardan iman edenler çok azdı. Hz. Nuh (a.s)’ın peygamberliği müddetinde ilk nesil yok olup gidince, onların yerine onlardan sonra daha kötüsü ve Allah’ın rahmetinden uzak olan kimseler geldi.¹¹⁹

2.1.3. Kavminin Nuh Aleyhisselam’a Yaptığı İtirazlar

Hz. Nuh (a.s)’ın, kavmine yapmış olduğu tebliğ karşılığında ona yapılan itirazlar şunlardı:

2.1.3.1. Hz. Nuh (a.s)’ın akılsızlıkla ve sapıklık ile suçlanması

Yüce Allah bunu şöyle anlatmaktadır:

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ. أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ. أَوْعَيْبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

¹¹⁹ Sâbûnî, Muhammed Ali, *Peygamberler Tarihî*, Ahsen Yayınları, İstanbul, 2003, s. 319-321.

“(Nuh) kavminin ileri gelenleri (Nuh’a): “Doğrusu biz, senin apaçık sapıklık içerisinde olduğunu görüyoruz” dediler. Nuh’da: “Ey kavmim! Bende bir “sapıklık” yoktur. Ben ancak âlemlerin Rabbinin peygamberiyim, Rabbimin sözlerini size bildiriyor, öğüt veriyorum, sizin bilmediğiniz şeyleri ben Allah katından (haber ile) biliyorum. Sakınmanızı ve böylece rahmete uğramanızı sağlamak üzere sizi uyarmak için aranızdan biri vasıtasıyla Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşıırıyorsunuz?” dedi.”¹²⁰

Kavminin melei yani eşrafı, efendileri ve önderleri dediler ki: “Gerçekten bizler seni, bizi putlara ibadeti terk etmeye çağırdığın için, büyük bir sapıklık içerisinde çepeçevre kuşatılmış görüyoruz.” İşte böyle günahkârlar iyi olanları sapıklık içerisinde görürler. Bunlar her zaman için doğru yola çağıranlara düşmandır. Yüce Allah’ın şu buyruklarında olduğu gibi Onları gördüklerinde: “Muhakkak bunlar elbette sapıklardır, derler.”¹²¹; “Kâfir olanlar iman edenlere dediler ki: Eğer o bir hayır olsaydı, bizden önce ona ulaşamazlardı. Onlar onunla hidayet bulmadıkları için de bu eski bir yalandır, diyeceklerdir.”¹²².

Hız. Nuh da onlara cevaben dedi ki: Ey kavmim! Ben size Allah’ı tevhidinizi ve ortak koşmaksızın ibadet etmenizi emrettiğim için hak yoldan sapmış değilim. Aksine ben size âlemlerin Rabbi olan her şeyin mutlak hükümdarı tarafından gönderilmiş bir elçiyim. Ben sizi doğruya iletiyorum ve sizleri dünya ve ahirette mutluluk kaynağı olacak şeye çağırıyorum. Sapıklık (dalâlet) ise Zemahşerî’nin naklettiği gibi, dalâl’den daha özeldir. O bakımdan kendisinin dalâl içerisinde olmadığını ifade etmesinden daha belîğ bir ifadedir. Sanki şöyle demiş gibidir: Bende dalâl namına bir şey yoktur.

Rabbimin benimle gönderdiği mutlak tevhide, Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, onun kapsamına giren cennete, cehenneme, sevap ve cezaya imana davet gibi sizlere Rabbimin benimle gönderdiği şeyleri tebliğ ediyorum. Ayrıca sizlere ibadetlerin, muamelâtın aslını, genel hükümlerini, üstün ahlâk ve adabı da açıklıyorum. Özetle sizlere bütün emir, yasak, öğütleri ve uzak durulması gereken şeyleri, müjde ve uyarılan bildiriyorum. Sizlere menfaat ve hile şaibelerinden uzak, katıksız bir şekilde samimi olarak öğüt veriyorum. Küfrünüze ve beni yalanlamanıza karşılık Allah’ın cezasından sizleri sakındırıyorum. Müslim, Ebu Davud ve Nesaî, Temim ed-Dâ-rî’den Resulullah (s.a.)’ın şöyle buyurduğunu rivayet etmektedirler: “Din

¹²⁰ A’raf, 7/61-63.

¹²¹ Muttaffîn, 83/23.

¹²² Ahkâf, 46/11.

nasihatini kendisidir. “Kime ey Allah’ın resulü” diye sorduk, şöyle buyurdu: “Allah’a, Resulüne, Kitabına, Müslümanların yöneticilerine ve hepsine.”

İşte ben bu tebliğ ve öğüdümü yaparken Allah’tan gelen vahiyle bu âlemin akıbetine dair sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum. Şüphesiz benim, şirkin akıbeti olarak dünya azabının geleceğini belirterek uyarıp korkutmam ve size öğüt vermem, sizin bilmediğiniz benimse kesin bildiğim bir bilgidendir. İşte peygamberin durumu budur. O, son derece açık bir şekilde tebliğ eden, öğüt veren ve Allah’ı bilen bir kimsedir. Buna göre, “Ben sizin bilmediğinizi de Allah katından biliyorum” buyruğundan kasıt, insanları Allah’ın tevhidi, O’nun celâlinin sıfatları, dünya ve ahirette emirlerine karşı gelme dolayısıyla çetin cezası ile ilgili bilgileri elde etmeye dönmelerini sağlamaktır.¹²³

Toplumun ileri gelenlerinin gösterdiği tepki, ağızlarından şu ifadenin dökülmesiyle ortaya çıkmıştır: “Gerçekten biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz”. Sapık insanlar, peygambere sapık olduğunu söylemektedir. Bunun psikolojik açıdan açıklaması şudur: Sapık insan, kendi durumunu karşısındaki iyi insanın aynasında görür ve gördüğünün o adam olduğunu zanneder.

Hiz. Nuh’un toplumundaki ileri gelenler, kendi sapıklıklarını Hiz. Nuh’un vücut aynasında görmüş, ama yanlış okumuşlardır. Kendilerine sapık demek yerine, Hiz. Nuh’a sapık dediler. Onlar Hiz. Nuh’a sadece sapık demediler, Kamer sûresinin 9. ayetine göre de “deli” dediler. Sapık, deli, yalancı gibi ifadeler, sapık insanların peygamberlere attıkları çamurdur. Bu çamur kendi gönüllerinden çıkıyordu, ama farkında değillerdi. İlginçtir ki, o toplumun ileri gelenleri “sapık” kavramını biliyorlardı. Üstelik “apaçık” olanının da farkındaydılar. Kendilerini uyaran, tevhîd inancına çağıran birine bu sıfatı yakıştırıyorlardı.

“Hiz Nuh dedi ki: “Ey kavmim! Bende herhangi bir sapıklık yoktur; fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim!” Hiz. Nuh’un bu cevabında çeşitli hikmetler vardır.

- a. Hiz. Nuh onlara, “Ben sapık değilim, siz sapıksınız” demedi. Onların hakaretini onlara çevirmedi. Sadece kendisinin sapık olmadığını söyledi. “Siz sapıksınız” sözünü ağzına almadı. Bu tartışma yöntemi, günümüz ve geleceğin din bilginlerinin metodu olmalıdır. Bir din görevlisi, “sapık, deli

¹²³ Vehbe, Zuhayli, *a.g.e.*, IV, 538-540.

ve yalancı” dendiğinde, aynı kelimeleri diyenlere çevirmemelidir. Hz. Nuh ve diğer peygamberlerin sünnetinden bunu öğreniyoruz.

- b. Hz. Nuh, ne olmadığını dedikten sonra ne olduğunu açıklamaktadır: “Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim”. Bu ifade ile Hz. Nuh’un kendini görevlendirmedeği, âlemlerin Rabbi tarafından görevlendirildiğini açıklamaktadır. Peygamber, Allah Teâlâ’nın tayin ettiği elçidir. İlâhî âlemin beşerî âlemdeki elçisidir. Böylece Hz. Nuh, resul kavramı ile kendisini elçi olarak tanımlamaktadır. Şu’ara suresinin 107. ayetinde emin sıfatı kullanılarak, “güvenilir elçi” olduğu vurgulanmaktadır. Hud sûresinin 25. ayetinde “apaçık bir uyarıcı” olduğu açıklanmaktadır. Allah’ın görevlendirdiği peygamber, toplumun inanç ve ahlâk yapısında kökten bir değişim başlatmakta, bu değişimin kendisi tarafından değil de Allah tarafından başlatıldığının güvencesini vermektedir.

2.1.3.2. Hz. Nuh (A.S)’ın Delilik İle Suçlanması

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ

“(Ey Muhammed Senin kavminden olan) bu putperestlerden önce de Nuh kavmi (kendilerine Allah tarafından Peygamber olarak gönderilen Nuh ‘u da) yalanmış ve (bununla da yetinmeyip) kulumuzu yalanlayarak ona; “deli”dir dediler ve o, (kavmi tarafından risaletini yerine getirmekten) alıkonulmuştur.”¹²⁴

“Bu adamda (yani Nuh ‘da) nedense biraz “delilik” var...”¹²⁵

Kamer suresi 9. ayetteki “ve (ona) “mecnûn” dediler” cümlesi, Hz. Peygamber (s.a.s)’in, kendisinin doğruluğuna delâlet eden ayet ve mucizeler getirdiğine bir işarettir. Çünkü onlar, yapamayacakları türden şeyler görünce, “Bu, cin çarpmış bir kimsedir!” dediler. Yahutta bu deyim onların yaptıklarının, son derece kötü bir şey olduğunu belirten bir ifadedir. Çünkü onlar, “O yalancıdır” sözleriyle yetinmemiş, daha da ileri giderek, “O, mecnundur” demişlerdir ki, bu, “Onun söylediklerini akıl kabul etmez” demektir. Akıllı yalancı, bu derece aşırı bir şey söylemeyip, doğru söylediği vehmini verecek bir şey söyler. Ama onlarsa, “Bu, mecnundur” demişlerdir bu, “o, hiçbir

¹²⁴ Kamer, 54/9.

¹²⁵ Mü’minûn, 23/25.

akıllının söylemeyeceğini söylüyor” demektir Böylece Cenâb-ı Hak, onların yalanlamada ileri gittiklerini beyan etmiş olur.¹²⁶

Cinnet, delilik veya cin manasınadır. Çünkü halkın cahilleri, mecnunlar hakkında, cin çarpmasından ötürü, aklının zail olduğunu söylerler. Bu, avam nezdinde, çokça kabul gören bir şüpheci. Çünkü Hz. Peygamber (a.s.)’de, kavminin alıştığı şeylerin aksine olarak bu işi yaptığında, ileri gelenler ve liderler avam halka, “O delirmiş. Delirmiş, cin çarpmış olan, nasıl peygamber olabilir” diyorlardı.¹²⁷

Ayetin metnindeki “Cinnet” delilik demektir. Yani onlar “Nuh cinlerin tasallutunda olduğu için böyle sözler söylüyor. Ona karşı bir zamana kadar sabredin. Belki bu delilikten vazgeçer” demek istiyorlardı. Bu sözleri onların mukabere ve inatta ne kadar ileri gittiklerine işarettir. Oysa onlar Hz. Nuh’un bütün insanlardan daha akıllı olduğunu, onlardan daha muntazam ve makul konuştuğunu biliyorlardı¹²⁸

Nuh’un uyarısına rağmen kavminin ileri gelenleri, onun tevhide çağıran tebliğleri üzerinde samimi olarak düşünecekleri yerde, davetinin altında kötü niyet aramaya kalkışmışlar, liderlik peşinde olduğu, akli dengesinin yerinde olmadığı gibi haksız iddialar ileri sürerek onu insanların gözünde küçük düşürmeye çalışmışlardır. Onu akli dengesi yerinde olmamakla suçlamalarının sebebi, kendi batıl inançlarını aklın gereği olarak görmeleri, buna aykırı bir inancın akılla bağdaşmayacağını sanmalarındır.¹²⁹

Onlar sadece Hz. Nuh’u (a.s) yalanlamakla kalmamışlar, O’na “mecnun” diyerek hakaret etmişlerdir. Hatta O’nu tehdit ederek tebliğ görevini ifa etmesine engel olmaya çalışmışlar ve O’na hayatı zorlaştırmışlardır.¹³⁰

2.1.3.3. Hz. Nuh (A.S)’ın Sıradan Bir İnsan Olması

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا تَرِيكَ أَتَّبِعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ يَبَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا تَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَطْلُبُكُمْ كَانِيبِينَ

Kavminden ileri gelen kâfirler dediler ki: “Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Sana bizim basit görüşlü alt tabakalarımızdan başkasının uyduğunu

¹²⁶ Razi, Fahrudin Muhammed İbn Ömer, *a.g.e.*, XX, 603.

¹²⁷ Razi, Fahrudin Muhammed İbn Ömer, *a.g.e.*, XVII, 412.

¹²⁸ Arslan, Ali, *Büyük Kur’an Tefsiri*, Arslan Yayınları, İstanbul, 2003, XI, 573.

¹²⁹ Komisyon, *Kur’an Yolu*, D.İ.B.Yayınları, Ankara, 2007, IV, 57.

¹³⁰ Mevdudi, Ebu’l A’la, *Tefhimul Kuran*, İnsan Yayınları, İstanbul, 1987, VI, 47.

*ise görmüyoruz. Ve sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Aksine seni yalancı sayıyoruz”.*¹³¹

*Kavminden kâfir olan ileri gelenler dediler ki: “Bu ancak sizin gibi bir beşerdir. O size karşı üstünlük sağlamak istiyor. Allah dikseydi elbette melekler indirirdi.”*¹³²

Bu ayet özelde Hz. Nuh’a gösterilen tepkinin nedenlerini verirken genelde de bütün peygamberlere gösterilen olumsuz tepkinin özünde bunun olduğunu ifade etmektedir.

“Kavminin inkâr eden ileri gelen seçkinleri dediler ki: Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz.” ayetin bu kısmında o toplumla ilgili iki özellik görüyoruz. Birisi kâfir olmaları, yani inkâr etmeleri ki eğer onlar inkâr etselerdi, bu olumsuz tepkiyi göstermeyeceklerdi; diğeri de, Hz. Nuh’u kendi seviyelerinde görmeleri, ama onların beklentilerinin daha farklı olduğunu hissetmeleridir. Sanki Hz. Nuh’un, peygamber olabilmesi için olağanüstü ya da beşeri ölçülere göre toplumun en ileri geleninin olması gerektiğini öne sürüyorlardı.

Hz. Peygamber’e müşriklerin gösterdiği tepkide de aynı anlayışı görüyoruz:

*“Onlar şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber; gibi yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirmeli, kendisi ile birlikte o da uyarıcı olmalı idi. Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyeceği bir bahçesi olmalıydı. O zâlimler: ‘Siz ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız’ dediler. Senin hakkında bak ne biçim temsiller getirdiler! Artık onlar sapmışlardır ve hiçbir yol da bulamazlar”.*¹³³

Hz. Nuh’a söylenen: “Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz” şeklindeki ifadenin geniş açılımının Hz. Peygamber’e de söylenmiş olduğunu anlıyoruz. İnsanlar kendi içlerinden çıkan bir peygamberi, kendi seviyesinde görmeleri sebebi ile ona tabi olmamış ve ona inanmamışlardır.¹³⁴

İnsanlara peygamber olarak gönderilen zatın insan olmasından daha tabi bir şey olamazdı. Çünkü peygamber olarak gönderilen zat bir ahkâm tebliğ edecekti. Bu ahkâmın nasıl yapılacağını bizzat kendinin göstermesi icap ederdi. Namaz kılın, oruç tutun demekle iş bitmiyordu. Bunların iyice anlaşılması ve insanlar tarafından da yapılabilmesi için peygamberin insan olma mecburiyeti vardı.¹³⁵

¹³¹ Hud, 11/27.

¹³² Muminun, 23/ 24.

¹³³ Furkân, 25/7-9.

¹³⁴ Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2009, VIII, 167-169.

¹³⁵ Kazancı, Ahmed Lütfi, *Peygamberimize Neden İnanmadılar*, İpek Yayınları, İstanbul, 2005, s.181.

2.1.3.4. Hz. Nuh (A.S)’a İnananların Alt Tabakadan İnsanlar Olması

Nuh onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?”

“Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”

“Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”

“Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.”

“Onun için, Allah’tan korkun ve bana itaat edin.”

“Onlar şöyle cevap verdiler: Sana düşük seviyeli kimseler tâbi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç!”

“Nuh dedi ki: Onların yaptıkları hakkında bilgim yoktur.”

“Onların hesabı ancak Rabbime aittir. Bir düşünseniz!”

“Ben iman eden kimseleri kovacak değilim.”

“Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.”¹³⁶

Dediler ki: Ey Nuh! Bu aşağılık insanlar sana tabii olmuşken biz sana iman mı ederiz? Nuh’a iman etmeme hususunda hiç bir dayanak bulmadılar, sadece kavmin fakirlerinin ve zayıf kimselerin kendisine tabi oluşunu imanlarına engel bir bahane olarak gösterebildiler. Tuhaf, hem de ne kadar tuhaf! Hayat tekerrür ediyor. Bu kötü anlayış öteden beri, insanları inanmaktan alıkoymuştur. Bu aldatıcı gurur ki, İblisi de isyana düşürmüş ve Allah’ın rahmetinden kovulmasına yol açmıştı. O da bu kibire ve gurura aldanmış ve şöyle demişti: Ben Âdem’e secde mi ederim? Oysa ben O’ndan daha hayırlıyım. Ey Rabbim sen beni ateşten, Onu İse çamurdan yarattın...

Kureyş kâfirlerinin de Muhammed (s.a.v.)’e iman etmelerini engelleyen sebep: Bilâl, Suheyb ve diğer, avamdan bazı kimselerin iman etmiş olmaları idi. İşte Nuh kavmi de böyle bahaneler ileri sürüyorlardı: Düşük zenaat sahipleri ile aşağılık kimseler seni doğrulamış iken, biz sana iman mı ederiz? Hayır, mümkün değil, biz senin kavminin önde gelen kimseleriyiz! Nuh onlara şöyle diyordu: Onların yapmakta oldukları işler hakkında benim hiçbir bilgim yoktur. Yaptıkları işi bilmekle yükümlü değilim. Onların hesap ve neseplerini araştırmak beni ilgilendirmez. Ben sadece onları âlemlerin Rabbine imana davet etmekle görevlendirildim. Onlar da davetime icabet ettiler. Allah’a, meleklerine, ahiret gününe iman ettikten sonra benim peygamberliğime de iman ettiler.

¹³⁶ Şuarâ, 26/105-115

Onların amellerine gelince; hesapları Rabbime aittir. Bana ait değildir. Ah, keşke bunu anlayabilseydiniz. Şayet siz bunu anlayıp bilseydiniz, hesaplarının Rabbine ait olduğunun farkına varsaydınız, onların yaptıkları işlerden ötürü beni kınamazdınız. Ben, durumları her ne olursa olsun, yoksul da olsalar, zayıf ta olsalar, yufka halli de olsalar müminleri yanımdan kovacak değilim. Hepsi yanımda eşit durumdadırlar. Salih amelden başka, insanları birbirine üstün kılacak bir unsur ve faktör yoktur. Ben sadece açıkça uyaran bir insanım.¹³⁷

Onlar bu sözleriyle sana bizim değersizlerimiz, ayak takımımız ve seviyesi düşük kimselerimiz tabi oldular, demek istemişlerdir. ez-Zeccâc derki: Onlar bu kimselerin dokumacı olduğunu ifade ederek küçük görmüşlerdi. Hâlbuki icra edilen mesleklerin dine bağlılıkta hiçbir etkisinin olmadığını bilmediler.

En-Nehhâs der ki; Buradaki ayak takımından kasıt fakir ve yüksek mevki sahibi olmayan, meslekleri düşük olan kimselerdir. Bu ifadeleri onların cahilliklerini ortaya koyuyordu, çünkü onlar bu sözleriyle hiç de ayıp ve kusur olmayan bir şeyi peygamber için ayıplayıcı bir husus olarak görmüşlerdi. Zira peygamberlerin Allah'ın salât ve selamları üzerlerine olsun görevi apaçık delil, belge ve mucizeleri getirmektir. Yoksa onlar şekil ve konumları değiştirmekle yükümlü değildiler. Ayrıca peygamberler bütün insanlara gönderilir. O bakımdan eğer insanlar arasında aşağı kabul edilenler İslâm'a girecek olurlarsa, bundan dolayı peygamberler için eksiklik söz konusu olmaz. Zira peygamberler insanlar arasından İslâm'a giren herkesin Müslüman olduğunu kabul etmekle yükümlü idiler.

Derim ki: Burada sözü edilen “ayak takımı” kimseler fakirler ve güçsüzlerdir. Nitekim Herakliyas, Ebu Süfyan'a şöyle sormuştu: “İnsanların eşrafı mı ona uyuyor, yoksa zayıfları mı? Ebu Süfyan; Hayır zayıfları deyince, Herakliyas: İşte peygamberlere tabi olanlar bunlardır...” demişti.

İlim adamlarımız derler ki: Bu şekildeki tepkinin sebebi başkanlık duygusunun soyluları kuşatmış olması ve bundan uzaklaşmanın zorluğu, başkanına itaat ve boyun eğmeyi de gururlarına yedirmeyişleriydi. Fakir kimseler için ise bu engeller yoktur, o bakımdan fakir kimse bu çağrıyı kabul edip itaate girmekte elini çabuk tutar. Dünyada insanların çoğunlukla görülen hal de işte budur.¹³⁸

¹³⁷ Hicazi, Muhammed Mahmud, *Furkan Tefsiri*, İlim Yayınları, İstanbul, 1998, IV, 366-368.

¹³⁸ Kurtubi, *el-Camiu li-Ahkâmi'l-Kur'an*, Buruc Yayınları, İstanbul, 1992, VIII, 40-41.

2.1.3.5. Ata Dini Bahanesi

Bu, onların “Biz evvelki atalarımızdan bunu duymadık “şeklindeki sözleridir. Ayetteki, “bunu” ifadesi, ya Hz. Nûh (a.s)’ın (peygamberliği) meselesine yahut Hz. Nûh (a.s)’ın Allah’a ibadete teşvik için onlara söylediği sözlere işarettir. Buna göre mana, “Biz böyle bir söz duymadık” Yahut “Biz, insan olduğu halde, Allah’ın peygamberi olduğunu iddia eden birisini hiç duymamıştık” şeklindedir.

Onların bu şüphelerini şöyle izah edebiliriz: “Onlar, kendi din ve inançları hususunda, sadece taklide ve atalarının dediklerine dayanıyorlardı. Dolayısıyla Hz. Nûh (a.s)’un peygamberliği hususunda, bu yollarda bir işaret göremeyince, onun yanlış olduğu neticesine vardılar” Kâdî şöyle der: “Onların, bu sözle Hz. Nûh a.s)’un peygamber olarak gönderilmiş bir elçi olduğunu kastetmiş olmaları da muhtemeldir. Çünkü onların atalarının zamanında, bir fetret devrinin (peygamber nurundan mahrum bir dönemin) bulunmuş olması imkânsız değildir. Yine onların bu söz ile kendilerinin, bir olan Allah’a ibadete çağrılmalarını yadırgamalarını da kastetmiş olabilirler. Çünkü ataları putlara tapıyorlardı.¹³⁹

2.2. Hud Aleyhisselam

Şeceresiyle ilgili olarak İslami kaynaklarda değişik rivayetler bulunmakla birlikte genellikle Ad b.Us b.Aram b.sam b.Nuh’a çıkarılmakta; Abir’le aynı kişi sayıldığı gibi onun oğlu olarak da gösterilmektedir. Hud kelimesi Kur’an-ı Kerim de aynı zamanda Yahudileri ifade eden isim olarak da geçer. Haid kelimesinin çoğulu olan hud, tövbe etmek anlamındaki hevt kökünden gelmekte olup tövbe edenler anlamında Yahudileri ifade eder.¹⁴⁰

2.2.1. Hud Aleyhisselam’ın Soyu ve Ad Kavmine Peygamber Olarak Gönderilişi

Hz. Hud (a.s.), Birinci Ad kavminin peygamberidir. Nesep bilginleri, nesilleri ortadan kalkmış olan Arab-ı Bâide’nin ilk temsilcisi olarak Arabistan’da yaşamış ilk kavim olan bu Birinci Ad kavmini zikrederler. Hakkında pek çok efsane olan ve eski Arap şiirinde ismi sık geçen bu topluluk, güç ve saltanatlarıyla meşhurdur. Hikâyeleri dillere destan olmuştur.

¹³⁹ Razi, Fahrudin Muhammed İbn Ömer, *a.g.e.*, XVI, 412.

¹⁴⁰ Harman, Ömer Faruk, Hud maddesi”, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, XVIII, 279.

Hız. Hud (a.s.)'ın nesebi, Hız. Nuh (a.s.) oğlu Sam'a ulaşmakta ve bazı kaynaklarda şu şekilde geçmektedir: Hud b. Abdullah b. Rebah b. Câvib (Halûd veya Cârud) b. Âd b. Avs b. î-rem b. Sâm b. Nuh.

Kur'ân-ı Kerim'de ismi yedi defa geçen Hud peygamberin kıssası, Kureyş liderlerinin servetleri ve dünyevi iktidarlari dolayısıyla gururlanmaları üzerine nazil olan ayetlerde anlatılmış, bu kavim müşriklerinin başlarına gelen felaket hatırlatılarak Mekkelilerin onlardan ibret almaları istenmiştir. Çünkü bu kavim Arabistan'da yaşamış en güçlü kavim olarak biliniyordu, buna rağmen ilâhî cezadan kurtulamamıştı:

“(Ey Mekke halkı) andolsun ki, size vermediğimiz kudret ve serveti onlara (Âd kavmine) vermiştik. Onlara kulaklar, gözler ve kalpler vermiştik. Fakat kulakları, gözleri ve kalpleri, kendilerine bir fayda sağlamadı. Zira onlar, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. Alay edip durdukları şey, kendilerim kuşatıverdi.”¹⁴¹

Hız. Hud (a.s.), Hız. Nuh (a.s.)'dan sonraki ilk peygamber olduğundan, Hud kıssasıyla ilgili ayetler, genellikle Nuh kıssasının anlatıldığı ayetlerin peşinden gelmektedir. Her iki kıssanın anlatıldığı Â'raf, Hûd, Mü'minûn ve Şuarâ sûrelerinde durum böyledir. Bu iki toplumun halef selef olduğuna şöyle işaret edilmektedir:

“Sonra onların (Nuh kavminin) ardından başka bir nesil (Âd kavmini) getirdik. Bunun üzerine, onların arasından kendilerine, ‘Allah'a kulluk edin; çünkü sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Hâlâ Allah'tan korkmaz mısınız?’ mesajım ileten bir Resul gönderdik.”¹⁴²

Ad kavmi, Arabistan yarımadasının güneyinde Uman ile Hadramevt arasında kalan Ahkaf çölü etrafında yerleşmişti. Kur'an-ı Kerim'de onların yurdu hakkında şöyle denilmektedir:

“(Ey Muhammed) Âd kavminin kardeşini (Hud'u) hatırla. Hani o, Ahkâf denilen yerde yaşayan kavmini uyarmıştı...”¹⁴³

On üç kabileden meydana gelen Ad kavmi, Güney Arabistan'da Dehnâ, Vebâr ve Âlic'ten Uman, Yemen ve Hadramevt'e uzanan engebeli ve önceleri verimli olan topraklara sahip bulunuyordu. Giderek Irak'a kadar uzanan geniş bölgeyi hâkimiyetleri altına almışlardı. Zengin bir toplum olarak yüksek evler ve binalar, sağlam saray ve kaleler yapmaya önem vermişler; kendilerini dünya sevgisine, israf ve üstünlük duygusuna kaptırmışlardı. Aralarında zulüm ve haksızlıklar alıp yürümüştü. Vücut

¹⁴¹ Ahkâf, 46/26.

¹⁴² Mû'minûn, 23/31-32.

¹⁴³ Ahkâf, 46/21.

yapıları bakımından da güçlü kuvvetli ve Nuh kavminden üstün olan bu kavim mensupları büyüklük taslayarak, yeryüzünde kendilerinden daha güçlü bir toplum olmadığını söylerlerdi:

*“Ad kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve ‘Bizden daha kuvvetli kim var?’ dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah’ın, kendilerinden daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar, bizim ayetlerimizi inkâr ediyorlardı.”*¹⁴⁴

Ad Kavminin en büyük zevkleri de şehrin dışındaki ana yoldan gelip geçen yolcularla alay etmektir. Bunun için yollara yanlış işaretler koyuyorlar, sonrada yollarını şaşırان bu gariplerin karşısına geçip kahkahalarla gülüyorlardı. Onları dövdükleri, üstlerinde başlarında ne varsa alıp soydukları da oluyordu. Akla gelmeyen vahşilikler yapıp kimseye de acımıyorlardı.¹⁴⁵

Güney Arabistan’da, bu kavme ait olduğu kabul edilen bazı kalıntılar günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Hadramevt bölgesinde Hz. Hud (a.s.)’a nispet edilen bir mezar mevcuttur. Hardamevt’te bulunan bazı harabeler de, bu kavme nispet edilmektedir. Bölge topraklarının bugünkü durumu, burada bir zamanlar, tarım ve çobanlığa dayalı güçlü bir medeniyetin kurulduğunu reddeder mahiyettedir. Büyük ihtimalle, binlerce sene Önce yeşilliklerle dolu, verimli bir arazi olan bu topraklar, meydana gelen korkunç felâket ve iklim değişikliği yüzünden çöle dönüşmüştür.¹⁴⁶

2.2.2. Hud Aleyhisselâm’ın Kavmi

Hud Aleyhisselâmın kavmi, Ad kavmi idi. Ad kavmi, birinci ve İkinci Ad diye ikiye ayrılır. Birincisi, Ad b. Avs, b.İrem, b.Sâm, b.Nuh Aleyhisselâm’dır. İkincisi, Semud b. Câir, b.İrem, b.Sâm, b.Nuh Aleyhisselâmdır. İsmail Aleyhisselâmdan önceki Birinci Ad kavmi, on, on üç kabileden oluşan üç dört bin kişilik bir topluluktur. Ad, Semud, Cürhüm, Tasm, Cedis, Ümeym, Medyen, İmlak, Ubeyl, Câsim, Kahtan ve Kahtan oğulları gibi birçok kabilelere Arabul’ârîbe, İsmail Aleyhisselâmın oğullarından gelen kabilelere de, Arabulmüsta’rebe denir.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Fussilet, 41/15.

¹⁴⁵ Dikmen, Mehmet, *Peygamberlerden Kıssalar*, Cihan Yayınları, İstanbul, 2010, s.41.

¹⁴⁶ Yiğit, İsmail, *Peygamberler Tarihi*, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 2008, s.151

¹⁴⁷ Köksal, M. Asım, *a.g.e.*, I,117-118.

2.2.3. Hud Aleyhisselam'ın Ad Kavmini Tevhide Davet Edişi

Allah Teâlâ, hak yoldan uzaklaşmış ve zulme dalmış Ad kavmini kurtuluşa çağırması için, diğer kavimlerde olduğu gibi, içlerinden birini yani Hz. Hud (a.s.)'ı peygamber olarak görevlendirdi. Çünkü bir kavmi en iyi tanıyan, o kavmin mensuplarına en fazla şefkat ve merhamet duyan ve onların iyiliğini en fazla isteyen bir İnsan, ancak kendilerinden biri olurdu. Bu yakınlığın önemi dolayısıyla Cenab-ı Hak, Hz. Lut (a.s.) gibi bir kaç hariç, her kavme, peygamber olarak, bir yabancıyı değil içlerinden birini göndermiş; ilgili ayetlerde bu yakınlığa işaret etmiştir.

Peygamberlik görevine getirilen Hz. Hud (a.s.), Allah Teâlâ' nın ebedî mesajını kavmine ulaştırmaya çalıştı. Diğer peygamberler gibi o da, kavmini, Allah'a şirk koşmayı ve putlara tapmayı terk ederek, sadece Allah'a tapmaya ve hiç bir şeyi O'na ortak koşmamaya çağırdı. Allah'tan başka ilâh olmadığını söyleyerek, O'na inanmayıp putlara tapmaya devam ettikleri takdirde, dünya ve âhirette şiddetli bir azaba çarptırılacaklarını haber vererek onları uyardı:

“Âd kavmine de, kardeşleri Hûd'u gönderdik. O, şöyle dedi: Ey kavmimi Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka hiç bir ilâhınız yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız?”¹⁴⁸

“(Ey Muhammedi) Ad'ın kardeşlen Hud'u hatırla ki, ondan evvel de, sonra da birçok peygamber gelip geçmişti. Hani o, Ahkâfta yaşayan kavmini; 'Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Gerçekten ben, üzerinize inecek büyük bir günün azabından korkuyorum. ' diye tehdit edip uyarmıştı¹⁴⁹.

Hız. Hud (a.s.), insanları putlara tapmaktan vazgeçip sâdece Cenab-ı Hakk'a kulluk etmeye çağırıyor, Allah'a ortak koşmanın yalan ve iftiradan ibaret olduğunu, ilâh olarak taptıkları putların maddî veya manevî herhangi bir gücünün bulunmadığını söylüyordu. Putlarında hiç bir ilâhlık vasfı olmadığı halde, kendi hevâ ve heveslerinin esiri olarak onlara tanrılık yakıştırdıklarını belirtiyordu. Ayrıca yaptığı görev karşılığında hiç bir şahsi çıkarının söz konusu olmadığını, kendilerinden bir ücret de istemediğini, görevinin karşılığını sadece Allah'tan beklediğini hatırlatıyordu. Onlardan akıllarını uygun bir şekilde kullanmalarını istiyor, getirdiği gerçekleri dinleyip ve iyice düşünüp değerlendirmeden reddetmelerinin yanlışlığını ifade ederek, onları söyledikleri üzerinde düşünmeye çağırıyordu. Cenab-ı Haktan kendisi vasıtasıyla göndermiş olduğu

¹⁴⁸ A'râf, 7/65.

¹⁴⁹ Ahkâf, 46/65.

dini kabul edip, önceden yapmış oldukları kötülüklerden tevbe ederek O’ndan bağışlanma diledikleri takdirde bolluk ve berekete ulaşacaklarını müjdeliyordu.¹⁵⁰

“Âd kavmine de kardeşleri Hüd’u peygamber olarak gönderdik. Onlara şöyle dedi: Ey kavmin! Allah’a ibadet edin. Sizin O’ndan başka ilâhınız yoktur. Sizin O’na ortak koşmanız ancak bir yalan ve iftiradır. Ey kavmin! Ben, görevime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına ait değildir. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz? Ey kavmin! Rabbinizden bağış dileyin; sonra da O’na tevbe edin ki, üzerinize gökten bol bol rahmet göndersin ve kuvvetinize kuvvet katsın. Günahkârlar olarak yüz çevirmeyin.”¹⁵¹

2.2.4. Ad Kavminin Hud Aleyhisselam’a Yaptığı İtirazlar

2.2.4.1. Hz. Hud (A.S)’ın Beyinsizlik ve Sapıklıkla Suçlanması

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِي إِنَّا لَتَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ.

“Kavminden ileri gelenler dediler ki: Biz seni açık bir sapıklık içinde görüyoruz.”¹⁵²

“Kavminden ileri gelen inkârcılar dediler ki; biz seni bir beyinsizlik içinde görüyoruz ve biz seni yalancılardan sanıyoruz.”¹⁵³

Önde gelen inkârcıların sıkça kullandıkları iftira yöntemlerinden biri de, Resulü ve bazen de onunla birlikte inananları “delilikle” suçlamalarıdır. Bu suçlama, neredeyse tüm Resullere yöneltilmiştir.

Kur’an’da, sık sık bu konuya dikkat çekilmektedir. İnkârcıların önde gelenlerinin Resullere karşı sürekli olarak böyle iftiralarda bulunmalarının en önemli nedeni, kuşkusuz Resulleri karalamak istemeleridir. Ancak bunun yanı sıra, böyle bir suçlamayı seçmelerinin ikinci bir nedeni daha vardır: Önde gelen inkârcılar, Resulün nasıl olup da tüm bir kavme karşı açıkça meydan okuyabildiğini bir türlü anlayamazlar. Resulün kendi hayatını tehlikeye atarak, çok büyük bir maddi güce sahip olan önde gelenlerle karşı karşıya gelmeyi göze almasını kavrayamazlar. Çünkü inkârcıların tek kıstası çıkardır; yalnızca kendi şahsi çıkarlarını gözetirler. Buna karşın, Resul tüm şahsi çıkarlarını dini tebliğ edebilmek için feda etmektedir. İnkârcıların gözünde bu, son

¹⁵⁰ Yiğit, İsmail, a.g.e., s. 153-155.

¹⁵¹ Hüd, 11/50-52.

¹⁵² Araf, 7/60.

¹⁵³ Araf, 7/66.

derece “dünyevi çıkarlara ters düşecek bir davranıştır, dolayısıyla bir tür deliliktir. Oysa Resul çıkarlarından vazgeçerken, Allah’ın rızasını, rahmetini ve cennetini kazanmaktadır ki, bunların değeri hiçbir şeyle ölçülemez. Ancak inkârcılar kuşkusuz bunu kavrayabilecek akla sahip değildirler.”¹⁵⁴

2.2.4.2. Atalar Dinine Bağlılık

قَالُوا اجْتَنِبْنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ .

“Dediler ki: demek sen, tek Allah’a kulluk edelim ve atalarımızın taptıklarını bırakalım diye mi bize geldin”¹⁵⁵

“Dediler: sen bizi tanrılarımızdan çevirmek için mi geldin?”¹⁵⁶

Üstteki ayetlerde tarif edilen kişiler, atalar dininde yer alan belli-belirsiz Allah İnancını taşıyan, fakat gerçekte Allah’ın varlığını ve vasıflarını kesinlikle kavramamış olan kişilerdir. Bu arada, atalar dini pek çok sapkın öge de taşır. Bu din, hak dinin tek kaynağı olan vahiyden tamamen kopmuş ve birtakım hurafeleri kendine kaynak edinmiştir. Bu nedenle Allah inancından, ahlak anlayışına kadar pek çok konuda sapkın hükümleri vardır. Ve bundan dolayı da, Resul ve onunla birlikte iman edenler atalar dinine karşı çıkar ve toplumu gerçek dine, Allah’ın insanlar için “seçip-beğendiği” hak dine davet ederler. Ancak çoğu kez insanlar atalarının dinine bağlı kalmakta diretirler.

Önde gelenlerin atalar dinine bağlı olmalarının nedeni açıktır; bu din, kendi egemenlikleri altında olan kurulu düzeninin önemli bir parçasıdır. Bu dini kullanarak düzene sözde meşruiyet sağlamaktadırlar. Ayrıca bu dinin bazı kurallarına uyarak gerektiğinde kendilerini dindar insanlar olarak tanıtmaları ve toplumun güvenini kazanmaları son derece kolay olmaktadır. Bazı insanlar da ataların dinine içinde bulundukları taassup nedeniyle bağlı kalırlar. Her türlü değişime karşı çıkan, eski olan her şeyin iyi olduğuna inanan bu kişiler, insan nefsinin eğilimlerinden biri olan taassubun (tutuculuk) içinde boğulmuşlardır.

Bazı kesimler ise söz konusu atalar dini sayesinde maddi çıkarlar sağlamaktadırlar ve bu dinin terk edilmesinin de kendi kurdukları ruhban sistemini yok edeceğini bilirler. Kur’an’da,

“Ey iman edenler, gerçek şu ki, (Yahudi) bilginlerinden ve (Hristiyan) rahiplerinden çoğu, insanların mallarını haksızlıkla yerler ve Allah’ın yolundan

¹⁵⁴ Yahya, Harun, *Resullerin Mücadelesi*, Araştırma Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.70 -71.

¹⁵⁵ Araf, 7/70.

¹⁵⁶ Araf, 46/22.

alıkoyarlar. Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlar... Onlara acı bir azabı müjdele” ¹⁵⁷

Ayetinde belirtildiği üzere, sahte bir dindarlık görüntüsüyle insanların mallarını haksızlıkla yiyen” ruhbanların sayısı bir hayli kabarıktır. Bu nedenle toplumun önemli bir kesimi, Resulün teklif ettiği ¹⁵⁸hak dine karşı atalarının dininin savunuculuğunu yapmaya başlar.

2.2.4.3.Kendilerinin Güçlü Kuvvetli Olduklarını Söyleyip Hz. Hûd Tarafından Gelebilecek Bir Zararın Olamayacağını İleri Sürmeleri

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ.

“Ad kavmi yeryüzünde haksız olarak büyüklük tasladılar. Ve “Bizden daha kuvvetli kim var?” dediler. Onları yaratan Allah’ın, kendilerinden daha güçlü olduğunu görmediler mi? Bizim ayetlerimizi de inkâr ediyorlardı.”¹⁵⁹

Âd Kavmi için, “Âd Kavmine gelince, onlar yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar” buyurdu. Buradaki “büyüklük taslama” hususunda, şu iki mana verilir:

- a. Burun kıvrırma, kibrini ortaya koyma, başkasına iltifat etmeyip değer vermeme,
- b. Başkalarına hükümler olup, onları hizmetçi gibi çalıştırma...

Daha sonra Hak Teâlâ bu büyüklük taslamanın (tekebbürün) sebebini, onların “Kuvvetçe bizden daha güçlü kim imiş?” sözleriyle açıklamıştır. Onlar, iri cüsseli ve alabildiğine güçlü idiler.

Allah Teâlâ sonra, onların, ileri derecedeki kuvvetlerine aldanmalarının doğru olmadığını anlatmak için “Onlar kendilerini yaratan Allah’ın kendilerinden çok daha kuvvetli olduğunu düşünmediler mi?” buyurmuştur, yani, onlar başkalarından daha kuvvetli idiyse de, bilsinler ki, kendilerini yaratan Allah, onlardan çok çok daha kuvvetlidir. Binaenaleyh eğer kuvvetteki fazlalık, kuvveti az olanın, mükemmel olana itaatini gerektiriyorsa, bu durum onların Allah’a boyun eğip, O’nun emir ve yasaklarını dinlemelerini gerektirir” demektir.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Tevbe, 9/34.

¹⁵⁸ Yahya, Harun , *a.g.e.*, s.106-107.

¹⁵⁹ Fussilet, 41/15.

¹⁶⁰ Râzi, Fahrüddin İbn Ömer, *a.g.e.*, XVIII,368

Ad kavminin suçlarından biri de yeryüzündeki diğer insanlara karşı kibirlenerek üstünlük taslamalarıdır. Hud (a.s.) ve beraberindeki inananlar davalarında haksız olmadıkları gibi kendilerine karşı kibirlenmesi gereken kimseler de değildir. Fakat onlar Hud (a.s.) kendilerini azap ile tehdit ettiğinde, kendi badeni güç ve kuvvetlerini ileri sürmüşlerdir. Fakat onlar akılları ermez bir kavimdir. Hiç şüphesiz Allah Tealâ onlardan daha sağlam ve daha güçlüdür. Bunu düşünemediler ve mucizeleri inkâr ettiler. Üstünlük taslamaları iki konuda kendini göstermektedir.

Birincisi: Kibirlenmek ve başkalarına iltifat etmemek.

İkincisi: Kendileri dışındakileri hâkimiyetleri altına almak.¹⁶¹

2.2.4.4. Âhireti İnkâr Etmeleri Ve Hayatın Sadece Dünya Hayatından İbaret Olduğunu İleri Sürmeleri

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

“Ne ise hep bu dünya hayatımızdır; ölürüz ve yaşarız (bir kısmımız ölürken bir kısmımız doğar). Biz öldükten sonra diriltecek değiliz”¹⁶².

Cahiliye insanları, var olan her şeyin bu dünyada gözleriyle görebildikleri, elleriyle tutabildikleri ve hissedebildikleri maddeden ibaret olduğuna inanırlar. Bu nedenle de dünyadaki hayatları sona erdikten sonra bir daha yaşamayacaklarına kendilerini ikna ederler. Aslında bu onların inkârları için öne sürdükleri bir mazeretten başka bir şey değildir. Çünkü düşünen her insanın kavrayabileceği gibi, ahiretin yaratılması ile dünyanın yaratılması arasında hiçbir fark yoktur. Nasıl kendileri bir hiç iken yokluktan var edildilerse, bunlara güç yetiren Allah şüphesiz bunun bir benzerini yaratmaya da kadirdir.

Ancak cahiliye inancında direten kimseler, son derece açık olan bu gerçeği görmek ve anlamak istemezler. Elbette böyle açık bir gerçeği inkâr etmelerinin kendilerince bir sebebi vardır. Ahiretin varlığını inkâr etmek, her şeyden önce, kendilerini dünyaya bağlılık konusunda haklı çıkaracaktır. Aksi takdirde, ölümden sonra dirileceklerini kabul etmek, aynı zamanda dünyada yaptıkları iyiliklerden ve kötülüklerden hesaba çekilecekleri anlamına gelir ki, bu gerçek onların kurmuş olduğu tüm batıl sistemi alt üst eder.

¹⁶¹ Zuhayli, Vehbe, *a.g.e.*, XII,475

¹⁶² Mü'minûn, 23/37.

Ahiretin varlığını tasdik eden bir insan, ahiret hayatı için de hazırlık yapması gerektiğini bilir. Cahiliye insanları ise, yaşam konusunda o kadar hırslıdılar ki, böyle bir kabule asla yanaşmazlar. İşte kendi ilkel mantıklarıyla buna çözüm olarak, ahreti tamamen reddetmeyi bulmuşlardır. Ancak bu onlara kayıptan başkasını arttırmaz; üstelik bu cahilce inanışları sebebiyle hem dünyada sıkıntılı bir hayat sürerler, hem de ahirette sonsuz bir azaba mahkûm olurlar. Bu durumda ölümden sonra yaşam olduğunu inkâr etmenin kişiye sanıldığı gibi kazanç değil, sadece kayıp getireceği son derece açıktır.¹⁶³

2.2.4.5. Hz. Hûd'u Küçümsemeleri

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِلقاءِ الْخَرَّةِ وَآثَرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ. وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ.

“Kavminden, kendilerine dünya hayatında bol nimet verdiğimiz o inkâr eden ve âhiret hayatına kavuşmayı yalanlayan eşraf takımı dedi ki; bu da sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Sizin yediğinizden yiyor, sizin içtiğinizden içiyor. Eğer sizin gibi bir insana itaat ederseniz o takdirde siz, mutlaka ziyana uğrayanlardan olursunuz.”¹⁶⁴

Yüce Allah, Hz. Hûd'a karşı koyan, ona ağır bir şekilde olumsuz tepki gösteren toplumun ileri gelenleri olduğuna dikkat çekmektedir.

Hz. Hûd'a gösterilen tepki bir sonuçtu; bu sonucun sebepleri ise, inkâr psikolojisi, yalanlama ve servetin verdiği şımarmadır. Âd kavmi de, Nuh kavmi gibi bir İnsanın peygamber olmasını içlerine sindiremiyorlardı. Peygamberin, yemeyen ve içmeyen bir insanüstü varlık olması beklentisi içindeydiler. Ad kavminin ileri gelenleri, bu sözleri ile halkı muhatap almışlardı. Hz. Hûd'a tepki olsun diye halkı kandırıyorlardı. Onlar biliyorlardı ki, halkın Hz. Hûd'u kabul etmesi ile kendi etkinlikleri kaybolacak, yaşadıkları suflî hayatı sürdüremeyeceklerdi.¹⁶⁵

İnkârcıların en büyük özelliği vicdanlarını kullanmadıkları için akılcı değerlendirmeler yapamamalarıdır. Kur'an'da bu konuya sık sık dikkat çekilir. Ve kuşkusuz bu özellik, inkârcıların önde gelenleri için de geçerlidir. Önde gelenlerin bu durumlarını en iyi ortaya çıkaran göstergelerden biri de Resule olan yanlış bakış açılarıdır. Resul Allah'ın elçisidir ve toplumu O'nun yoluna iletmek için gönderilmiştir. Bu, elbette son derece büyük ve önemli bir sorumluluktur. Ancak önde gelenler bu

¹⁶³ Yahya, Harun, *Dinsizliğin İlkel Mantığı*, Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2001,s.122.

¹⁶⁴ Mü'minûn, 23/33-34.

¹⁶⁵ Bayraklı, Bayraktar, a.g.e., XIII/217.

inceliği kavrayamaz ve Resulü de sıradan bir insan gibi değerlendirerek onun tebliğ ettiklerini kendi saçma kural ve gelenekleri içinde değerlendirirler.

Önde gelenlerin en katı oldukları kural ve geleneklerden biri, liderlik vasfı ile ilgilidir. Cahiliye toplumlarındaki genel kurala göre, bir kimsenin lider olarak kabul edilmesi için mutlaka maddi birtakım vasıflar gerekir: Lider, ya soylu ve ünlü bir ailenin üyesi olmalı ya da çok zengin birisi olmalı, yani bir başka deyişle kendilerinin “elit” olarak adlandırdıkları sınıfın bir üyesi olmalıdır. İnkârcılar Resulün tebliğini de bu basit mantık içinde değerlendirirler.

Onlara göre, “eğer Allah’ın bir elçisi olaksa”, bu kendi çevrelerinden yani zengin ya da ünlü birisi olmalıdır Kendi sosyal sınıflarına dâhil olmayan kimselerin Allah’ın elçisi ve dolayısıyla toplumun lideri olabileceğini kabul edemezler.¹⁶⁶

2.3. Salih Aleyhisselam

Kur’an-ı Kerim’de adı geçen peygamberlerden biri. Semud kavmine gönderilmiştir. Allah Teâlâ onu, önceki peygamberlerin getirmiş olduğu tevhid dininden sapıp kendilerine ilâhlar edinen Semud kavmini uyarmak için bu kavme peygamber olarak göndermiştir. Ancak Semud kavmi, öteki azgın kavimlerde olduğu gibi onu dinlememişler ve eziyet ederek, yanlarından kovmuşlardır. Semud kavminin ileri gelenleri onunla alay ederek küçümsemeye çalışmış ve kendilerini tehdit ettiği azabın gelmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Allah Teâlâ, onları şiddetli bir şekilde cezalandırarak yok etmiştir. Salih (a.s)’ın ve Semud kavminin kıssası sonraki nesillere ibret olsun diye Kur’an-ı Kerim’de yer almıştır.¹⁶⁷

2.3.1. Salih Aleyhisselam’ın Soyu ve Semud Kavmine Peygamber Olarak Gönderilişi

Kur’an-ı Kerim’de Semud kabilesine peygamber olarak gönderildiği bildirilen Hz. Salih’in, kavminin en itibarlı ailesine mensup olduğu rivayet edilir. Şeceresi İslam kaynaklarında Nuh oğlu İrem oğlu Amir oğlu Semud oğlu Hazir oğlu Ubeyd oğlu Masih oğlu Esif oğlu Ubeyd oğlu Salih şeklinde Hz. Nuh’a bağlanır. Salih peygamber kendi milleti arasında güvenilir, hastaları ziyaret eden, zayıfları ve yoksulları gözetin,

¹⁶⁶ Yahya, Harun, *Resullerin Mücadelesi, a.g.e.*, s. 54.

¹⁶⁷ Tellioglu, Ömer, a.g.e., s. 265.

hayır işleriyle uğraşan bir kişi olarak tanınır; ayrıca “geleceğe dair kendisinden ümit beklenen bir kimse olarak tanımlanır.”¹⁶⁸

Ad kavminden sonra gelişip güçlenen Semud kavmi başlangıçta tevhid inancına sahipti; Allah’ın birliğine, peygambere ve ahiret gününe inanıyordu. Ancak zamanla Ad kavmi gibi putlara tapmaya ve peygamberi yalanlamaya başladı. Bunun üzerine Allah tevhit inancını öğretmesi için aralarından Salih’i peygamber olarak gönderdi. Hz Salih kavmine kendilerine gönderilmiş güvenilir bir peygamber olduğunu, Allah’a kulluk etmeleri gerektiğini, O’ndan başka bir ilah bulunmadığını, Allah’a karşı gelmekten sakınmalarını ve kendisine itaat etmelerini, buna karşılık kendilerinden herhangi bir ücret talep etmediğini söyledi. Ayrıca kavmine Allah’ın verdiği nimetleri hatırlatarak bu nimetlere şükredip Allah’a karşı gelmekten sakınmaları, O’nun emir ve yasaklarına uymaları, haddi aşp yeryüzünde fesat çıkaranların peşinden gitmemeleri gerektiğine ve bu nimetlerle birlikte dünyanın ebedi olmadığına dikkat çekti.

*“Hani kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: Allah’a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir peygamberim. Öyle ise Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”*¹⁶⁹

2.3.2. Semud Kavmi ve Yurtları

İslam kaynaklarında semud, Hz. İsmail’den önceki döneme ait olup Arabü’l-Arabe (halis arap) diye isimlendirilen, soyu kesilmiş eski arap kabilelerinden biri olarak yer alır. Ad kavmiyle aynı soydan olan kabile mensupları Sam’ın oğlu İrem’de birleşirler ve Ad kavminin bakiyesi olduklarından ikinci Ad olarak da bilinirler. Suriye ile Hicaz arasında yaşadıkları için Kur’an’da ashabü’l-hicr olarak anılırlar. Hicr Arap yarımadasının kuzeybatısında Medine-Tebük yolu üzerinde Teyma’nın yaklaşık 110 km. güneybatısında içinden hicaz demiryolunun geçtiği sarp kayalıklarla çevrili vadinin ve bu vadiye şehrin adıdır. Bugünkü Ala adlı yerleşim yerinin 15 km kuzeyine düşmektedir. Salih peygamberle ilgisi dolayısıyla buraya Medainussalih de denilmiştir. Bu şehirden günümüze kadar gelen kalıntılar ve dağlarda yontulmuş evler buranın eskiden bir uygarlık merkezi olduğunu gösterir. Semud kavmi Vadi’kura’da kayaları

¹⁶⁸ Güç, Ahmet, “*Salih maddesi*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, XXXVI/125.

¹⁶⁹ Şuara 26/142-144.

oyarak evler, düz arazide saraylar yapmıştır. Onların zamanında Vadi’l kura çevresi bir medeniyet merkezi, dağlar içinde oydukları meskenler ince birer sanat eseri idi.¹⁷⁰

2.3.3. Semud Kavminin Salih Aleyhissalam’a Yaptığı İtirazlar

2.3.3.1. Ata Dini Bahanesi

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ.

“Ey Salih! Sen, bundan önce, içimizde Ümit beslenen biri idin. Şimdi Atalarımızın taptığı şeylere tapmamızdan bizi vazgeçirmek mi istiyorsun?

Senin, bizi (İbadete) davet ettiğin (Rab)dan, hakikaten, şüphe içindeyiz, şüpheleniciyiz!” dediler.¹⁷¹

Kur’an kıssaları üzerinde dikkatle durulduğunda yerleşik toplumun, kendilerine gönderilen peygamberi reddederken, öncelikle kendi geçmiş özelemlerini, geleneksel anlayışlarını, atalarının dinsel-kültürel mirasını öne çıkardıkları veya bahane ettikleri görülür. Bu konuda öncülüğü yönetici seçkinler ve yönetici olmayan seçkinler yapsa da genel olarak toplum ortak hareket etmektedir. Peygamberler Tevhit’le toplumların karşısına çıkarak şirk ve küfürden vazgeçmelerini öğütlediğinde, şirk ve küfürlerinde dayanak olarak atalarını ve geçmişlerini gösterirler. Kur’an, bu anlayışa sahip olan toplumlara “ya atalarının akli bir şeye ermez ve doğru yolu da bulamamış idiyse?”¹⁷² Şeklinde cevap vermektedir.

Toplumların gerek ahlaki, kültürel ve sosyal gelişimlerinde, gerek birbirleriyle olan ilişkilerinde en büyük engellerden birinin geleneğe körü körüne bağlılık ve atacılık olduğu söylenebilir. Toplum içinde birey ve grupların birbirleriyle iyi ilişkiler kurmasında, sosyal katmanlarda homojenliğin sağlanmasında hiyerarşik yapının adalet temelinde kurulmasında, farklı ve daha kâmil düşüncelerin ortaya çıkmasında, meselelerin tartışılı müzakere edilmesinde, düşünce ve inanç özgürlüğünde, belki de atacılıktan daha büyük bir engel zor bulunur. Atacılık, Tevhid’i ve Allah’ın ayetlerini kabul etmeye engel olduğu gibi yeni düşünce ve görüşlere açık olmaya da engeldir. Çünkü atacılıkta esas olan önyargı, geniş düşünmemek veya tek boyutlu düşünmek ve başka düşünce ve görüşlere saygısızlıktır. Bu bağlamda atacılık, kibir ve gururu, aşırı

¹⁷⁰ Güç, Ahmet, a.g.m., XXXVI/126.

¹⁷¹ Hûd, 11/62.

¹⁷² Bakara, 2/170.

bir büyüklenmeyi, kendini ve başkalarını bilmemeyi içerir. Bu şekilde atacılığa saplanarak daima öz geçmişi içinde kendine hayran olmak, hayatın artık nefes alamadığı bir çölde kuma batmak demektir. Bu bir toplum için kendi ölümünün matem çanını çalmaktır. Bir kültür kendini fetişlere terk ettiği andan itibaren ihtiyarlık çağına girmektedir. Kendini içten kemiren ve kısırlaştıran mitoslarla dağılıp parçalanmakta ve çökmektedir. Nitekim Kur'an, bu şekilde çöken toplumların dökümünü bize yapmaktadır.¹⁷³

2.3.3.2. Semud Kavmi'nin Büyüklük taslamaları ve peygamberleriyle alay etmeleri

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ اتَّعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ. قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنُتُمْ بِهِ كَافِرُونَ.

*Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri, küçük görülüp ezilen inanmışlara, "Siz Salih'in, rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu sahiden biliyor musunuz?" dediler. Onlar da "Biz şüphesiz onunla gönderilene inananlarız" dediler. Büyüklük taslayanlar "Şüphesiz biz sizin inandığınız şeyi inkâr edenleriz" dediler.*¹⁷⁴

Kur'an'da şeytanın ve kâfirin önemli bir özelliği olarak anlatılan istikbar, kibr ile aynı kökten gelmekte olup kendini aşırı derecede büyük görmek, büyüklüğe kapılma anlamlarında kullanılmaktadır. Bu durumda büyüklüğe kapılan kimseye müsteกbir denir. İstikbar ile aynı kökten gelen tekebbür, büyüklenmek, mütekebbir ise büyüklenen anlamı taşımaktadır. Büyüklük taslamanın veya büyüklenmenin, kendini müstağni görmek, tepeden bakmak, küçük görmek ve alay etmek anlamlarını kapsamına alacağı açıktır.

Büyüklük taslamak ve alay etmek çeşitli şekillerde tezahür edebilir. Bir kişinin ya da grubun, toplumun diğer birey ve kesimlerine karşı kibirlenip gurura kapılmaları ve onlarla ilişkilerini kendi büyüklükleri temelinde sürdürmek istemeleri şeklinde olduğu gibi, toplumun büyük bir kısmının, azınlığa karşı veya Kur'an'da belirtildiği şekliyle peygambere ve Müslümanlara karşı büyüklük taslaması ve onları küçük görmeleri şeklinde de tezahür edebilir. Bir başka büyüklenme biçimi ise, bir toplumun

¹⁷³ Okumuş, Ejder, *Kuranda toplumsal çöküş*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2007, s. 118-119.

¹⁷⁴ Araf, 7/ 75-76.

veya milletin, başka bir topluma üstten bakması, kendini efendi, öbürünü hizmetçi görmesidir.

İstikbar ve müstebirin olduğu toplumlarda bir ezenle bir ezilenin olması, yani ezen ve ezilen şeklinde iki sınıfın oluşması kaçınılmazdır. Nitekim Kur'an müstebirlerden söz ettiğinde, karşıtı olarak mustad'aflardan da söz eder. Ayetlerde ele alınış biçimiyle Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri, güç yetenek ve becerileri kendilerinden sayarak başka insanların boyunlarına binene müstebirlerin diğer insanlara karşı davranışlarına istid'af (zayıf görme), müstebirlerin istid'af ettikleri, yani zayıf gördükleri insanlara da mustad'af denmektedir. Elbette kendini büyük gören müstebirler, küçük gördükleri mustad'aflara üstten bakacak, onlarla alay edecek ve bütün imkânlardan kendileri yararlanacak ve onları sömüreceklerdir. Böyle bir şey ise hem toplumun kendi iç bünyesi ve sağlığı açısından, hem de toplumlar arası, kültür ve medeniyetler arası ilişkiler bakımından son derece tehlikelidir. İşte bu büyük tehlikeden dolayı, peygamberlerin en büyük mücadelelerinden biri de bu noktada olmuştur. Daha doğrusu peygamberlerin çağrısına ilk karşı çıkanlar müstebirler ve diğer önde gelenler olmuştur.¹⁷⁵

2.3.3.3.Semud Kavmi'nin Haddi Aşmaları

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوِيَّةٍ

“*Semud Kavmi, azgınlığı sebebiyle yalanladı.*”¹⁷⁶

Bağy kavramı, Kur'an'da kullanılışı çerçevesinde azgınlık, kıskançlık, hakka tecavüz, haksız yere yükselme isteğiyle sınırı çiğneme, insanlar üzerinde hemgomanya kurma, zorbalık ve baskı, başkalarını daha da küçük gruplara ayırıp bölme, birliği parçalama, mağrur-mütekebbir tavır ve tutum ve her türlü anlamına gelmektedir. Anlamlara dikkat edildiğinde bağyin sosyal hayatta haddi aşmaya, aşırı kibir yüzünden başkalarına karşı haksız ya da hukuksuz davranışlarda bulunmayı ifade ettiği görülür. İnsanlar arasındaki ihtilaf ve tefrikaların, bozgunculuğun, sınıf çatışmalarının çıkmasında ana neden bağydir.

İnsan belli nimetlere kavuştuğu ve kendisini başkalarından müstağni gördüğü, kendisinde istediğini yapabilecek bir güç, bilgi, yetenek vehmettiği zaman artık Allah'ı unuttur. Bu ise insan için tuğyana açılan kapıdır. Tuğyanla birlikte insan istediğini yapar,

¹⁷⁵ Okumuş, Ejder, *a.g.e.*, s.114-115.

¹⁷⁶ Şems, 91/11.

hak hukuk ve sınır tanımaz Allah’a ortak koşmaya, nefisini onun yerine geçirip heva ve heveslerinin peşinden gitmeye girişir. İşte Semud Kavmi de refah içinde yaşayarak şımararak, zevk ve içerisinde yaşayarak ölçüsüzce davrananlara ve bozgunculara itaat etmek, nefislerine düşkünlük ederek günahlara dalmak, peygamberleri Hz. Salih’e karşı çıkmak ve O’nu sürmekle tehdit etmek. O’na ve ailesine gece baskın kararı almak ve nihayet O’nun peygamberliğine işaret olarak getirdiği deveyi kesmekle azgınlık etmişlerdir.¹⁷⁷

2.3.3.4. Semud Kavminin Hz. Salih’den Bir Mucize istemeleri ve Onu Büyülenmişlikle Suçlamaları

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ . قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ .

Eğer doğru söyleyenlerden isen haydi bize bir mucize getir

Salih şöyle dedi: ”İşte bir dişi deve! Onun belli bir gün su içme hakkı var, sizin de belli bir gün su içme hakkınız vardır.”

“Sakın ona bir kötülük dokundurmayın. Yoksa büyük bir günün azabı sizi yakalar.”¹⁷⁸

Büyüklik taslayanlar dediler ki: “Ey Salih! Doğrusu biz, bizleri kendisine davet ettiğin şey hakkında kuşkuluyuz. Sen de bizler gibi bir insansın. Bize karşı nasıl peygamberlik iddiasında bulunursun. Oysa peygamberlik hususunda biz senden daha öncelikliyiz. Zira bizler mal ve itibar sahibiyiz. Eğer Peygamber isen, doğruluğuna delalet eden bir ayet ve işaret getir. Galip zannımız odur ki, sen büyülenmiş ve aklını yitirmiş bir adamsın. Bu sebepten dolayı şu iddialarda bulunmakta ve peygamber olduğunu söylemekte.”

Salih onlara dedi ki: Ey kavmim! İşte bu Allah’ın devesidir. Benim doğru söylediğime delalet eden bir ayet ve mucizedir. “(Bir gün) onun su içme hakkı var, belli bir gün su içine hakkı da sizindir”.

Rivayet olduğuna göre bu deve kayadan çıkmıştır. Bütün suyu da bir günde içiyor, Sonra da içtiği suyun karşılığı olarak ta insanlara süt veriyormuş. Diğer günlerde de Salih kavminin fertleri, davarları ve ekinlerine su veriliyordu. Öyle anlaşıyor ki yine doğruyu en iyi Allah bilir bu deve Hz. Salih’in gerçek peygamber olduğunu

¹⁷⁷ Okumuş, Ejder, *a.g.e.*, s.116-117.

¹⁷⁸ Şuara, 26/154-155.

ispatlayan bir ayet ve mucizedir. Normal bir deve olsaydı, Hz. Salih'in peygamberliğinin gerçekliğine nasıl delalet ederdi.

Hz. Salih, kavminden, bu deveye kötülükte bulunmamalarını, normal gününde suyunu içmesine müsaade etmelerini ve ona İlişmemelerini, dilediği yerde otlamasına müsaade etmelerini ve ona hiçbir kötülükte bulunmamalarını istemişti. Ona dokundukları takdirde kendilerine şiddetli bir azabın isabet edeceğini söyleyerek onları sakındırmış!

Hz. Salih'in kavminden Kudar adındaki bir şahıs deveyi boğazladı. Fakat diğerleri de onun bu yaptığına memnuniyet gösterdiler. Bu sebeple deveyi kesme konusunda Hz. Salih'in bütün kavmi fail olarak kabul edildi.

Bu nedenle Kur'an-ı Kerim de şöyle denildi. Onu boğazladılar. Yaptıklarına pişman oldular. Ancak tövbesiz kaldılar. Pişmanlıkları da, azabın kendilerine mutlaka geleceğini bilmelerinden kaynaklanıyordu. Ve kurtulamayacaklarını da biliyorlardı. İşte aniden onları sabahleyin bir çığlık yakaladı. Kazandıkları şeyler onları bu azaptan kurtaramadı. Doğrusu bütün bu olanlarda Allah'ın kudretine işaret eden ayetler vardır. Bundan daha büyük bir ayet düşünülebilir mi? Onlar azgınlık edip taşkınlık yapan, malları ve itibarları ile gururlanan ve bu gururlandıkları şeylerin de faydasını görmeyen, peygamberlerine iman etmeyen bir kavim idiler. Hâlbuki peygamberlerinin beraberinde, kendisinin gerçek elçi olduğuna tanıklık eden ayetler ve mucizeler vardı. Buna rağmen bu küfürlerinde ısrar ettiklerinden Ötörü Allah'ın azabı üzerlerine indi. "Ama yine çoktan inanmazlar. Şüphesiz Rabbim, işte üstün O'dur. Merhamet eden o'dur".¹⁷⁹

2.4. İbrahim Aleyhisselam

Hz. İbrahim, Kur'an-ı Kerim'de isminden ve muhtelif kıssalarından çokça bahsedilen bir peygamberdir. İslâmî eserlerde mühim bir yer tutar. Kur'an-ı Kerim'in uzunca bir sûresi "İbrahim" adını taşır. Bu sûreden ayrı olarak Allah'ın yüce kitabında ismi 68 yerde geçer. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerinde de muhtelif vesilelerle yüzlerce yerde Hz. İbrahim'den ve onun sünnetlerinden detaylarıyla bahsedilir. Tefsir, tarih, edebiyat ve enbiya kıssalarına ait eserlerde de Hz. İbrahim'in ismine sık sık temas edilir. Hz. İbrahim'in dini Kur'an-ı Kerim'de "Hanîf" olarak tavsif edilir ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bu dine uyması emredilir (en-Nahl, 16/ 123). Ayrıca Hz. İbrahim,

¹⁷⁹ Hicazi, Muhammed Mahmud, *a.g.e.*, IV/373-375.

Hız. İsmail ve Hız. İshak'ın babasıdır. Hız. İsmail de Hız. Peygamber'in dedelerindendir; Arapların büyük atasıdır.¹⁸⁰

2.4.1. İbrahim Aleyhisselam'ın Soyu Peygamber Olarak Gönderilişi

Hız. İbrahim, Kur'an-ı Kerim'de kendisinden en çok söz edilen ülü'l-azm peygamberlerden biridir. Ancak Kur'an peygamberlere ilişkin açıklamalarında takip ettiğı, muhataplarının dini ve ahlaki yönden aydınlanmasını ve ders almasını amaçlayan genel yöntemine uygun olarak İbrahim'den bahsederken de Tevrat'ta olduğı gibi kronolojik akışa göre bilgi vermek yerine çeşitli surelerde münasebet düştükçe onun genel inanç tarihindeki yerini, öğretisinin ana hatlarını ve özelliklerini, tebliğ faaliyetleri ve yöntemlerini, kişiliğinin dini, ahlaki, içtimai ve ailevi boyutlarını tanıtmış, bu konularla ilgisi ölçüsünde hayatından bazı kesitler vermiştir.

Hız. İbrahim, Kur'an ve hadislerde sadece "İbrahim" şeklinde anılırken diğer İslami kaynaklarda bu adın "İbrahim", "İbrahim" şekline de rastlanmaktadır. Arap dilcileri "İbrahim" kelimesinin Arapça olmadığını kabul ederek menşeyini araştırmışlardır. Maverdi ve Ebu'l Beka, kelimenin Süryanice olduğunu ve "eb rahim" anlamına geldiğini kaydetmektedir. Fakat çağdaş araştırmacılar kelimenin İbranice "Abraham" olduğunu belirtmektedir.

İslami kaynaklarda Hız. İbrahim'in şeceresi İbrahim b. Tarih b. Nahor b. Saruğ b. Ergu b. Faliğ b. Erfahşed b. Sam b. Nuh şeklinde verilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de babası Azer olarak geçmekte ve onun putperest olduğı bildirilmektedir. Kur'an ve hadisler dışındaki İslami kaynaklarda Hız. İbrahim'in babasından hem Azer hem de Kitab-ı Mukaddes'teki gibi tarih diye söz edilmekte, annesini adı Uşa, Nuna ve ebyuna olarak gösterilmektedir.

Tarih ve tefsir kitaplarında, Hız. İbrahim'in Ahvaz bölgesindeki Sus'ta veya Babil'deki Kusa denilen yerde yahut Kesker sınırındaki Verka'da doğduğı, daha sonra babasının onu Nemrud'un bulunduğı Kusa'ya götürdüğü ileri sürülmektedir. Harran'da dünyaya geldiğı ve babasını kendisini Babil'e götürdüğü rivayet edilir. İbn Sad'ın naklettiğine göre babası aslen Harran'lı olupburadan Hürmüzcird'e göç etmiş İbrahim burada doğmuştur. Bugünkü Urfa şehrinde tarih içinde Edesa, Orhai ve Ruha adlarının verildiğı bilinmektedir.

¹⁸⁰ Aydemir, Abdullah, *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*, T.D.V Yayınları, Ankara, 1996, s.57

Müslüman tarihçilerin kaydettiğine göre kâhin ve müneccimlerin o sene bölgede doğacak İbrahim adlı bir çocuğun halkın dinini değiştireceğini, Nemrud'un saltanatına son vereceğini söylemeleri, diğer bir rivayete göre ise kendisinin bu mahiyette bir rüya görmesi üzerine Nemrud hamile kadınları bir yere toplamış ve doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesini, ayrıca erkeklerin eşlerinden uzaklaştırılmasını emretmiştir. Bunun üzerine Azer, İbrahim'e hamile kalan karısını Kufe ile Basra arasındaki Ur şehrine götürüp bir mağaraya saklamış, İbrahim bu mağarada doğmuştur. İbrahim bu mağarada on beş ay kalmış, ancak bir ayda dışarıdaki bir yıl kadar gelişme göstermiş on beş yaşındaki bir çocuğun vücut ve zekâ seviyesine erimiştir. İbrahim Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Allah'ın varlığına ve birliğine dair istidlallerini de bu mağaradan ayrılışını takip eden günlerde yürütmüştür. Buna göre bir akşam vakti mağaradan çıkarılan İbrahim, babasına gördüğü şeylerin ne olduğunu ve bunların bir yaratıcısının bulunup bulunmadığını sormuş, onların bir rabbi olması gerektiğini düşünmüş; yıldızları, ayı ve güneşi görünce her biri için , “rabbim budur” demiş; fakat gördükleri kısa süre sonra sönüp gidince ,”Ben böyle sönüp batanları sevmem” diyerek bunların hiçbirinin ilah olamayacağını ifade etmiş ; “Hiç şüphesiz ben, bir tevhid ehli olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a yöneltim, ben müşriklerden değilim” diyerek bir olan Allah'a dönmüştür. Rabbi İbrahim'e “*Müslüman ol*” dediğinde, “*Alemlerin rabbine teslim oldum*” diyerek bu davete icabet etmiştir. Bununla birlikte , “*Andolsun İbrahim'e daha önce rüştünü vermiştik; biz onu iyi tanırdık*” mealindeki ayetin de işaret ettiği gibi İbrahim peygamberlik öncesinde de doğru yolda idi. Hz. Nuh'a verilenler Hz. İbrahime de tavsiye edilmiş ona sayfeler verilmiştir. Müslüman tarihçiler Hz. İbrahime on sahife indirildiğini, bunların mesellerden ibaret olduğunu bildirirler.¹⁸¹

2.4.2.İbrahim Aleyhisselam'ın Kavmiyle Mücadelesi

İbrahim Aleyhisselam kavmini ve ehlini davette tek bir yol seçip hep aynı üslubu iltizam etmedi. Bazen babasıyla ve ev halkıyla fert fert münakaşa (mücadele) etti. Bazen de kavmi kendi bayramlarında toplanmış halde iken ve umumi toplantılarında iken onlarla mücadele etti. Bazen, katı, inatçı, gaddar tağutları Nemrut'la mücadele etti. Bazen de adet ve taklitlerden ünsiyet ettikleri her konuyu tekrar gözden

¹⁸¹ Harman, Ömer Faruk, “*İbrahim maddesi*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, XXI/268.

geçirmelerini onlara görev tayin etmek için, birçok konumda kendi vicdanlarıyla baş başa bıraktı.

Halilü'r-Rahman, uzun seneler kavmini Allah'ın vahdaniyetine ve ona hiçbir şeyi şirk koşmamaya davete devam etti. Bu davet Allah'ın kitabında birçok ayet-i kerimede zikredilmiştir.

“Ve kavmi onunla mücadele etti. (İbrahim) dedi ki: Benimle Allah hakkında mı mücadele ediyorsunuz? Muhakkak ki Allah beni hidayete erdirdi. Ben sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan korkmam. Ancak rabbimin dilediği olur. Benim Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Siz hiç öğüt almaz mısınız?”

Ve Allah buyuruyor:

“ Onlara İbrahim'in haberini oku. Hani babasına ve kavmine şöyle demişti: Bu taptıklarınız nedir (neye ibadet ediyorsunuz)?”¹⁸²

Enbiya ve Şuara surelerindeki siyak, İbrahim Aleyhssalam'ın kavmiyle onların ilahları konusunda münazarasından ve ilahların Allah'tan başka ibadet olunan ilah olmaya salahiyyetlerinin olmadığını beyan konusunda devam eder.

“Şüphesiz, İbrahim de Nuh'un yolundaydı. Hani bir zaman o, Rabbine bir kalb-i selim ile gelmişti. Babasına ve kavmine şöyle demişti:”Nelere tapıyorsunuz? Sırf yalan uydurmak için Allah'tan başka ilahlar mı edinmek istiyorsunuz?”¹⁸³

Cenab-ı Hakkın İbrahim Aleyhissalam'a vermiş olduğu hikmet ile, İbrahim Aleyhissalam kavmiyle istidraç yoluyla münazara etmeye gücü yetirdi.

Çünkü gece karanlıklarına büründükten sonra yıldızı gördüğünde onların mantığıyla konuşan ve onların sözlerine cevap vermek için onların sözlerini ortaya süren bir kişinin alaycı üslubuyla dedi ki, “Bu benim rabbimdir.” Bu yıldız kaybolunca da dedi ki:”Ben batanları sevmem.” Sonra onlarla birlikte yıldızdan aya yükseliyor. Ne zaman ki ay batıyor, o zaman İbrahim, aynı ilah olmasının mümkün olmayacağını onlara kuvvetli bir şekilde ortaya koyuyor. Çünkü bazen doğup başka bir zaman batıyor.

Sonra onlarla birlikte güneşe yükseliyor. Güneş cismi de, görünüşte daha büyük, ışık, parlaklık ve güzellik bakımından daha üstün. Derken battıktan sonra onun da bir hizmet için kılınmış olduğu, belli bir göreve ve harekete tahsis edilmiş olduğu ve takdir edilmiş, yaratılmış, bir emir dairesinde görev yaptığı anlaşılıyor. O kavim seyrederken bütün bunlar kaybolduktan sonra, İbrahim aleyhissalam kavminin Allah'tan başka

¹⁸² Şuara, 26/69-70.

¹⁸³ Saffat, 37/83-86.

tapmakta oldukları, putların, heykellerin yıldızların ve zalim tağutların hepsinden beri olduğunu ilan etti. Çünkü bunların hiçbirisi en ufak bir fayda ve zarar veremezler. Sonra İbrahim başladı Cenab-ı Hakki'nin sıfatlarını onlara anlatmaya: O Allah ki, yedirir, içirir, şifa verir, öldürür ve insanları kabirlerinden çıplak, yalın ayak ve sünnetsiz olarak diriltir.

İbrahim Aleyhisselam'ın kavminin önünde sadece zanları kaldı. Bu zan ise, İbrahim Aleyhisselam onların ilahlarını tenkit etmeye ve onları yaralamaya devam ederse, İbrahim'e zarar verecekleri zannıydı... Halil-ür Rahman İbrahim bu sözleri iptal etti ve bu putlar kendi nefislerini müdafaa etmeye güçleri yemezken, başkaları onlara zarar verdiğinde o zararı önlemeye güçleri yetmezken, peki nasıl bana zarar vereceklerini bekliyorsunuz, diye onlara meydan okudu. Gerçekte görülen ise; İbrahim Aleyhisselam uzun seneler putlara hücum ettiği

Halde, peki onların İbrahim Aleyhisselam'a verecekleri zarar nerede?

Daha önce İbrahim Aleyhisselam'ın kavmi, bu yıldızların batmasını veya putların basitliğini düşünmeyi akıllarına sığdıramıyorlardı. Çünkü bu mesele onların nazarında asla münakaşa kabul etmeyen bir meseledir. Sonra onlar, liderlerinden ve atalarından daha anlayışlı ve çok daha mı akıllılar ki? İşte o Rahman'ın dostu İbrahim, onların bu şekilde ataletle uğramış akıllarını istidraç (yavaş yavaş) yoluyla ve üstün bir mantıkla harekete geçirmeye çalışıyor.¹⁸⁴ Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

*“Bunlar, İbrahim'e, kavmine karşı verdiğimiz hüccetimizdir. Derece derece yükseltiriz. Muhakkak Rabbin Hâkim ve Âlimdir.”*¹⁸⁵

2.4.3. Nemrud ile Mücadelesi

Cenab-ı hak şöyle buyuruyor:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَحْيِي
وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ .

“İbrahim ile Allah'ın kendisine mülk verdiği kimsenin Rabbi hakkında mücadelesini görmedin mi? İbrahim: Rabbim öyle biridir ki, diriltir ve öldürür, dendiğinde, o: Ben de diriltir ve öldürürüm dedi. İbrahim: Allah güneşi doğudan

¹⁸⁴ Zeynelabidin, Muhammed Surur b. Naif, *Allah'a Davette peygamberlerin Metodu*, Guraba Yayınları, İstanbul, 1994, s.176-179.

¹⁸⁵ Enam, 6/83.

*doğurur, sen onu batıdan doğdur, dedi. Ve kâfir şaşırıp kaldı. Allah zalim olan kavme hidayet etmez”.*¹⁸⁶

Rabbi hakkında İbrahim’le mücadele edeni görmedin mi? Ayetin böyle gelmesi, bu mücadeleye, bu mücadeleyi yapanın gururuna ve aptallığına hayretten dolayıdır. İsmi dahi Cenab-ı Hak ayette zikretmemiştir. Bu ona önem vermemektendir. Çünkü o zikredilmeye layık değildir.

Muhakkak ki bu çirkin konumu yüklenen o kişi var ya, işte o kişiye Allah mülk vermiştir. Ve o, Allah’a şükredip, ona secde edeceği yerde ona küfür etmiştir ve Allah’ı bırakıp da kendisine ibadet edilmesini halktan istemiştir... O’nu böyle davranmaya sevk eden güç ve kuvveti ile büyüklenmesinin sebebi, aşırı gururlanmasının kaynağı kendisine verilen mülk idi.

-”İbrahim: Rabb’im O’dur ki, diriltir ve öldürür.”

Bu münazarada Nemrud’un İbrahim’e putları kırmasının sebebini sorduğu anlaşılıyor. Bunun üzerine İbrahim’de: Onlar ibadet olunmaya layık değillerdir, çünkü onlar hiçbir fayda sağlayamaz ve hiçbir zararı gideremez. Noksan sıfatlardan münezzeh ve yüce olan benim Rabb’im ise, Öyle bir Rab’dur ki, O’na ibadet olunması farzdır. Çünkü O diriltir ve öldürür. Bunda Nemrud’a karşı bir meydan okuma vardır.

- İbrahim: “Allah güneşi doğudan çıkartır, sen onu batıdan çıkar” dedi” İbrahim Nemrud’a sadece bizzat yaratma konusunda meydan okuduğu halde, neden mücadelesinde sözü diriltme ve öldürme manalarının etrafında serdediyor? Hâlbuki meydan okuma güneşte oldu ve insanda olmadı. Buna cevap ikinci olay birincisini izah ediyor, deriz.

-”Ve kâfir şaşırıp kaldı”: Güneşi batıdan çıkarmak, Nemrud için imkânsız bir şey. Nemrud kim güneşi batıdan doğurmak nerede? Ve sinek yaratmak Nemrud için çok uzak bir iştir. İbrahim’in delilinin kuvvetinden Nemrud’u şaşkınlık ve korku kapladı. Gururlu ve kibirli bir halde sustu. Çünkü hakka karşı rağbet edip teslim olmadı.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Bakara, 2/258.

¹⁸⁷ Zeynelabidin, Muhammed Surur b. Naif, a.g.e., s.184-186.

2.4.4. Halkının İbrahim Aleyhisselam' Yaptığı İtirazlar

2.4.4.1. İbrahim (a.s.)'in Atası Âzer'e Daveti ve ondan Gördüğü Tepki

“Bir zaman o babasına dedi ki: ‘Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niçin taparsın?’”

“Babacığım! Hakikaten sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Öyle ise bana uy ki, seni düz yola hidayet edip çıkarayım.”

“Babacığım! Şeytana kulluk etme! Çünkü şeytan, çok merhametli olan Allah’a asi oldu.”

“Babacığım! Allah tarafından sana azap dokunup da şeytanın yakını olmandan korkuyorum.”

“(Babası:) ‘Ey İbrahim! Dedi; sen benim tanrılarımın yüz mü çeviriyorsun? Eğer vazgeçmezsen, andolsun seni kovar, taşla tutarım! Uzun bir zaman benden uzak dur!’”¹⁸⁸

Bu ayetlerde tevhid dininin önderi olan Hz. İbrahim’in yüce vasıfları, babasını tevhid dinine daveti, bu konuda onunla tartışması, babasının sert tepkisine, “Bu davadan vazgeçmezsen seni taşlarım, elimden bir kaza çıkmadan yanımdan defol git uzun zaman gözüme görünme” diyen babasına tatlı dille esenlik ve Allah’tan mağfiret dilemesi bahsedilmiştir

Bu mesaj, hem babasına, hem babasının şahsında topluma idi. İbrahim (a.s.)’in yaptığı bunca davet, ne yazık ki şirke batmış kalplerin derinliğine ulaşmıyor, onlara fayda sağlamıyordu. Kendilerini yıllar boyu şirk bataklığı içinde görmüş putperestlerin kalpleri, gözleri ve kulakları bunca uyarıya rağmen görmüyor, duymuyordu. Artık ihtarlar, ikazlar, davet ve tebliğler fayda sağlamıyordu. Onlar o kadar azgınlaşmışlardı ki İbrahim (a.s.)’in şaka yaptığını sanıyor ve onun davetini hafife alıyorlardı.

İşte bu manzara, birçok manzaralardan biridir ki, İbrahim(as.) bu manzara esnasında onun tapmakta olduğu putların aczi yetini açıklıyor, babasını düşünceye ve akıl nimetinden istifadeye davet ediyordu.

İbrahim babasıyla konuşmada mücadelesine, çok ilmi oluşundan, delilinin kuvvetliliğinden ve zekâsının üstünlüğünden başlamadı. Yine babasını da cahillikle vasıflandırmadı. Eğer öyle ve böyle de deseydi doğru idi. Ancak o babası nezdinde de emin ve sadıktır.

¹⁸⁸ Meryem, 19/42-46.

Ve İbrahim as. Babasıyla olan konuşmasını “ey babam” sözüyle bitiriyor. Yani çok latif, ince bir nida ile başladı. Çünkü Dünya ve Ahiret’te Allah’ın azabının onun üzerine gelmesinden korkuyordu.¹⁸⁹

2.4.4.2. İbrahim (a.s.)’in, Kavmine Daveti ve Kavminin Tepkisi

وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ . إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ . قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ . قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكَ إِذْ تَدْعُونَ . أَوْ يَنْفَعُونَكَ أَوْ يَضُرُّونَ . قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ . قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ . أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ . فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِيَ الْآلِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

“(Rasûlüm!) Onlara İbrahim’in haberini de oku/naklet. Hani o, babasına ve kavmine: ‘Neye tapıyorsunuz?’ demişti. ‘Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz’ diye cevap verdiler. İbrahim: ‘Peki, dedi; yalvardığınızda onlar sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda ya da zarar verebiliyorlar mı?’ Şöyle cevap verdiler: ‘Hayır, ama biz babalarımızı böyle yapar bulduk.’ İbrahim dedi ki: ‘İyi ama ister sizin, ister önceki atalarınızın; neye taptığını (biraz olsun) düşündünüz mü? İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi (benim dostumdur).’¹⁹⁰

İbrahim (as.)’ın kavmini davette karşılaştığı en önemli sorun; ata ve ecdadın akidelerine karşı çok şiddetli taassup idi. Yenilik ve değişimin olamayacağına olan ısrardı. Bundan dolayı İbrahim as. Babası Âzer’i iknaya çalıştığında ve onun için anlaşılır deliller ve dimağa işleyen olgun kanıtlar ileri sürdüğünde, müşrik baba aklını dondurur, işletmezdi. Oğlunun ata ve ecdadın inançlarına muhalefetini asla kabul etmez, O’nu reddederdi. İbrahim (as.’ın) kavminin Peygamberlerine cevabı da, babasının cevabından farklı değildir.

Bu, bütün Allah Resullerinin düşmanlarının yolu idi. Ve insanları hak’dan alıkoymaktaki metotları idi.

El-Meleu (kavmin ileri gelenleri) kendilerinin, ata ve ecdadın akideleri için meşru vekiller olduklarını iddia ediyorlar, yeryüzünü fesada veriyor ve insanları ve bitkileri helak ediyorlardı. İnsanların çoğunluğuna gelince, bunların tamamı bu hayata ülfet ettiler ve hayvanlar gibi, hatta onlardan da daha aşağı olarak alışkanlık peyda ettiler.

Zemahşeri (Allah O’na rahmet etsin) diyor ki: “Taklit ve delilsiz kabul edilmiş söz ne kötü bir şeydir. Şeytan’ın mukallitleri yavaş yavaş farkına varmadan putlara

¹⁸⁹ İslâmoğlu, Beşir, *İslâmî Hareketin Tarihî Seyri*, Denge Yayınları, İstanbul, 1993, s. 42-44.

¹⁹⁰ Şuara, 26/69-77.

tapmakta atalarını taklit ettirme sırasındaki hilesi ne büyüktür. Onlar o putlara yüzlerini gözlerini sürerler ve kendilerinin de doğru bir yol üzere olduklarına inanırlar. Mezheplerini desteklemede çok gayret eder ve sapıklıklarını müdafaa yolunda ehl-i hak ile mücadele ederler. Putlara ibadet edenlerin onlardan olması, ehl-i taklid'e utanç olarak yeter.”

Cehennem ehlinin mukallitlere cevaplarındaki sözleri bize kâfidir: “*Ve eğer iştiseydik ve akleden olsaydık, Cehennem ehli içinde olmazdık, derler. İşte böylece günahlarını itiraf ederler. Kahrolsun alev alev yanan o Cehennem ehli!*”¹⁹¹

Ve Cenab-ı Hak buyuruyor: “*Biz insanlardan ve cinlerden birçoğunu Cehennem için yarattık. Onların kalpleri vardır, fakat onunla idrak etmezler. Gözleri vardır, lakin onlarla görmezler. Kulakları vardır, ama onlarla işitmezler. Onlar hayvanlar gibidirler. Hatta onlardan da sapıktırlar. Onlar gafillerin ta kendileridir.*”¹⁹²

Ve putların kulları mukallitler, ilahlarından bir kötülüğün gelip Halilü'r-Rahman'a isabet etmesinden korkuyorlardı. Bunda herhangi bir gariplik yoktur. Çünkü aklını kaçıranlar zannederler ki, o putlar fayda ve zarar veriyor.¹⁹³

Allahu Teâlâ şöyle buyuruyor: “*Kavmi On'unla mücadeleye girdi. İbrahim: Benimle, Allah hakkında mücadele mi ediyorsunuz? Hâlbuki O, beni doğru yola (hidayete) iletmiştir. O'na şirk koştuklarınızdan korkmam. Rabb'im in istediği şeyden başkası olmaz. Rabb'im her şeyi ilmi ile kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız?*”¹⁹⁴

Öteden beri devam edip gelen, alışılmış ve kalplerde yerleşmiş inançları terk etmek kolay değildir.

Onlar atadan, dededen gelen bir dine bağlıydılar. Bu dinin verdiği inanca göre taş veya ağaçtan yapılmış putların manevi birer değeri vardı. Artık onlar her yerde görülen, bulunan çeşitten varlıklar değildiler. Üzerine basılıp geçilen bir taş veya yakılıp ısınılan bir ağaç değildi onlar. Ayrı ve mukaddes bir değeri temsil ediyorlardı. Nitekim bu putların, kendilerini yüce Mevla'ya yaklaştıracaklarına ve Allah Teala'nın yanında kendileri için şefaatçi olacaklarına inanıyorlardı.

Genellikle iman konularında akıl, bir kenarda sessiz ve hareketsiz kalmayı tercih eder. Çünkü insanın manevi ciheti sadece akıl değildir. Bunu yanında bir de kalbi, gönlü vardır. Çoğu zaman aklın ve gönlün yolları, metotları ayrı ayrıdır. Nice mesele vardır ki

¹⁹¹ Mülk, 67/10-11.

¹⁹² Araf, 7/179.

¹⁹³ El-Adevi, Muhammed Ahmet, *Peygamberlerin Allah'a Davetleri*, Daru'l-Marife, Beyrut, 1965, s.54.

¹⁹⁴ Enam, 6/80.

o meselede gönül, akıl düşünemez etmiş, susturmuş, ağzını kapatmış ve bir köşeye hapsetmiştir.

Her insanın hayatında şahsıyla ilgili olan, sadece gönlünün arzularına göre ayarlanan nice hatıra yer alır ki akıl konuşturulursa hiçbir doğru bulunmayacak, hepsi de insan hayatından reddedilecektir. Ayrıca cemiyet olarak da kabul edile gelmiş bir nice adet ve gelenek vardır ki, bunlarda aklın hiçbir tesiri yoktur. Düşünüldüğü zaman saçma sapan şeyler oldukları anlaşılır, ama vazgeçilmez, yapılır.

Peygamberlerin karşılarında duranlar, bu inançlarında ne derece samimi, inançları ne derece kuvvetli olursa olsun, hatalı idiler. Batıl bir inanç üzere bulunuyorlardı. Putları ilah olarak kabul etmekte hiçbir kimse, hiçbir zaman mazur görülmezdi. İnsan haysiyeti bu derece ayaklar altına alınmamalıydı. Bu sebeple onlar bir durum değerlendirmesi yapmaya, ilah dedikleri varlıkların gerçekten birer ilah olup olmadıkları, konusunda bir daha ve ciddiyetle düşünmeye davet edildiler. Böylece onların ilah olup olmadıkları, kudretlerinin nereye kadar uzanabileceğinin hesabı yapılmış olacaktı.

Yapılacak bu değerlendirme sonucu, ya “biz gerçekten hak üzere imişiz. Görüyorsunuz ki hesaplar hep doğru çıktı” denilir yahut da yanlış hesap, Bağdat’tan bile olsa döndürülürdü. Ama onlar bu hesabın yapılmasına tahammül edecek bir geniş görüşün sahibi değildiler.¹⁹⁵

2.5. Lut Aleyhisselam

“Lût’u da (kavmine Peygamber olarak gönderdik). Kavmine: Göz göre göre hâla o hayâsızlığı yapacak mısınız? Bu ilahi ikazdan sonra hâlâ siz, ille de kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşacak mısınız? Doğrusu siz, beyinsizlikte devam ede gelen bir kavimsiniz’ demişti. “¹⁹⁶

Hız. Lût (a.s)’da, Allah’ın peygamberlerden birisidir. Yüce Allah, Hız. Lût (a.s)’ı, Kur’an’ın; A’râf, Hûd, Hicr, Şuarâ, Nemi sureleri ile diğer surelerinde bahsetmiştir. Hız. Lût (a.s)’ın kavmi ile olan kıssası, bazı surelerde detaylı ve bazı surelerde ise kısa olarak geçmektedir¹⁹⁷

¹⁹⁵ Kazancı, Ahmed Lütüfî, a.g.e., s.187.

¹⁹⁶ Neml, 27/54-55.

¹⁹⁷ Sâbûnî, Muhammed Ali, a.g.e., s. 557.

2.5.1. Lut Aleyhisselam'ın Soy, Peygamberliği ve Bazı Faziletleri

Hız. Lût (a.s.), Hız. İbrahim (a.s.)'ın yeğenidir. Tevrat'taki bir kayda göre, Hız. İbrahim (a.s.)'m, Nahûra ve Hârârı isimlerini taşıyan iki erkek kardeşi vardı. Hız. Lût (a.s.), bunlardan Hârân'ın oğluydu. Hız. Lût (a.s.), amcası Hız. İbrahim (a.s.) ile birlikte Irak'tan çıkıp Suriye yöresine hicret etti. Kur'ân-ı Kerim'de bu iki peygamberin bereketli bir bölgeye hicret ettikleri bildirilmektedir: *“Onu da, Lût'u da, âlemler için kutsal kıldığımız yere ulaştırıp kurtardık.”*¹⁹⁸

Hız. Lût (a.s.) bir süre amcasıyla birlikte Suriye ve Filistin'de kaldı. Bu beraberlik esnasında, amcasından vaaz ve tebliğin inceliklerini öğrendi; davetin zorlukları hakkında tecrübe kazandı. Daha sonra Cenab-ı Allah tarafından, ahlâkî çöküntünün en alt sınırlarında gezinen Sodom ve Gomore halkını ıslah için peygamber olarak görevlendirildi:

*“Lût'a da hüküm ve ilim verdik; onu, çirkin işler işleyen kasabadan kurtardık. Doğrusu onlar yoldan çıkmış kötü bir millettir. Lût'u rahmetimizin içine aldık; doğrusu o iyilerdendir.”*¹⁹⁹

*“Şüphesiz Lût da peygamberlerdendir...”*²⁰⁰

Amcası Hız. İbrahim (a.s.)'in yanından ayrılan Hız. Lût (a.s.), görev mahalline giderek Sodom şehrine yerleşti ve bu şehirden bir kadınla evlendi. Tebliğ faaliyetini yürütmek için elinden gelen gayreti gösterdi.²⁰¹

Lût Aleyhisselâm; Allah tarafından, kendilerine yüksek meziyyetler, hüküm ve ilim verilen peygamberlerdendir. Yüce Allah, onu, küfürleri ve ahlaksızlıkları dillere destan olan Sedum ve diğer dört şehir halkına, peygamber olarak gönderdi. Lût Aleyhisselâm, onların içinde yirmi dokuz yıl kadar kaldı. Onları, bir olan Allah'a ibâdete ve yapa geldikleri haksızlık ve ahlaksızlıkları bırakmağa davet etmekten, davetini, kabul ve tevbe etmedikleri takdirde azaba uğrayacaklarını haber vermekten geri durmadı.²⁰²

2.5.2. Sedum ve Diğer Şehirler Halkının Ahlaksızlıkları

Sedum ve diğer şehirler halkının, şehir dışında, yol üzerinde bostanları ve meyve bahçeleri vardı. Yağmursuzluktan, kuraklık ve kıtlığa uğradıkları zaman, birbirlerine:

¹⁹⁸ Enbiyâ, 21/71.

¹⁹⁹ Enbiya, 21/74-75.

²⁰⁰ Saffât, 37/133.

²⁰¹ Yiğit, İsmail, a.g.e., s. 272.

²⁰² Köksal, M. Asım, a.g.e., I, 248.

“İçinde geçimliğiniz bulunan meyve bahçelerinizi, dışarıdan gelecek yolculardan koruyunuz!” dediler.

“Nasıl koruyalım?” dediler. Birbirlerinin yanına gelip gittiler.”Yurtlarınızın içinde bulunduğunuz ve tanımadığınız yabancıların elbisesini, soyunuz, çekip ırzına geçiniz! Siz, böyle yapmayı, âdet edindiğiniz zaman, insanlar, şehirlerinize ayak basamazlar!” dediler ve dediklerini de, yapmağa başladılar.

Artık, yolları, kesiyorlar, yurtlarından geçen erkek yolculara sataşıyorlar, onlarla, alay ediyorlar, yakaladıklarının ırzına geçiyorlardı! Hatta yollarda, açıktan açığa birbirlerinin ırzına geçmekten utanmıyorlardı!

Onlardan biri, bir kimsenin zorla ırzına geçer, onu, döver, sonra da:”Sana yaptığım bu işe karşılık, ücretimi, ver!” der, hâkimleri de, fail lehine hüküm verirdi.

Lût kavmi, bu hayâsızlıklara, hayvanlar gibi ve belki hayvanları da, geride bırakacak derecede devam ediyorlardı.²⁰³

Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm, insanlardan, bu iğrenç işi işleyenleri şöyle lanetler:

“Lût kavminin amelini işleyen kimseye, Allah, lanet etsin! Lût kavminin amelini işleyen kimseye, Allah, lanet etsin! Lût kavminin amelini işleyen kimseye, Allah, lanet etsin!”²⁰⁴

“Lût kavminin amelini işleyen kimse, mel’undur!”²⁰⁵

“Ümmetimden, Lût kavminin amelini işleyerek ölen kimseyi, Allah, onların yanına nakil ve onlarla birlikte haşır eder!”²⁰⁶

“Kimi, Lût kavminin amelini işler halde bulursanız, o fiili işleyeni de, kendisiyle o fiil işleneni de, öldürünüz!”

2.5.3. Lut Aleyhisselam’ın Kavmini Uyarması

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا .

*Lut (kavmi) de, gönderilenleri yalanladı. Hani onlara kardeşleri Lut: “Sakınmaz mısınız?” demişti. “Gerçek şu ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’tan korkup sakının ve bana itaat edin.”*²⁰⁷

²⁰³ Köksal , M. Asım, a.g.e., I, 246-248.

²⁰⁴ Ahmed b.Hanbel, *El-Müsned*, I,317; Münzirî, *Ettirgib vetterhib*, III, 287.

²⁰⁵ Ahmed b.Hanbel, a.g.e., I,317; Tirmizî, Sünen VI,58, Ebülferec İbn.Cevzî-Tabsıra I,53, Münzirî-Ettergib vetterhib, III, 286.

²⁰⁶ Ebülferec İbn.Cevzî, *Tabsıra*, I,153; Süyûtî, *Câmiüssagîr*, II,181.

²⁰⁷ Şuara, 26/160-163.

H. Lut, kavminden yaptıkları “çirkin hayâsızlığı” bırakmalarını ve kendisine tabi olmalarını istemiştir. O, yaptığı bu tebliğin hemen arkasından onlardan hiçbir karşılık beklemediğini, yalnızca Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için gayret gösterdiğini belirtmiştir.”*Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca âlemlerin Rabbine aittir.*”²⁰⁸

H. Lut bu sözlerinin hemen arkasından kavminin yaşadığı hayatın ne kadar büyük bir ahlaksızlık olduğunu da şöyle tarif etmiştir:

*Siz insanlardan (cinsel arzıyla) erkeklere mi gidiyorsunuz? Rabbinizin sizler için yaratmış bulunduğu eşlerinizi bırakıyorsunuz. Hayır, siz sınırı çiğneyen bir kavimsiniz.” Dediler ki: “Ey Lut, eğer bir son vermeyecek olursan, gerçekten (burdan) sürülüp çıkarılanlardan olacaksın.” Dedi ki: “Gerçekten ben, sizin bu yaptığınıza öfke ile karşı olanlardanım.”*²⁰⁹

Günümüzde bazı insanlar bu gibi sapkınlıkları makul ve meşru gösterme çabası içindedirler. Dünyanın dört bir yanında ahlaki dejenerasyonun artış göstermesinin altında yatan nedenlerden biri de budur. Oysa Müslüman tüm hayatını Allah’ın bildirdiği hükümlere göre belirler. Allah’ın “çirkinlik hayâsızlık” olarak tarif ettiği bu ahlaki sapkınlık karşısında iman sahiplerinin tavrı da H. Lut gibi olmalıdır.

Lut Peygamberin tüm uyarılarına, tehdit ve saldırıyla cevap veren bu akılsız ve ahlaksız insanların, sayıca fazla olmalarından kaynaklanan bir güven hissi içinde oldukları da ayetlerde görülmektedir. Dinden uzak yaşayan insanların bir kısmı, böyle yanlış bir bakış açısına sahiptirler. Yani sayılarının çok olması, onlara bir eminlik hissi vermektedir. Ancak Rabbimiz bize, tarih boyunca iman edenlerin sayısının hep az olduğunu bildirmiştir. H. Lut’un kavminin içindeki iman edenlerin sayısı için de, Allah ayetinde “*orada Müslümanlardan olan bir evden başkasını bulmadık*”²¹⁰ şeklinde buyurmaktadır. Ancak Allah’ın yardımı ve desteği daima müminlerin yanındadır ve mühim olan da budur. Kur’an’da Rabbimiz samimi kalple iman eden, sadece Allah’ın rızasını gözetken, ahiret yurdu için salih amellerde bulunan, İslam ahlakını insanlar arasında yaygınlaştırmak için gayret eden iman sahiplerinin her zaman galip geleceklerini vaat etmektedir. Nur Suresi’nde Rabbimiz şu şekilde buyurmaktadır.

Allah, içinizden iman edenlere ve salih amellerde bulunanlara va’detmiştir: Hiç şüphesiz onlardan öncekileri nasıl ‘güç ve iktidar sahibi’ kıldıysa, onları da yeryüzünde

²⁰⁸ Şuara, 26/164.

²⁰⁹ Şuara, 26/165-168.

²¹⁰ Zariyat, 51/36.

‘güç ve iktidar sahibi’ kılacak, kendileri için seçip beğendiği dinlerini kendilerine yerleşik kılıp sağlamlaştıracak ve onları korkularından sonra güvenliğe çevirecektir. Onlar, yalnızca Bana ibadet ederler ve Bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Kim bundan sonra inkâr ederse, işte onlar fasıktır.²¹¹

Rabbimizin bu İlâhi kanunu yüzyıllar boyunca gerçekleşmiş, her zaman az sayıda olan müminler kendilerinden sayıca fazla olan kavimlerine karşı olan mücadelelerinde çok büyük başarılar elde etmişlerdir. Allah iman edenleri şöyle müjdelemektedir:²¹²

“... Nice küçük topluluk, daha çok olan bir topluluğa Allah’ın izniyle galib gelmiştir; Allah sabredenlerle beraberdir.”²¹³

2.5.4. Kavmin Lut Aleyhisselam’a İtirazları

2.5.4.1. Lut Kavminin Hz. Lut’u Tehdit Etmeleri

Lût (kavmi) de gönderilen elçileri yalanladı. Kardeşleri Lût, onlara “Korunmaz mısınız? Demişti. Ben sizin için güvenilir bir elçiyim. Allah’tan korkun ve bana ita’at edin. Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız âlemlerin Rabbine aittir. Âlemlerin içinde erkeklere mi gidiyorsunuz? Ve Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyorsunuz? Siz sınırı aşan bir kavimsiniz!” Dediler: “Ey Lût, andolsun, eğer (bundan) vazgeçmezsen, mutlaka sürülenlerden olacaksın.” (Lût) Dedi: “Ben sizin yaptığınız işe kızanlardanım. Rabbim, beni ve ailemi bunların yaptıklarından kurtar!” Biz de onu ve ailesini tamamen kurtardık. Yalnız geride kalanlar arasında bulunan bir koca karıyı (kurtarmadık). Sonra ötekilerini hep yıktık, helak ettik. Ve üzerlerine bir yağmur yağdırdık, uyarılıp da yola gelmeyenlerin yağmuru hakikaten çok kötü oldu! Muhakkak ki bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar. Şüphesiz Rabbin, işte üstün O’dur, merhamet eden²¹⁴.

İ’tida, hakka tecavüz, haddi aşma anlamına gelirken mu’tedi i’tida eden, yani haddi aşan, haksızlık eden demektir.

Kur’an, Allah’ın haddi aşanları sevmediğini, haddi aşan toplumların cezalandırıldıklarını ve çöktüklerini haber vermektedir. Örneğin İsrailoğulları,

²¹¹ Nur, 24/55.

²¹² Yahya, Harun, *Hız. İbrahim ve Hz. Lut*, Araştırma Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.108.

²¹³ Bakara, 2/ 249.

²¹⁴ Şuarâ, 47/160-175.

cumartesi günü haddi aştıkları için maymunlaştırılırken, Allah’a nankörlük ederek sınırı aştıkları ve Hz. Musa’ya itaat etmedikleri için, horluk ve yoksulluk damgası yemiş ve Allah’tan bir gazaba uğramışlardır. Aynı şekilde Lut kavmi de fahşa/fuhş yaparak haddi aştığı için yok olmuştur. Bu noktada yeri gelmişken Kur’an’ın büyük günahlardan saydığı fahşa/fuhş’dan bahsetmek gerekmektedir.

Fahşa/fuhş/fahişe, çok çirkin iş, yüz kızartıcı davranış veya söz; fahiş ise çirkin iş yapan, ölçüyü taşıran anlamlarına gelir.

Kur’an’a göre şeytan fahşayı emrederken, Allah nehyeder; Allah gizlisiyle açığıyla her türlü fahşayı haram kılmıştır. Bazı ayetlerinde fahşayı ism ve su’ ile birlikte zikrederken Kur’an, beraberinde büyük toplumsal yaralar açacağından, bir çok toplumsal değeri ortadan kaldıracağından, toplumun temelini teşkil eden aile kurumunu ve dolayısıyla toplumu bozacağından vb. fahşayı şiddetle yasaklamış ve onun yaygınlaşmasından hoşlananlara dünyada da ahrette de acıklı bir azap olduğunu belirtmiştir.

Kur’an’da birçok ayette; zinayı, livatayı, özellikle kadın-erkek ilişkilerinde ve aile hukukunda şeriat ve fitrat dışı durumları ifade etmek için kullanılan fahşa, Lut kavminin çöküş nedeni olarak anılmaktadır.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ ۚ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ .

*Hani Lut kavmine şöyle demişti: Sizden önce âlemlerden hiç kimsenin yapmadığı fahişeyi mi yapıyorsunuz? Gerçekten siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Doğrusu siz müsrif (ölçüyü taşıran) bir kavimsiniz.*²¹⁵

Bazı müfessirlere göre Lut kavmi, cinsel sapıklıkta o kadar ileri gitmiştir ki onların erkekleri birbirleriyle cinsel ilişki kurduğu gibi kadınları da aynı şekilde birbirleriyle cinsel ilişki kurmuşlardır. Ayrıca Lut kavminden bahseden ayetler, cinsel sapıklığın, Lut kavminde o zamana dek görülmemiş şekilde sosyal boyut kazandığını, topluma iyice yayıldığını, toplumun onu sahiplendiğini açıklamaktadır.

Kur’an’ın haddi aşma (i’tida) kapsamı içerisinde çöküşü hak eden toplumların özelliklerini anlatırken kullandığı önemli kavramlardan biri de israftır.

İsraf kök itibariyle doğru ölçüyü aşmak, sınırı ihlal etmek, ölçüsüzleştirmek gibi anlamlara gelir. İsrafta başkalarının haklarına el uzatma anlamı açık olmaksızın, her ne şekilde olursa olsun ölçüyü taşıma aşırılıkta bulunma anlamları göze çarpmaktadır.

²¹⁵ Araf, 7/81.

Kur'an'da gerek yeme-içmede, gerek harcamalarda, gerek şirk ve küfürde ve gerekse günahlarda ölçüsüz davranış, yani tüm aşırı, ölçüsüz ve aşırı eylem için israf sözcüğünün kullanıldığını görüyoruz. Bu bağlamda örneğin fahşa yapan Lut kavmi müsrif bir toplum olarak tanımlanır.²¹⁶

2.5.4.2.Lut Kavminin Hz. Lut İle Alay Etmeleri

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ . أَيْنَكُمْ لِلرِّجَالِ شَهْوَةٌ مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُجَاهِلُونَ . فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ . إِنَّهُمْ أَنْفُسٌ يَكْفُرُونَ . فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ . وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ .

Lûtu'da (gönderdik), kavmine dedi ki: “Siz göre göre o aşırı kötülüğü yapıyorsunuz ha? Siz, kadınları bırakıp şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Siz gerçekten câhil bir toplumsunuz!” Kavminin cevabı sadece şöyle demek oldu:

“Lût ailesini kentinizden çıkarın, çünkü onlar temiz kalmak isteyen kimselermiş(!)” Biz de onu ve ailesini kurtardık, yalnız karısının (azâbda) kalanlardan olmasını takdir ettik. Üzerlerine (pişmiş çamurdan bir taş) yağmur(u) indirdik. Uyarıl(ıp da aldırmayanların yağmuru gerçekten ne kötü oldu!²¹⁷

Bu ayetler Hz Lût (a.s.) ile kavmi kıssasının devamını ve Hz Lût'un uyarısına karşı kavminin cevabını anlatmaktadır.

“Kavminin cevabı sadece: Lût ailesini kasabanızdan çıkarın... demek oldu..” Yani Lût kavmi bu çirkin fuhşu işlemekte ısrarlı olduklarını ilân etti. Aralarında istişare ettikten sonra Lût'a şu cevabı verdiler: Lût'u, ailesini, onunla beraber olanları beldenizden çıkarın. Çünkü bunlar sizin memleketinizde size komşu olmaya lâayık değildirler. Böylece onların nasihatinden ve irşadından kurtuluruz. Çünkü bu belde bizim beldemizdir. Lût ve cemaati ise bize yabancıdır.

Onları beldelerinden çıkarmalarının yahut uzaklaştırmalarının sebebi şuydu: “Çünkü onlar temiz kalmak isteyen kimselermiş.” Yani bizim davranışlarımızı sakıncalı görüyorlar, yaptıklarımızı kabul etmiyorlar.

Fasıkların tavrı her zaman böyle olmuştur. Onlar kendilerini ayıplayan veya kendilerine itiraz eden hiçbir kimse bulunmadan rezalete alabildiğine dalmaya devam etmek için; fesatlarının, kirli işlerinin ıslah erbabının sözleriyle bulandırılmasını (!) istemezler.

²¹⁶ Okumuş, Ejder; a.g.e., s.135-136.

²¹⁷ Neml, 48/54-58.

Hız Lût (a.s.) ile ailesini oradan çıkarmaya kesin karar verdiklerinde Allah kasabalarını başlarına yıktı. Allah’a itaatten yüz çeviren kâfirlere de benzeri muamele yapılabilir. Allah salih müminleri kurtarmıştır. Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

“Bunun üzerine biz, geride kalıp helak edilenlerden olmasını takdir ettiğimiz karısı hariç, Lût’u ve ailesini kurtardık.”

Yani Lût’u ve ailesinden onun peygamberliğine iman eden kimseleri kurtardık. Kavminin iğrenç fiillerinden hoşnut olan, kavmiyle işbirliği içinde olan ve temas kurmaları için Lût’un misafirlerinin geldiğini kavmine bildiren karısına gelince onun azapta ebedi kalanlardan olacağına hüküm verilmiştir. Çünkü münkere razı (haram ve çirkin davranışlardan hoşnut) olan kimse bunu yapmasa da bu davranışı ikrar ediyor demektir. Dolayısıyla ona da bu fiili işleyenlerin cezası verilir.

“Onların üzerine öyle bir yağmur indirdik ki! Uyarılan (ama yola gelmeyen) kimselerin (üzerine yağın taş) yağmuru ne kötüdür.”

Yani biz onların üzerine pişmiş tuğladan taşlar yağdırdık. Bu onları helak etti ve yerin dibine geçirdi. Kendisine hüccet verilip ilâhî uyarı ulaşan peygambere muhalefet ederek onu yalanlayan ve kasabalarından çıkarmaya teşebbüs eden ve azapla uyarılmış kimselere yağın taş yağmuru ne kötüdür. İşte fasıkların sonucu budur.²¹⁸

29-Siz gerçekten, sizden önce âlemler içinde, hiç kimsenin yapmadığı ‘fahşayı’ (sapkınlığı) mı yapıyorsunuz? Siz, erkeklere yaklaşıp, yol keserek ve meclislerinizde çirkinlikler mi yapıyorsunuz?” (Bunun üzerine) kavminin cevabı:

“Şayet doğru sözlü isen, bize Allah’ın azabını getir” demekten başkası olmadı²¹⁹.

Cenâb-ı Hak, Hz. İbrahim (a.s.)in kavminin “Onu Öldürün veya yakın” dediğini, Lût (a.s.)’un kavminin İse, “Allah’ın azabını getir bize” dediklerini, Hz. İbrahim (a.s.), Lût (a.s.), İbrahim (a.s.)’in kavminden olduğu için, Lût (a.s.)’dan daha büyük olduğu halde, onu tehdit etmediklerini nakletmiştir (niçin)? Buna cevaben diyoruz ki: İbrahim (a.s.), onların dinlerini tenkit ediyor ve İlahlarını, değerlerini düşürecek, noksanlıklarını ifade eden, duymazlar, görmezler, faydalı olmazlar gibi sıfatlarla tenkit ediyor, kınıyordu. Bir kimsenin dinini tenkit etmek ise, ona ağır gelir. Bundan dolayı onlar, Hz. İbrahim (a.s.)’in cezasını ölüm veya yakma olarak takdir etmişlerdi. Hz. Lût (a.s.) ise kavminin yaptığı o çirkin fiili yadırgıyor, onları haram işlemekle itham ediyordu. Kavmi de, “Bu dinle ilgili bir şey değildir” diyorlardı. Dolayısıyla Lût (a.s.)’un tenkidi

²¹⁸ Zuheyli, Vehbe, a.g.e., X, 358.

²¹⁹ Ankebut, 29/29.

kavmine, Hz. İbrahim (a.s.)in sözünün kavmine ağır gelişi gibi ağır gelmiyordu ve “Sen bunun haram olduğunu, Allah’ın bundan ötürü azab edeceğini söylüyorsun. Biz ise azab etmeyeceğini söylüyoruz. Eğer bu hususta sadık ise, bize o azabı getir” demeye başladılar.

İmdi, eğer, “Allah Teâlâ, bir başka yerde, “(Buna karşı) kavminin cevabı, “Lût hanedanını memleketinizden çıkarın...”demelerinden başka bir şey olmadı” buyurmuş; burada ise, “Kavminin cevabı “Allah’ın azabını getir bize” demelerinden başkası olmadı” buyurmuştur. Binâenaleyh bu iki ifadenin arası nasıl bulunur? Buna cevaben deriz ki: Lût (a.s.) irşadına devam ediyor, onları yadırgadığını, bunun yasak olduğunu, ilahi azabın geleceğini tekrar tekrar söylüyordu. İşte bundan dolayı onlar önce, “Allah’ın azabını getir bize” dediler. Daha sonra da, Hz. Lût (a.s.)’dan bu sözler sık çıkıp, onun bunu söylemekten vazgeçmeyeceğini anlayınca, “Lût hanedanını memleketinizden çıkarın” dediler.

Daha sonra Hz. Lût (a.s.), onlardan Ümidini kesince Allah’ın yardımını isteyerek onları Allah’ın sevmediği bir vasıfta yâd edip, “Ya Rab, o fesadcılar güruhuna karşı bana nusret et” dedi. Çünkü Allah fesâdcıları sevmez. İşte böylece Allah, bu yardımı verdi. Bil ki her peygamber, ancak yokluklarının varlıklarından daha hayırlı olduğu zaman, kavminin helakini İstemıştır.²²⁰

2.6. Şuayb Aleyhisselam

Hz. Şuayb (a.s.)’ın ismi, Kur’ân-ı Kerîm’de; A’râf, Hûd, Şuarâ ve Ankebût Surelerinin çeşitli yerlerinde on defa geçmektedir. Yüce Allah, Hz. Şuayb (a.s.)’ı, Medyen halkına Peygamber olarak göndermiştir. Onlara, Ashabı Eyke (Eyke Halkı)’de denilir. Çünkü Yüce Allah, bununla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:²²¹

“ ‘Eyke halkı’da, (kendilerine gönderilen)peygamberleri yalancılıkla itham etti. Hani Şuayb, onlara: ‘(Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?’ demişti.²²²

2.6.1. Şuayb Aleyhisselam’ın Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilişi

Hz. Şuayb (a.s.)’ın soyu şu şekildedir: Mikail b. Yeşcür b. Medyen b. İbrahim’dir.

²²⁰ Er-Râzi, Fahrüddin, a.g.e., XVIII, 9-10.

²²¹ Sâbûnî, Muhammed Ali, a.g.e., s.599.

²²² Araf, 7/85,88.

Medyen, Hz. İbrahim (a.s.)'ın çocuklarından biridir... Annesi, Hz. Lût (a.s.)'ın kızıdır. Allah, Hz. Şuayb (a.s.)'ı; “Lût kavmi de (yakın bir zamanda helak oldukları için) sizden uzak değildir” (Hûd:11/89) sözünden dolayı Hz. Lût (a.s.)'dan sonra ve Hz. Mûsâ (a.s.)'dan önce peygamber olarak gönderilmiştir. Çünkü Yüce Allah, (A'râf Suresi'nde) ilkönce Hz. Nuh'u, sonra Hz. Hûd'u, sonra Hz. Salih'i, sonra Lût ve sonrada Hz. Şuayb'ı anmış ve bunun peşi sıra şöyle buyurmuştur:

“(Adı geçen) bu peygamberlerden sonra Musa'yı, mucizelerimizle Firavuna ve kavmine (Peygamber olarak) gönderdik.”²²³

İşte bu ayet; Hz. Şuayb (a.s.)'in, Hz. Musa ile Hz. Harun'dan önce Peygamber olarak gönderildiğini göstermektedir.²²⁴

2.6.2. Medyen ve Eyke Halkları

Hz. Şuayb (a.s.), mensubu olduğu Medyenliler ve komşuları Eykeliler'e peygamber gönderilmiştir. Bazı rivayetlere göre, Hz. Hûd (a.s.), Hz. Salih (a.s.) ve Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Arap asıllı dört peygamberden biri olan ve fesahati, belagatı ve kavmini imana davet faaliyetinde gösterdiği nezaketi sebebiyle, “Peygamberlerin hatibi” unvanıyla tanınan Hz. Şuayb (a.s.), önce Medyen halkını, daha sonra da Eyke halkını veya ikisini birlikte kurtuluşa çağırmıştır. Kur'ân-ı Kerim, onun, üç yerde Medyen kavmine, bir yerde de Eyke halkına peygamber gönderildiğini bildirmektedir. Bu farklı bilgi, Medyenlilerle Eykeliler'in aynı kavim veya ayrı kavimler olduğu hususunda görüş farklılığına yol açmıştır. İlgili ayetlerde Hz. Şuayb (a.s.)'a “Medyenliler'in kardeşi” denilmesine karşılık Eyke halkı için böyle bir ifade kullanılmamıştır. Yine, Kur'ân-ı Kerim'de iki toplumun maruz kaldığı ilâhî azap farklı tabirlerle ifade edilmektedir. Hz. Şuayb (a.s.)'m bu iki toplumdan sadece birine nisbet edilmesi ve iki toplumun çarpıtıldıkları azabın farklı tabirlerle anlatılmasından hareket eden ilim adamları, bu iki halkın ayrı iki kavim olduğunu savunurlar. Ancak] ilgili ayetlerde bu iki kavim için zikredilen ahlâkî hastalıklar ve Hz. Şuayb (a.s.)'ın her iki topluluğa verdiği mesaj aynıdır. Bu benzerliği esas alanlar ise, onların tek kavim olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Klâsik müfessirler içinde bu görüşü benimseyenlerin sayısı daha fazladır.

²²³ Araf, 7/103.

²²⁴ Sâbûnî, Muhammed Ali, a.g.e., s. 600-601.

Ancak yapılan yeni araştırmalarda elde edilen bâzı bilgiler, bu ihtilafı ortadan kaldırmıştır. Buna göre, Medyenlilerle Eykeliler, iki ayrı toplum olmakla birlikte, yakın bölgelerde yaşayan aynı soya mensup iki kardeş kabiledir. İnanç sistemleri ve yaşayış tarzları birbirine çok yakındır. Medyenliler, Hz. İbrahim (a.s.)'in üçüncü hanımı Katura'dan doğma oğlu Medyen'in, Eykeliler ise yine Katura'dan doğma diğerk çocuklarının soyudurlar. Medyenliler'in merkezi, Akabe körfezinin doğu sahillerindeki Medyen şehri, Eykeliler'in merkezi ise Kuzey Arabistan'da bugün Tebük adını taşıyan Eyke şehridir. Coğrafiyacilar, Hicaz bölgesinin kuzey-batısında, Akabe körfezinin doğu sahilinde yer alan Medyen ile Eyke arasındaki mesafenin, kervanlarla altı günde geçildiğini bildirmişlerdir. Hz. Şuayb, bu iki halkın peygamberi olarak görev yapmıştır. Bazı kaynaklarda önce Meydenliler'i, onların helakinden sonra da Eykeliler'i hakka çağırıldığı belirtilse de bu konuda da bir açıklık yoktur. İki toplumun peygamberliğini aynı sırada yürütmüş olması da mümkündür.

Aynı soydan gelen, aynı dili konuşan, aynı din ve kültürü paylaşan ve yakın topraklarda yaşayan bu iki toplumun, yoğun bir şekilde ticari ve beşerî ilişkiler kurmuş oldukları kesindir. Her iki toplumun, ticarete ileri gitmesi, her ikisinde ticarî hayatta dürüstlük ve doğruluğun kaybolması ve müşterek ahlâkî çöküntü de bunu göstermektedir. Bu münasebetle, bu iki kardeş topluma tek peygamber gönderilmiş olmalıdır.

Medyen şehri, Kızıldeniz sahilini takip eden Yemen-Medine-Suriye ticaret yolu ile Irak'tan Mısır'a giden yolun kesişme noktasında yer alması sayesinde, ticarî sahada önem kazanmış, dönemin büyük ticarî merkezleri arasına girmişti. Tebük şehrinde de ticari hayat çok canlıydı. Ancak Hz. Şuayb (a.s.)'in gönderildiği dönemde, her iki şehirde, ticari hayatta dürüstlük büyük ölçüde kaybolmuş, ölçü ve tartı işlerinde hilekârlık alıp yürümüştü. Fitne ve bozgunculuk son derece yaygınlaşmıştı.

Önceleri ataları Hz. İbrahim (a.s.)'m dininde olan Medyen ve Eyke halkı, zamanla bu dini tahrif etmişler, giderek bütününü batıl inançlara saplanmışlardı. Tevhid inancını terk etmişler, kendilerine uydurma ilahlar edinerek Allah'a ortak koşmaksızın inanmaz olmuşlardı. Bilhassa ticarî faaliyetlerde hilesiz iş yapmıyorlardı. Ancak onlar, buna rağmen, Müslüman olduklarına inanıyorlar; batıl inançlarını savunarak bunlarla övünüyorlardı.²²⁵

²²⁵ Yiğit, İsmail, a.g.e., s. 375-377.

2.6.3. Şuayb Aleyhisselam'ın Medyen ve Eyke Halklarını Uyarması

Allah Teâlâ, haktan uzaklaşarak küfre saplanmış Medyen halkına aralarından Hz. Şuayb (a.s.)'i peygamber olarak gönderdi. Onu delil ve mucizelerle destekledi. Hz. Şuayb (a.s.), diğer peygamberler gibi, işin başında, onları, uydurmuş oldukları sahte ilahları terk edip, tek olan Yüce Allah'a kulluk etmeye çağırdı. Onları, ölçü ve tartıda dürüst davranmaya davet etti. Maddi bakımdan iyi bir durumda olduklarını hatırlatarak, ölçü ve tartıyı eksik yapma alışkanlığını bırakmalarını, aksi takdirde bu kötü adet yüzünden büyük bir azaba çarptırılacaklarını söyledi. Helal kazancın bereketine işaret etti. Söyledikleri gibi, gerçek Müslümanlar iseler, yeryüzünde fitne ve fesat çıkarmayı bırakarak kendisine iman etmeleri gerektiğini vurguladı. Kur'ân-ı Kerim, onun sözlerini şöyle aktarmaktadır:

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ .

*“Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'i peygamber olarak gönderdik. Şuayb onlara şöyle dedi: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. İşte size, Rabbiniz tarafından apaçık bir mucize (bir delil) gelmiştir. Ölçüyü ve tartıyı tam tutun, insanların mallarının değerini düşürmeyin. Islah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk çıkarmayın. Eğer iman ediyorsanız, bu, sizin için daha hayırlıdır.”*²²⁶

Hz. Şuayb (a.s.), onlara kendiliklerinden uydurdukları tanrıları bırakıp sadece Allah'a kulluk etmedikleri ve içinde yüzdükleri maddî refaha rağmen ticari hayattaki sahtekârlıklarını bırakmadıkları takdirde, şiddetli bir azaba çarptırılmalarından korktuğunu söylüyordu. Mü'minlerin ticarete dürüst davranarak elde edecekleri kazancın kendileri için daha hayırlı olduğunu belirtiyor, bununla birlikte, onların üzerinde bir gücü olmadığını, onları inanmaya zorlayamayacağını ifade ediyordu:²²⁷

“Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i gönderdik. Şuayb onlara, 'Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka hiç bir ilahınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı da eksik tutmayın; ben sizi bir refah içinde görüyorum ve ben, sizi kuşatacak bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçeği ve teraziye tam dengi dengine tutun, insanların eşyasına densizlik etmeyin ve yeryüzünde bozgunculuk ederek fenalık

²²⁶ Araf, 7/85.

²²⁷ Yiğit, İsmail, a.g.e., s. 378.

yapmayın! Eğer iman etmişler iseniz, Allah'ın helâlinden bıraktığı kâr, sizin için daha hayırlıdır. Fakat ben, sizin üzerinizde bir gözcü değilim."²²⁸

2.6.4. Halkın Şuayb Aleyhisselam'a İtirazları

2.6.4.1. Müşriklerin Namazla Alay Etmeleri

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ.

*“Onlar şöyle dediler: Ey Şuayb, atalarımızın taptıklarını terk etmemizi veya mallarımız hususunda dilediğimizi yapmamamızı sana namazın mı emrediyor? Hâlbuki sen çok uslu ve akıllı birisin!”*²²⁹

Şu'ayb Aleyhisselam çok namaz kılardı ve öyle tanınıyordu. İbadetler içinde dinin direği olan namaz ise *“Gerçekten de namaz Allah'a saygılı olanların dışındakilere ağır gelir.”* (Bakara, 2/45) ayeti gereğince huşu ehlinden olmayanlara pek ağır gelen, Allah'dan başkasını bir yana bırakıp, Allah huzurunda divan durmanın, secdelere varmanın zevk ve ulviyyetini idrak edemeyenlere boş ve faydasız bir uğraş gibi geldiğinden, namaz kılanlarla alay edip eğlenmek küfrün gereği ve azgın kâfirlerin öteden beri âdetleridir. Bundan dolayı Şu'ayb Aleyhisselam'ın kavmi de onun tevhid inancına, hukuk ve ahlâka ilişkin bildirilerini doğrudan doğruya red ve inkâr edemedikleri için, özellikle dolaylı yoldan değersiz göstermek üzere bütün bunları onun kıldığı namaza bağlayarak, geçersiz ve değersiz göstermeye çalışıyorlar, onun peygamberliğiyle alay etmek üzere namazıyla alay ediyorlar.

Yalnızca Allah'a ibadet edip, türlü türlü mabutlara kul olmaktan kurtulmayı ve ticaretle siyasette hukuk ve ahlâk kurallarına riayet etmeyi, hürriyete engel ya da budalalık sayıyorlardı. Hz. Şu'ayb onlara, mallarınızda istediğiniz gibi tasarruf etmeyin, demiş değildi, “İnsanların mallarına haksızlık etmeyin” demişti. Bu ise hürriyeti engellemek değildi, tam aksine hakları ve hürriyetleri tespit ve teyit etmektir. Çünkü herkesin malları ve hakları güvence altına alınmadıkça kimse hakkından emin olamaz, mallarında dilediği gibi zaten tasarruf edemezdi. Fakat onlar insanların mallarını kendi malları imiş gibi kabul ediyor, güçlerinin yetebildiği kadar haksızlık yapmaktan geri kalmıyorlardı. Hakka, hukuka ve adaletle riayet etmiyorlar, haramdan sakınmıyorlardı.

²²⁸ Hud, 11/84-86.

²²⁹ Hud, 11/ 87.

Fesatçılıktan çekinmeleri gerektiği konusunda Şu'ayb Aleyhisselam'ın uyarılarını da kendi serbestliklerine engel sayıyorlar, “Malımızda dilediğimiz gibi tasarruf etmekten vazgeçmemizi bu kıldığın namaz mı emrediyor? Sofu sen ne akıllı adamsın be!” gibi demagogilerle söz dokundurmaya ve alaya yelteniyorlardı. İşte böyle bir taraftan putlara tapıyor, bir taraftan da Allah’a karşı kibir ve gurur taslayıp namazı hor görüyorlardı. Bir başka taraftan da hürriyet ve ticaret adı altında hilekârlık, haklara saygısızlık, terbiyesizlik ve küstahlık ederek vahiy ve nübüvvete ukalâlık ediyorlardı.²³⁰

2.6.4.2. Kavminin Ve Kavminden İleri Gelenlerin Şuayb (a.s.)’ı Tehdit Etmeleri

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِنُخْرِجَكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَنَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ
أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ . قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِدْنَابِنَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ . وَقَالَ
الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ أَتَيْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

“Kavmin ileri gelenlerinden büyüklük taslayanlar dediler ki: ‘Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber iman edenleri, mutlaka ülkemizden çıkaracağız. Yahut da bizim dinimize döneceksiniz.’ Şuayb da, şöyle dedi: ‘İstemesek de mi? Eğer, Allah bizi sizin dininizden kurtarmışken, tekrar ona dönecek olursak, Allah’a yaları yere iftirada bulunmuş oluruz. Rabbimiz olan Allah’ın dilemesi müstesna, sizin dininize dönmemiz mümkün değildir. Rabbinin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz, sadece, Allah’a dayanırız. Ey Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hak İle hükmünü ver. Sen, hüküm verenlerin en hayırlısıdır. Kavminin ileri gelen kâfirleri şöyle dediler: Yemin olsun ki, eğer Şuayb’a uyarısanız, andolsun ki, o takdirde mutlaka zarara düşersiniz!’”²³¹

Seyyid Ebu A’la el-Mevdudi ‘İslâmi Hareketin Ahlâki Temelleri’ adlı kitabında şöyle demektedir: “İnsanlığın, ilerlemesini veya düşüşünü belirleyen faktörlerin, güç kaynaklarını kontrol eden ve toplumun işlerini yönlendirenlerin rolüne ve tabiatına büyük oranda bağlı olduğunu küçük bir çabayla dahi fark etmek zor değildir. Bir örnek verirsek: Tren, sürücüsünün istediği yönde hareket eder. Yolcular ona tabidir. Onlar tren ne yöne giderse, o yöne gitmek zorundadırlar. Eğer onlar başka bir yöne gitmek isterlerse, ya treni ya da sürücüyü değiştirmek zorundadırlar. Bu temsili örnekteki gibi, insan medeniyetinin yönü güç ve kudret merkezlerini kontrol edenler tarafından

²³⁰ Yazır, Elmalı Hamdi, *Hak Dini Kuran Dili*, Eser Kitapevi, İstanbul, 1971, IV, 2807-2809.

²³¹ Araf, 7/88-90.

belirlenir. Yöneticiler, bütün kaynakları kontrol ettikleri, iktidarın dizginlerini ellerinde tuttukları ve insan düşünce ve davranışlarını şekillendirip kalıba sokacak araçlara sahip oldukları için insanoğlunun bunların arkasından gitmeye çok zor direnç gösterebileceği açıktır. Bu yöneticiler tek tek kişileri olduğu kadar sosyal sistemleri ve ahlâkî değerleri de etkileyebilecek güce sahiptirler. Eğer iktidar ve idare Allah'tan korkan kimselere verilirse, toplum doğru yolda yürür ve hatta toplumun kötülük odakları dahi belirli kurallara tabi olmak zorunda kalırlar. İyilik hâkim olur, kötülerin bütünüyle kökü kazınmasa da fonksiyonları tamamen sınırlandırılır. Tersine, eğer yönetim Allah'tan yüz çevirenlerin eline geçerse, toplumun hayat tarzı Allah'a isyana, insanın insanı sömürüsüne ve ahlâkî dejenerasyona ve kültürel kokuşmaya sürüklenir. Böylelikle bu olay, bilim ve sanatı, ekonomi politiği, kültürü, ahlâk ve davranışları, kanun ve adaleti etkileyerek fikirlerde ve ideallerde genel bir çürümeye yol açar.²³²

“Bunun üzerine kavmi şöyle cevap verdi: ‘Ey Şuayb, biz, senin söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz. Ve aramızda seni çok zayıf bir kimse olarak görüyoruz. Eğer kabilen olmasaydı, seni taşıyarak öldürürdük. Esasen bizim aramızda bir itibarın da yoktur.

Şuayb, ‘Ey kavmim, benim yakınlarım sizin için Allah’tan daha mı önemli ki, O’nu arkınıza atıp unuttunuz. Bilin ki, Rabbim, bütün yaptıklarınızı ilmiyle kuşatmıştır. Ey kavmim! Bütün gücünüzle yapacağınızı yapın, ben de yoluma devam edeceğim! İleride rezil ve rüsva edici azabın kime dokunacağını ve kimin yalana olduğunu bileceksiniz. Bekleyin bakalım, ben de sizinle beraber bekliyorum!’ dedi. “²³³

Ey Şu’ayb, dediler söylediklerinden çoğunu pek anlamıyoruz. Anlamıyorlardı, çünkü kulak vermiyorlardı, dikkatle dinlemiyorlardı, vahiy ve nübüvvete önem vermiyorlardı. Genellikle bütün fena insanlarda olduğu gibi, herkesin arzularını kendi arzu ve istekleri gibi zannettiklerinden dolayı, bir insanın dünya çıkarlarından ve kişisel duygulardan kurtularak, sırf Allah rızası için çalışıp çabalayacağını “Ben ıslahtan başka bir şey istemiyorum.” sözünde samimi olacağını kafalarına sığdıramıyorlardı. İhlâs ve tevekkülün ne olduğunu anlayabilmeleri için kendilerinde de biraz ihlâs ve tevekkül bulunması gerekiyordu. Kendilerinde böyle bir duygu bulamadıkları, özellikle tevhid inancını tanımadıkları için kör bir tabiatçı kafayla düşündüklerinden, beşerin işlediği günahlarla birtakım semavi afetler arasında bir ilişki bulunabileceğine ihtimal

²³² Kutup, Seyyid, *Fi Zilali'l- Kur'an*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1980, V,256.

²³³ Hud, 11/91-93.

vermiyorlardı. Allah'ı bırakıp, şuna buna tapmakla, ölçüyü, teraziyi, eksik yapmakla, fitne fesat çıkarmakla dünyadaki düzenin bozulacağını, tufanlar ve zelzeleler olacağını anlamıyorlardı. Velhasıl sarıh ve apaçık olan bu sözlere inanmak istemiyorlar, bu gibi sözlerin arkasında gizli niyetler, art düşünceler ve başka maksatlar aramaya çalışıyorlar, bu sözlerden gocunuyorlar da “biz senin söylediklerinin çoğundan bir şey anlamıyoruz”, “sen ne demek istiyorsun?” “Ben neye güvenip de bizi böyle tehdit ediyorsun?” Kesinlikle biz seni kendi içimizde zayıf biri olarak görüyoruz, eğer rahtın (yani hısım akrabandan, saygı duyduğumuz yakınlarından beş on kişi) olmasaydı muhakkak ki seni recme derdik, taşta tutar, öldürürdük. Sen bize karşı güçlü biri değilsin, aziz değilsin. Yani bizim gözümüzde şahsen senin bir değer, bir önemin yoktur, bize göre sen hatırı sayılan, kıymet verilen biri değilsin. Yani sana saygımızdan dolayı değil, senin yakınlarından olup da bizimle beraber olan, sana uymayıp bizim dinimizde bulunan bir kaç hısım akraban var ki, işte biz onların hatırı için şimdiye kadar sana dokunmadık.²³⁴

2.6.4.3. Kavminin Şuayb (a.s.)'ı Yalancılıkla Ve Büyülenmişlikle Suçlamaları

“Eshâb-ı Eyke de, gönderilen (Peygamberleri, yalanlamıştır. O zaman ki, Şuayb, onlara: “Allah’dan korkmaz mısınız?”

”Şüphesiz ki, ben, size gönderilmiş emin bir Peygamber'im.”Artık, Allah’dan korkunuz ve bana, itaat ediniz!

Ben, buna karşı, sizden hiç bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, Âlemlerin Rabb’inden başkasına ait değildir. Ölçeği, tam ölçünüz! Eksiltenlerden olmayınız!

Doğru terazi ile tartınız!İnsanların hakkından, bir şeyi kısmayınız!Yer yüzünü, bozgunculukla fesada vermeyiniz!Gerek sizi, gerek (sizden) önceki ümmetleri yaratan (Allâh) dan, korkunuz!” dedi

.”Sen, dediler, ancak, fazla büyülenmişlerdensin! Sen, bizim gibi bir beşerden başkası değilsin? Biz, senin, muhakkak yalancılardan olduğunu sanıyoruz! Eğer, doğruculardan isen, hemen üstümüze gökten bir parça düşür!(Şuayb):”Siz ne yapıyorsanız, hepsini, Rabbim, daha iyi bilicidir!” dedi. Hâsılı, onu yalanladılar da, kendilerini, o gölge gününün azabı yakalayiverdi! Gerçekten, bu, o günün büyük azabı idi.”²³⁵

²³⁴ Yazır, Elmalı Hamdi, a.g.e., IV, 2811-2813.

²³⁵ Şuarâ, 26/176-189.

Kavmi Hz. Şuayb'ın peygamberliğini iki açıdan tespit ederek sonra da korkutma ve tehdit ile hafife alarak ona cevap verdiler:

Tenkit ettikleri hususlar şu iki nokta idi:

1- *“Sen ancak büyülenmiş kimselerden birisin. Sen de bizim gibi beşerden başka bir şey değilsin.”*

Yani sen sadece aklı gitmiş, büyülenmiş bir kişisin. Dolayısıyla senin sözüne kulak verilmez ve senin nasihatine değer verilmez. Bu tıpkı Semud kavminin peygamberlerine verdikleri cevabın aynıdır. Kalpleri birbirine benzemiş, kendilerindeki küfür eğilimleri ittifak etmiştir.

Kavmi Şuayb'a: “Sen de bizim gibi bir beşersin. Seni bizden üstün kılan, seni nebi ve resul kılan sebep nedir?” dediler.

Kendi takdirlerine göre Hz. Şuayb'ın: “büyülenmiş olmak ve beşer olmak” şeklindeki her iki vasfını kastettiklerini ifade etmek üzere “ve-mâ ente...” ifadesine “ve...” diyerek başladılar. Vav terk edildiği zaman sadece bir manayı kastetmiş olurlar. Bu da “Şuayb'ın büyülenmiş olduğu” düşünceleridir. Sonra onun kendileri gibi bir beşer olduğunu kararlaştırdılar.

2- *“Öyle zannediyoruz ki sen yalancılardansın.”* Yani bizim kuvvetli kanaatimize göre sen kasten yalan söyleyen kimselerdensin. Sen Allah'ın bize gönderdiği kimselerden değilsin.

Tehdit yoluyla hafife almaya gelince, Hz. Şuayb'ın kavminin şu sözleri bunun ifadesidir:

“Eğer sözüne sadık kimselerden isen üzerimize gökten parçalar düşür.” Yani bizim azaba uğrayacağımız şeklindeki korkutman ve tehdit etmen hakkında sadık ve samimi isen bizim üzerimize içinde azap yağmuru bulunan bulut parçaları indir, dediler.

Şuayb kavminin bu talepleri onların inkârcılık, yalanlama, inatçılık ve azabın meydana gelmesini uzak bir ihtimal olarak görmeleri sebebiyle idi. Diğer bir ifadeyle sen peygamber olduğunda sadık isen Allah'tan bizim üzerimize gökyüzünden bulut veya dumanlardan- parçalar düşürmesini iste, dediler.

Bu Kureyş'in Peygamberimiz'e (s.a.) söylediği ve Cenab-ı Hakkın şu ayette haber verdiği sözlerinin benzeridir:

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا . أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا . أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا .

“Onlar: Biz sana kesinlikle inanmayız. Ta ki bizim için şu yerden bir pınar fışkırtasın. Yahut senin hurmalıklardan, bağlardan bir bahçen olsun da aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtasın. Yahut iddia ettiğin gibi gökyüzünü üstümüze parça parça düşüresin veya Allah’ı ve melekleri kefil getiresin.” ²³⁶ Dediler.

“Hani bir zaman da: Allah’ım! Eğer bu senin nezdinden gelmiş hakkın kendisi ise bizim üstümüze gökten taş yağdır yahut bize acıklı bir azap getir, demişlerdi.” ²³⁷

Şuayb kavmi bu sözleriyle azap meydana gelmez ise onun yalanı ortaya çıkacağını zannettiler. Hz. Şuayb (a.s.) da onlara şu cevabı verdi: “Rabbim sizin yaptıklarınızı çok iyi bilir.” Rabbim Allah, sizin amellerinizi gayet iyi bilir ve bunun karşılığını acil olarak veya bilahare size verecektir. Bana gelince benim size azap indirecek kudretim yok. Siz buna müstahak iseniz o size zulmetmeksizin bu amelinizin karşılığını verecektir.

Bu ifade, Hz. Şuayb’ın onlara beddua etmediğine ve azap verme hususundaki emri Allah Teâlâ’ya havale ettiğine delildir. Onlar yalanlamada devam edince Allah da onlara teklif ettikleri “bulutlu gün azabı”nı indirdi.

Cenab-ı Hak şöyle buyurdu:

“Fakat onlar Şuayb’ı yalanladılar. Ardından bulutlu günün azabı onları yakalayiverdi. Gerçekten o (azap) büyük bir günün azabı idi.”

Yani onlar yalanlamalarına ısrarlı bir şekilde devam edince “bulutlu gün” azabıyla cezalandırıldılar. Bu azap şuydu: Onlar nefeslerini bunaltan büyük bir sıcaklığa maruz kaldılar. Onlara ne gölgenin ne de suyun yararı oluyordu. Bunun üzerine sahraya çıkmak zorunda kaldılar. Serinlik ve rüzgârı olan bir bulut onları gölgelemişti. Bu bulutun altında toplandılar. Bulut ise onlara ateş yağdırdı, hep birlikte yandılar. Bu durum aynen Cenab-ı Hakk’ın şu ayetinde buyurduğu gibiydi:

“Eğer gökten bir parçanın düştüğünü görseler: Bu birbiri üstüne yığılmış bir buluttur, derler.” ²³⁸.

“Bu azap çok korkunç, çok tesirli ve helak etmeye sebep olan bir azap idi:

“Şüphesiz ki bunda büyük bir ibret vardır. Ne var ki onların çoğu yine de iman etmediler.” Ey Mekkeliler ve Ey diğer kâfirler! Bu çok anlamlı kıssada büyük bir öğüt ve ibret vardır. Bu ibret peygamberlerin doğruluğuna ve azabın Allah’ın tayini ile geldiğine delâlet eden bir ibrettir. Şuayb kavminin çoğu yine de iman etmediler.

²³⁶ İsra, 17/90-92.

²³⁷ Enfal, 8/32.

²³⁸ Tur, 52/44.

“Şüphesiz ki Rabbin Aziz’dir ve Rahimdir.” Ey Muhammed! Senin rabbin olan Allah kâfirlerden intikam almaya kadirdir. Mümin kullarına çok merhametlidir.

Bu sonuç her kıssadan ibret ve öğüt çıkarmanın gerekli olduğuna delâlet etmek için bu surede zikredilen diğer yedi kıssanın sonucu ile aynıdır. Bütün bu kıssalar Kur’an-ı Kerim’in gaybden haber veren tek varlık olan Cenab-ı Hakkın kelâmı olduğuna kesin bir delildir.²³⁹

2.7. Musa ve Harun Aleyhisselam

Musa ismi dinler tarihi kitaplarında geniş yer işgal eder. Semavi (ilâhi) dört büyük kitaptan biri olan Tevrat Musa’ya verilmiş, İsa’ya kadar gönderilen Davud dışındaki bütün peygamberler onun dinini yayma ve tatbikle görevlendirilmişlerdir. Kur’an-ı Kerim’in 34 suresinde 136 yerde adı geçer.

Kur’an’da adı en çok geçen peygamberlerden ikinci sırayı alan Hz. İbrahim’in ismi, bu sayının ancak yansına yaklaşır. Bir başka ifadeyle, Kur’an-ı Kerim’de Hz. Musa ve kavmine ayrılan yer bir kaç cüz tutar.

Hız. Musa’nın babası İmran’dır (Musa İbn İmran = İmran oğlu Musa). İmran, Hz. İbrahim’in beşinci batından torunudur. Bu, Hz. Musa’nın altıncı dedesinin Hz. İbrahim olması demektir. Kur’an Hz. Musa’yı “ihlâsa erdirilmiş” biri olarak takdim eder ve onun adının anılmasını gerekli görür²⁴⁰: “*Kitap ‘ta Musa ‘yi da an. Çünkü o, İhlâsa erdirilmişti. Rasul bir peygamberdi ‘.*”²⁴¹

2.7.1 Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilmeleri

Mûsâ b.İmran, b.Yashûr, b.Kahis, b.Lâvi, b.Yâkub, b.İshak, b.İbrahim Aleyhisselâm’dır. Mûsâ b.İmran Aleyhisselâmla Hârûn b.İmran Aleyhisselâm, Ana-Baba bir kardeş idiler. Harun Aleyhisselâm, Mûsâ Aleyhisselâmdan bir yaş büyüktü.²⁴²

Çobanlık süresini tamamlayıp uşak durduğu ihtiyarın kızıyla evlendikten sonra ailesiyle birlikte Medyen’den ayrılan Hz. Musa (a.s.), epeyce bir yol katlettikten sonra bir gece Sînâ dağı tarafında bir ateş gördü. Bu esnada, o ve hanımı şiddetli soğuk sebebiyle üşümüş ve karanlıktan dolayı yollarını da kaybetmiş bir durumda bulunuyorlardı. Hz. Musa (a.s.), hanımına, ateşin yanına gidip oradan bir haber veya

²³⁹ Zuheyli,Vehbe, a.g.e., X, 370

²⁴⁰ Aydemir, Abdullah, a.g.e., s.113.

²⁴¹ Meryem, 19/52.

²⁴² Köksal, Asım, a.g.e., II, 7.

ısınmak için bir ateş getireceğini söyleyerek, ondan geri dönene kadar kendisini bulundukları yerde beklemesini istedi. Ateşi görmüş olduğu yere geldiğinde, orada bulunan vadinin sağ yanındaki bir ağaçtan kendisine, “Ey Musa! Bil ki, ben, bütün âlemlerin rabbi olan Allah’ım.” diye seslenildiğini duydu. Ardından, aynı ses tarafından ayağındaki nalınları çıkarması ve elindeki asayı bırakması emrolundu. Bu emir üzerine elindeki asayı bıraktığında, bir de ne görsün, asa canlanmış, bir yılan gibi hareket ediyor! Bu manzara karşısında korkuya kapılan Hz. Musa (a.s.), arkasını dönüp kaçmaya başlayınca, aynı ses korkmamasını söyledi ve ona güvende olduğunu bildirdi. Devam ederek, elini koynuna sokmasını ve elini koynundan dışarı çıkardığında elinin bembeyaz olduğunu göreceğini haber verip, artık korkmaktan vazgeçmesini istedi. Daha sonra da ona, asa ile beyaz el mucizelerinin, Firavun ve adamlarına karşı kullanılmak üzere Rabbinden kendisine verilen iki delil, iki önemli mucize olduğu hatırlatıldı.

Bu mübarek gece ve bu kutsal mekânda böylece peygamber olarak görevlendirilen Hz. Musa (a.s.)’a, tebliğ için Firavun’a gitmesi emredilmişti. Bunun üzerine o, Firavun’un kavminden birini öldürdüğünü ve bu yüzden Firavun ve adamlarının kendisini öldürmelerinden korktuğunu söyledi. Ayrıca Firavun ve halkının kendisini yalanlamalarından çekindiğini belirterek daha düzgün ve daha etkili konuşan kardeşi Hz. Harun (a.s.)’ı kendisine yardımcı olarak görevlendirmesini istedi. Onun bu isteğini kabul eden Allah Teâlâ, ikisine büyük bir güç ve kuvvet vereceğini, dolayısıyla Firavun ve diğer kâfirlerin onlara bir şey yapamayacaklarını, neticede kendilerine iman edenlerle birlikte Firavun’ a karşı üstünlük sağlayacaklarını müjdeledi. Hz. Musa (a.s.)’m Medyen’den ayrılışı ve Sînâ dağında peygamber olarak görevlendirilip tebliğ için Firavun’a gitmekle emrolunması, Kur’ân-ı Ke-rim’de bir kaç defa anlatılmıştır. Bu konu Kasas suresinde şöyle geçmektedir:²⁴³

“Artık Musa, hizmet süresini doldurunca, ailesiyle birlikte yola çıktı. Yolda Sînâ dağı tarafında bir ateş gördü. Ailesine, ‘Siz burada bekleyin; ben bir ateş gördüm, belki oradan size bir haber yahut ısınmanız için bir ateş parçası getiririm.’ dedi. Ateşi gördüğü yere gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısından, -oradaki ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: ‘Ey Musa! Bil ki, ben, bütün âlemlerin Rabbi olan Allah’ım.’

Ve ‘Asanı at!’ denildi. Musa, yere attığı asayı yılan gibi dep-renir görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı/Ey Musa! Beri gel, korkma, çünkü sen, emniyette

²⁴³ Yiğit, İsmail, a.g.e., s. 407-410.

olanlardansın.’ buyruldu. ‘Elini koynuna sok, kusursuz bembeyaz çıkacaktır. Korkudan açılan kollarını kendine çek. İşte bu ikisi, Firavun ve adamlarına karşı rabbın tarafından iki kesin delildir. Çünkü onlar, yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır.’ diye seslenildi. Musa dedi ki: ‘Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum. Kardeşim Harun’un konuşması benimkinden daha düzgündür. Onu da, beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum.’

Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size Öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz.”²⁴⁴

2.7.2. Firavun ve İsrail oğullarıyla Mücadeleleri

Hz. Mûsâ (a.s), Rabbiyle Tur dağında konuşup Peygamber olduktan sonra geri dönüp ailesiyle birlikte Mısır’a doğru yürüyüp gitti. Mısır’a bir gece yarısı vardı. Cenab-ı Allah, Hz. Mûsâ (a.s)’ın kardeşi Harun’a, Hz. Mûsâ (a.s)’ın kendisine doğru gelmekte olduğunu ve onunla buluşmasını müjdeledi, ayrıca kendisini, Hz. Mûsâ (a.s)’ın yardımcısı ve onunla birlikte Firavunu Allah’a davet etmek için Peygamber olarak gönderdiğini bildirdi.

Daha sonra Hz. Hârûn (a.s), Hz. Mûsâ (a.s)’ı karşılayıp bir araya gelerek Firavunu Allah’a kulluk etmeye çağırmak üzere ona gittiler. Saraya vardıklarında Hz. Mûsâ (a.s), Firavunun huzuruna girmek için kapıdan kendisine izin vermesini istedi. Kapıcı ise Hz. Mûsâ (a.s)’a: “Firavuna ne söylemek istiyorsun?” diye sordu. Hz. Mûsâ (a.s) ise kapıcıya: “Firavuna âlemlerin Rabbinin peygamberinin geldiğini söyle?” diye cevap verdi. Kapıcı ise Hz. Mûsâ (a.s)’m bu sözlerinden korkup hemen efendisinin huzuruna girerek Hz. Mûsâ (a.s)’m söylediği ve ondan işittiği sözleri Firavuna şöyle haber verdi:

- “Kapıda deli bir adam bulunup kendisinin âlemlerin Rabbinin peygamberi olduğunu iddia ediyor” dedi. Firavun:

- “Onu içeri al” dedi.

Hz. Mûsâ (a.s), beraberinde Hz. Hârûn (a.s) olduğu halde Firavunun huzuruna girdiler. Daha sonra Hz. Mûsâ (a.s) konuşmaya başlayarak Firavunu Allah’a kulluk

²⁴⁴ Kasas, 28/29-35.

etmeye davet edip ona Rabbinin risaletini tebliğ etti. Firavun ise Hz. Mûsâ (a.s)’ın bu sözleriyle alay ederek ona:

- “Burada benden başka bir ilah var mıdır?” diye sordu.

Daha sonra Firavun Hz. Mûsâ (a.s)’ı inceleyip düşünerek onu kendi sarayında yetiştirdiği Mûsâ olduğunu anlayıp ona, daha Önceki durumuna dair -Kur’ân-ı Kerîm’in anlattığı gibi şöyle dedi:

“Çocukken biz seni (Nil nehrinden alarak) yanımızda alıp yetiştirmedik mi? Ve sen hayatının birçok yıllarını (Kıptî’yi öldürmezden önceki dönemini) aramızda geçirdin ve yapacağın işi (bizden olan Kıptî’yi öldürme işini) yaptın. Sen (bu kadar iyi imkânlarda yetiştiğin halde ve bunun karşılığı olarak bir Kıptî’yi öldürmekle) nankörlük edenlerdensin’ dedi. (Firavun Musa’nın davetine cevap vermekten kaçınıp ona iyilikleri hatırlattı.) Mûsâ: ‘Ben, bu (Kıptî’yi öldürme işini) cahillerden olduğum halde yaptım. (Bu işin öldürmek noktasına ulaşacağını bilmiyordum ve bu olay; Yüce Allah’ın, beni, hidayet ve vahyi ile lütuflandırıp Peygamber yapmasından önce idi.) Bundan dolayı siz (in beni öldüreceğinizden korktuğum için (Medyen’e) kaçtım. Sonrada Rabbim bana hüküm (peygamberlik ve ilim) ihsan etti. (Böylelikle bilgisizlik ve sapıklıktan kurtuldum) ve beni peygamberlerden kıldı.”

İşte senin başıma kalktığın bu nimet, İsrailoğullarını (emrin altında kullanmak üzere) köle ettiğin içindir’ dedi. (Bunun üzerine Firavun ise:) ‘Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir? ‘ dedi. (Mûsâ ‘da:) ‘Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir? Eğer siz yakın (yani eşyayı delilleri ile bilip delil) getirebilenlerden iseniz (bu böyledir)’ dedi.²⁴⁵

2.7.3. Firavun’un Hz. Musa (a.s)’a Yaptığı İtirazlar

Hz. Mûsa ve Hz. Hârûn, Allah Teâlâ’dan aldıkları görev, tâlimat ve usûlle Firavun’a gittiler. Ona gerçek ilâh, gerçek Rab ve gerçek ma’budlarından mesajlar sundular: “*Ey Firavun! Ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim. Bana Allah’a karşı ancak gerçeği söylemek yaraşır. Size Rabbinizden bir mucize getirdim. İsrâîl oğullarını bizimle beraber gönder.*”²⁴⁶ . Bunun üzerine Firavun, Hz. Mûsa’ya: “*Âlemlerin rabbi de nedir? Dedî.*”²⁴⁷ Hz. Mûsa: “*Eğer kesin olarak bilecek kimseler iseniz, bilin ki, O,*

²⁴⁵ Sâbûnî, Muhammed Ali, a.g.e., s. 414-416.

²⁴⁶ Arâf, 7/104-105.

²⁴⁷ Şuarâ, 26/ 23

göğlerin, yerin ve ikisi arasında bulananların Rabbidir.”²⁴⁸ Dedi. Firavun, saltanatı ayakta tutmak ve Hz. Mûsa’yı da halkının yani İsrâîl oğullarının gözünden düşürmek, onun peşinden gitmelerini engellemek için çeşitli hile ve desiselere başvurma yoluna gitti. Bu hile ve desiselerin tabii sonucu olarak çevresindekilere şöyle hitap etti: “*Size gönderilen peygamberiniz mutlaka delidir.*”²⁴⁹ Hz. Mûsa’ya da: “*Benden başka tanrı edinirsen, andolsun ki seni zindanlık ederim.*”²⁵⁰ ; “*Sen bizi, babalarımızdan bulduğumuz yol üzerinden çevirmek için mi geldin? Yeryüzünde saltanat ikinize mi ait olacak? Biz ikinize de iman etmeyiz.*”²⁵¹ Ve “*Ey Mûsa! Ben seni büyülenmiş sanıyorum*”²⁵² dedi.

Firavun, kendi mevki, makam ve düzenini korumak için İsrâîl oğullarına Hz. Mûsa’yı sihirbaz olarak tanıtmaya başladı. Kendi meşhur sihirbazlarını çağırdı. Onlardan Hz. Mûsa ile bir yarışma düzenlemelerini ve onu yenmelerini istedi. Bununla Hz. Mûsa’yı ve onun Tevhid davetini halkın gözünde küçük düşürmek istedi. Ne var ki sihirbazlar Mûsa (a.s.)’nın Allah’tan aldığı mucizeler karşısında yenilerek secdeye kapandılar ve şöyle dediler: “*Âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Hârûn’un Rabbine iman ettik.*”²⁵³ . Sihirbazların büyük bir topluluk içinde, kalabalık bir grup halinde Mûsa (a.s.)’ya inanmaları Firavun’un hâkimiyetini, tanrılık iddiasını sarsmış ve halkın Firavun korkusunu azaltmıştı. Bunun farkına varan Firavun, durumu kurtarmak için müminlere kızdı, hiddetle çıkıştı, onlara ceza vermeye kalkıştı, Yerinden fırladı ve bağırdı:

قَالَ فِرْعَوْنُ اَمَنْتُمْ بِهِ قِيلَ اَنْ اَدْنٰ لَكُمْ اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَّكْرْتُمُوهُ فِي الْمَدِيْنَةِ لِتُخْرِجُوْا مِنْهَا اَهْلَهَا فَاَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ
لَاَقْطَعَنَّ اَيْدِيْكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ اَجْمَعِيْنَ .

“*Ben size izin vermeden ona inandınız ha?!*” “*Andolsun ki, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Sizi hurma kütüklerine asacağım. Hangimizin azabının daha çetin ve devamlı olduğunu bileceksiniz.*!”²⁵⁴

Firavun’un bu açık ve korkunç tehdidi Hz. Mûsa, Hz. Hârûn ve onlarla beraber olan müminleri yıldırmadı. Bilakis bu tehditler onların imanlarını kuvvetlendirdi. Çünkü Tevhid inancı, Allah’tan başka hiçbir otoriteyi tanımamak, hiçbir güçten korkmamak ve

²⁴⁸ Şuarâ, 26/24

²⁴⁹ Şuarâ, 26/27.

²⁵⁰ Şuarâ, 26/ 29.

²⁵¹ Yûnus, 10/ 78.

²⁵² İsrâ, 17/101.

²⁵³ Şuarâ, 26/47-48.

²⁵⁴ Arâf, 7/123-124

hiçbir tehditten dolayı yılmamaktır.²⁵⁵ Bu şuuru taşıyan muvahhit müminler Firavun'un karşısında şöyle haykırdılar: *"Biz seni, bize gelen açık delillere ve bizi yaratana tercih edemeyiz. Yapacağını yap; sen ancak bu dünya hayatında istediğini yapabilirsin!"*²⁵⁶ *"Zararı yok, biz şüphesiz Rabbimiz'e döneceğiz. İman edenlerin ilki olmamızdan ötürü Rabbimiz'in kusurlarımızı bize bağışlayacağını umarız."*²⁵⁷

2.7.4.Kavminin Hz. Musa'ya yapmış olduğu itirazlar

2.7.4.1. İsrailoğlularının Hz.Musa'nın Ardından Buzağı Heykeline Tapmaya Geri Dönmeleri

*Tura gitmesinin ardından Musa'nın kavmi süs eşyalarından böğürmesi olan bir buzağı heykelini (tapılacak ilah) edindiler...*²⁵⁸

Musa (a.s.)'ın, Allah'ın kendisine vaad ettiği söz üzere, Rabbiyle münacatta bulunmak için Tûr dağına gitmesinden sonra İsrailoğulları, Kıptilerden ödünç olarak aldıkları ve Allah'ın Firavun'u ve Kıptileri helak etmesinden sonra ellerinde kalan, altın ve gümüş gibi zinet eşyasından, buzağı şeklinde ve inek gibi ses çıkaran bir heykel yaptılar, sonra da ona tapılar.

Musa, Kıptilerden kalan o ziynet eşyasını Samirî'ye vermişti. Samirî, İsrailoğulları içinde önde gelen bir şahıstı. O ziynet eşyasından, buzağı şeklinde bir heykel döktü. Onlar da onu kendilerine ilâh edindiler. Sonra da ona tapılar. İş hepsine nispet olundu. Çünkü o, çoğunluğun görüşüyle bunu yaptı, hiç kimse bunu inkâr etmedi. Böylece hepsi de ittifak etmiş oldu. Hepsi de onu heykel edinmek istiyordu, hepsi de razıydı.

İsrailoğulları, Musa (a.s.)'dan Mısırlıların ve Filistin'de rastladıkları milletlerin ilahları gibi, kendilerine de tapacakları bir ilâh yapmasını istemişlerdi.

Ayetten anlaşıldığına göre, İsrailoğulları, en güzel hallerden biri olduğu halde, bir hal üzere istikrarlı bir şekilde davranmıyorlar, çelişkili, kararsız, ne yaptığını bilmez, çok şikayetçi, nimete hamd ve şükrü az, hadiselerle bakışları yüzeysel ve basit, düşünceleri sığ ve taklitten etkilenen bir millettir. Taklit öyle bir hastalıktır ki, millete de, kişiye de bilmeyerek sirayet eder. Onlar da, beraber yaşadıkları, putlara tapan

²⁵⁵ Pakdil, Nuri, **Batı Notları**, Edebiyat Yayınları, İstanbul, 2010, s. 22.

²⁵⁶ Tâhâ, 20/72.

²⁵⁷ Şuarâ, 26/50-51.

²⁵⁸ Araf Suresi, 7/148.

Mısırlıları taklit etmek istediler. Onların bu isteklerini, kendilerinden önce Filistin’e yerleşmiş olan kavimlerin putlara taptıklarını görmeleri de pekiştirdi.²⁵⁹

2.7.4.2. İsrailoğulları’nın Allah’ı Açıkça Görmek İstemeleri

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ .

*Ve demiştiniz ki: “Ey Musa, biz Allah’ı apaçık görünceye kadar sana inanmayız.” Bunun üzerine yıldırım sizi (kendinizden) almıştı. Ve siz bakıp duruyordunuz.*²⁶⁰

“Göster bana Allah’ı, inanayım” sözü, ateistlerin (tanrı tanımazların) ikide bir dillerine doladıkları yanlış bir isteği ifade etmektedir. Hz. Musa’dan da böyle bir istekte bulunulmuştu. Bu demektir ki, insanlar teknolojik bakımdan çok gelişmiş çağlarda yaşamalarına rağmen, inanç bakımından bir arpa boyu ileri gidememişlerdir. Hz. Musa’dan bu zamana kadar, insan beyni, madde ötesine geçememe tembelliğini üzerinden atamamıştır.

Aslında Allah’ı açıkça görmek, dünyada olmayacak işlerdendir. Olmayacak bir istekte bulunmak da, azabın en önemli nedenlerden biridir:

*Ehl-i kitap senden, kendilerine gökten bir kitap indirmeni istiyorlar. Onlar, Musa’dan bunun daha büyüğünü istediler: ‘Bize Allah’ı apaçık göster’ dediler. Zulümleri sebebiyle hemen onları yıldırım çarptı*²⁶¹.

Bu ayet, gökten kitap indirme isteğinden daha büyüğünün, Allah’ı apaçık şekilde görme isteği olduğunu vurgulamaktadır.

Aslında İsrailoğulları, inanmak istemediklerinden dolayı işi yokuşa sürüyorlardı. İsrailoğulları burada bir model olarak seçilmiş ve Allah’ı görmek suretiyle iman edeceğini söyleyenlerin psikolojilerinin katılığı anlatılmak istenmiştir. (Bakıp dururken sizi yıldırım çarpmıştı).

Aynı olayla ilgili olarak Nisa/153’de, Zulümleri sebebiyle hemen onları yıldırım çarptı buyrulmaktadır. Böylece, Allah’ı açıktan görme isteğinin bir zulüm olduğu, bu ayetle ortaya çıkmaktadır. Allah’ı açıkça görme isteği zulmü; zulüm de azabı beraberinde getirmektedir.

²⁵⁹ Zuheyli, Vehbe, a.g.e., V, 75-76.

²⁶⁰ Bakara, 2/55.

²⁶¹ Nisa, 4/153.

Diğer taraftan bu olay, olgunlaşmamış ve ufuk kazanmamış beyinlerin iman etmekte ne kadar zorlandıklarını göstermektedir. Ufuksuz beyin, imana kapalı bir gönül meydana getirir. Peygambere iman etmeyi, Allah'ı görmeye bağlayan toplumlar, azabı hak ettikleri için, Allah onları yıldırımla cezalandırdı.

Özetle, Allah'ı görme isteğinin psikolojik analizi, ayette şöyle yapılmaktadır:

*Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: ‘Bize ya melekler indirilmeli ya da Rabbimizi görmeliydik’ dediler. Andolsun ki onlar, kendi içlerinde kibre kapılmışlar ve azgınlıkta oldukça ileri gitmişlerdi.*²⁶²

Allah'a kavuşacağına inanmayanlar, kibre sapanlar ve azgınlık edenlerin böyle bir istekte bulunacağını söyleyen Allah, onların nasıl bir psikolojiye ve hangi noksanlıklara sahip olduklarının analizini yapmıştır.²⁶³

2.7.4.3.İsrailoğulları'nın Allah'ın Kendilerine Olan Nimetlerini İnkâr Etmeleri

İsrailoğulları'nı denizden geçirdik. Putlara tapa gelen bir topluluğa rastladılar. “Ey Musa! Onların nasıl tanrıları varsa, sen de bize böyle bir tanrı yapasan” dediler. “Siz cidden bilmeyen bir kavimsiniz” dedi.

“Şüphesiz ki onların içinde bulundukları (din) yok olmaya mahkûmdur. Ve amelleri de batıldır. “Size, ilâh olarak Allah'tan başkasını mı arayacakmışım? Hâlbuki o sizi âlemlere üstün kıldı” dedi.

*Hani sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Onlar size azabın en şiddetlisini yapıyorlar, oğullarınızı öldürüyorlar, kızlarınızı da sağ bırakıyorlardı. Bunda size, Rabbinizden büyük bir imtihan vardı.*²⁶⁴

İsrailoğulları, Allah'ın ayetlerini, büyük kudretini, Firavun ve ordusunu helak ettiğini, kendilerini ise kurtuluş ve selamete ulaştırdığını gördükten sonra, son derecede büyük bir cehalet, sapıklık ve nimeti inkâr içine girdiler. Musa'dan, putlardan bir ilâh edinmesini istediler. Bu hususta, onlar, putlara tapan, onların boynuna sarılıp öpen bazı Araplardan etkilenmişlerdi. Heykellere tapan Mısırlılara benziyorlardı. Sanki onlar, Musa'nın kendilerini çağırdığı tevhidin manasını bilmiyorlardı.

Musa, büyük bir mucizeyi gördükten sonra onların böyle bir istekte bulunmalarını hayretle karşıladı. Onları cahillikle niteledi. Çünkü onlardan gördüğü bu

²⁶² Furkan, 25/21.

²⁶³ Bayraktar, Bayraklı, a.g.e., I, 442-444.

²⁶⁴ Araf, 7/138-141.

istekten daha büyük ve daha kötü bir cahillik olamazdı. Tevhidin manasını, hiçbir insan, ya da maddeyi vasıta etmeden bir Allah’a ibadet etme gerektiğini, Allah’ın azamet ve celalini, O’nu ortak ve benzerden münezzehten kılma gerektiğini bilmiyorlardı.

Bu putları Allah’a vasıta kılmak küfürdür. Bütün peygamberler Allah’tan başkasına ibadetin küfür olduğu hususunda aynı şeyi söylemişlerdir.

Allah’ın dışında, ibadet edilen o varlığın ister âlemin ilâhı olduğuna inanılsın, isterse Allah’a yaklaştırdığına inanılsın aynıdır. Çünkü ibadet, ta’zimin en son noktasıdır. Ta’zimin en son noktasına da, ancak nimet ve ikramda bulunan lâyıktır.²⁶⁵

Bu, aptal ve cahillerin yoludur. Böylesi bir şey, Peygamber (s.a.) zamanında da meydana gelmiştir. Ahmed ve Nesai, Ebû Vâkid el-Leysî’nin, şöyle dediğini rivayet ederler: “Resulullah (s.a.)’le birlikte, Huneyn tarafına doğru çıktık. Bir sidre ağacına uğradık. Ey Allah’ın Rasûlü! Bu ağacı kâfirlerin zâtü envâtı gibi, bize zâtü envât kıl, dedim. (Zâtü Envât: Kâfirlerin silahlarını asıp yanında ibadet ettikleri sedir ağacıdır). Resulullah (s.a) şöyle dedi: “Allahu Ekber! İsrailoğullarının Musa’ya: Onların ilâhları gibi sen de bize bir ilâh yap, dediği gibi, siz de sizden öncekilerin yollarını izliyorsunuz.”

Sonra Musa onlara şöyle dedi: Göklerin ve yerin yaratıcısı, bu nimetleri size veren Allah’tan başkasını mı sizin için mabud olarak isteyeyim? Tevhidle, doğru dinle ve İbrahim (a.s.)’m dinini yenilemekle zamanın insanlarına sizi üstün kılan Allah’tır.

Sonra Musa (a.s.) onlara, Allah’ın kendilerini Firavun’un esaretinden, zillet ve hakaretinden kurtardığını, izzet ve şerefe, mülk ve saltanata kavuşturduğunu, düşmanlarından intikam aldığını, onlara ise iyi muamele ettiğini hatırlattı. İşte şu zikrolunan şey de -Firavun’dan ve yaptıklarından kurtarmada ve onlara şu nimetleri vermede- büyük bir imtihan vardır. Siz, size şu hayat nimetini bağışlayan, sizi kurtaran, size izzet veren Rabbinize ibadet etmeye, diğer insanlardan daha çok çalışmalı, O’nun büyük nimetlerine diğer insanlardan daha çok şükretmelisiniz. Aciz, zayıf, çirkin ve sizinle, sizi insanlardan ve onların ibadet ettikleri şeylerden üstün kılan Allah arasında bir vasıta olacak ilâhlar olmasını istemenizden daha şaşılacak bir şey olabilir mi?²⁶⁶

²⁶⁵ Razi, a.g.e ., X, 223.

²⁶⁶ Zuheyli,Vehbe, a.g.e., V, 61-62.

2.8. Hz. Muhammed (s.a.v)

Resulullah, cihan şumul bir peygamberdir ve görevi bütün insanları islam'a davet etmektir. Yaşadığı dönem itibarı ile hem hayatını sürdürdüğü yerler hem de diğer beldelelerde, değişik inançlara mensup herkesle ilgilenmiş, onlara vahyi tebliğ etmiştir.²⁶⁷

2.8.1. Soyu ve Peygamber Olarak Gönderilmesi

Allah Resûlü'nün soyu şöyledir: (Muhammed bin Abdullah bin Abdülmuttalib).

- 1- Abdullah.
- 2- Abdülmuttalib (Şeybetü'l-Hamd diye de çağırılır),
- 3- Hâşim,
- 4- Abdi Menâf (Asıl ismi Muğîre'dir),
- 5- Kusay (Zeyd diye de isimlendirilir),
- 6- Kilab,
- 7- Mürre,
- 8- Kâ'b.
- 9- Lüey,
- 10- Galib,
- 11- Fihri,
- 12- Mâlik,
- 13- Nadr,
- 14- Kinane,
- 15- Huzeyme,
- 16- Müdrike,
- 17- İlyâs
- 18- Mudar,
- 19- Nizar,
- 20- Ma'ad,
- 21- Adnan.

Resûlullah (s.a.v.)'ın neseb-i şerifinden bu kadarı üzerinde ittifak vardır. Ama bundan yukarısında ihtilâf edilmiştir. Aynı zamanda güvenilir de değildir. Ancak Adnan'ın, İbrahim Halilullah'ın oğlu İsmail peygamberin torunlarından olduğunda ve Cenâb-ı Allah'ın, Hz. Muhammed (s.a.v.)'i kabilelerin en temizinden, batınların (Oba,

²⁶⁷ Akgül, Muhittin, *Kuran'ı Kerim de Hz. Peygamber*, Işık Yayınları, İstanbul, 2004, s.208.

kabilenin kolu) en faziletlisinden, sulplerin (nesillerin) en pâkinden seçmiş olduğunda ihtilâf yoktur. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in soyuna cahiliyle kirlerinden hiçbir şey bulaşmamıştır.

Müslim, sahih bir senetle Resûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu nakleder: Yüce Allah, İsmail’in oğullarından Kinâne’yi, nâne’den Kureys’i, Kureys’ten Hâşimoğullarını, Hâşimoğullarından beni süzüp çıkardı.²⁶⁸

Mutlak Kudret Sahibi ve Yüce bir Allah inancı, Müslümanlar nezdinde “Tanrının insan bedeninde somutlaşması” anlayışını reddeder. Müslümanlar, bir Allah Elçisi’nin (Resûl’ün), tamamen insanî özelliklerini koruyarak, sıradan insanlarca görülemeyen bir varlığın, bir meleğin aracılığıyla vahiyleri ve ilahî ilhamları aldığına inanırlar. İlâhî tebliğ (risâlet), çocukların ana-babalarından miras yoluyla devralacakları bir görev değildir. Araplar arasında, İsrailoğulları’ndaki gibi peygamberler olmamıştır. Hemşerileri arasında merhamet ve doğruluğuyla tanınan, aynı zamanda okuma-yazması olmayıp sihir gibi gizli bilimler konusunda hiçbir iddiası olmayan hatta bunlardan nefret eden bir Arap, ansızın Allah tarafından, insanlar nezdinde O’nun elçisi olarak seçildiği ve Yaratıcı’nın çizmiş olduğu yolda ümmetine kılavuzluk etme görevinin kendisine düştüğü haberini alıyordu. Onun hayat hikâyesiyle (Sîret) ilgili bir eser yazan İbn İshâk’dan naklen, Muhammed (a.s)’ın o anda gösterdiği tepkiyi kolayca anlıyoruz: Muhammed, hanımı Hatice’ye içini açtı: “Ne zaman tek başıma kalsam, ey Muhammed, ey Muhammed diye beni çağıran bir ses duyuyorum; uykuda iken değil, tamamen uyanık iken semavî bir nur görüyorum. Vallahi şu putlar ve kâhinler (görünmeyen şeyler ve gelecekte olacak olaylar hakkında bilgi sahibi olduklarını iddia eden kişiler) kadar hiçbir şeyden nefret etmedim. Acaba ben de mi bir kâhin oldum? Bana seslenen kişi sakın bir şeytan olmasın?” Halk tarafından bir yalancı, bir büyücü, bir meczup ya da bir kâhinmiş gibi nitelendirilme korkusu doğaldı. Zira bazı insanlarda göze çarpan bilinçlenmelere rağmen, ülkedeki hiçbir kimse, hatta en başta bizzat Allah’ın Elçisi bile, ilâhî tebliğin ne olduğunu bilmiyor ve görünüş itibarıyla birbirine benzeseler de, şeytanî bir aldatmaca ile rahmanî ilham arasındaki ince ayrımı yapamıyordu.

Muhammed (a.s), sâdık karısı Hatice’nin kendisini yatıştıran şu sözlerine muhatap oldu: “Sen o denli eli açık, cömert ve hayırsever birisin ki, Allah seni Şeytan’ın aldatmalarına düşürmeyecektir.” Daha sonra onu alıp Hristiyan olan kendi

²⁶⁸ El-Bûti, M.Said Ramazan, *Fıkhu’s Siyre*, Gonca Yayınevi, İstanbul, 1987, s.61-62.

yeğeni Varaka'ya götürdü.²⁶⁹ (Belâzurî'ye göre, Ebû Bekr'in eşliğinde gönderdi). Buhârî'nin bildirdiğine göre artık gözleri görmeyen Varaka, Muhammed (a.s.)'in başına gelenleri duyunca şöyle haykırdı: “Hayır, bu tıpkı Musa'nın Nâmûs'unda olduğu gibidir. Bu asla şeytanî bir hal olamaz; ilahî tebliğ görevinde birçok güçlkle karşılaşacağın zaman ben hala hayatta olursam, seni himaye eder ve gücümün yettiği kadar seni desteklerim.” Daha sonra Hatice, belki de Varaka'nın telkini ile şöyle bir deney yapma düşüncesine kapıldı: “Hatice Resulullah (a.s.)'a şöyle dedi: Meleği gördüğün zaman bana seslen. Ve bir gün Resulullah (a.s) ona: “İşte şurada” dediğinde, Hatice, “Gelip sağ tarafıma otur ve hala onu görüp görmediğini bana söyle” dedi. O da öyle yaptı ve “Evet, onu görüyorum” dedi. Sonra Hatice onu sol tarafına, sonra karşısına oturttu ve hep aynı cevabı aldı. En sonunda kendisini eşler arasında görülen bir yakınlıkla kucakladı ve aynı soruyu sordu. Muhammed (a.s), “Hayır, artık onu göremiyorum” karşılığını verdi. Bunun üzerine hanımı şöyle dedi: “Onun gerçekten bir melek olduğuna kesin kanaat getirdim, zira Şeytan bu özel durumumuzda bile bizi terk etmezdi.”

Tarihçiler ilk vahiy ya da vahiylerin ardından geçici bir kesinti dönemi (fetret) olduğuna işaret ederler.²⁷⁰ Takip eden iki üç yıl boyunca Muhammed (a.s.)'de bir olgunluğun meydana gelmesi gerekir: Belki de her şeyden önce vahyin yarattığı dehşet ve ardından sakinlik ve haz dönemi, sonra yeni bir vecd (coşku) beklentisi ve nihayet büyük üzüntü ve ümitsizlik hali. Bu son safha ile ilgili olarak tarihçiler bize, içinde bulunduğu o keder ve sıkıntı dolu günlerinde, Muhammed (a.s.)'in birçok kez canına kıymak için tepelik yerlere çıktığını zikrederler. Fakat kendisini aşağı atmaya hazırlandığı her defasında melek Cebrâ'il tekrar ortaya çıkıyor ve kendisinin gerçekten Allah'ın Elçisi olduğunu tasdik ediyordu. Bu durum onu bir süre için yatıştırıyor ve o, ibadetlerine yeniden koyuluyordu. Ailesiyle olan ilişkileri neredeyse kopma noktasına gelmişti ve hatta Ka'be'nin avlusunda yatıp kalkıyordu; Artık kendisini ilgilendiren yegâne şeyler, ruhunu ve gönlünü arındırmak ve herkese karşı iyilik yapmaktı.

Bu sıkı disiplinin ruhtaki en ufak lekeleri bile silip, dünya ile ilgili son alakaları da bertaraf etmesi ve böylece tıpkı diğer insanlar gibi bir insan olan, ama her hareketi, her sözü, her arzusu ilahî irade içinde kaybolup gidecek olan bir varlığı hazırlaması gerekiyordu. Resulullah (a.s), manevi gelişimi bu dereceye ulaştığında, artık vahyin

²⁶⁹ Soysaldı, H.Mehmet, *Nüzulünden Günümüze Kur'an ve Tefsir*, Fecr Yayınları, Ankara, 2001, s.63.

²⁷⁰ Bkz., Soysaldı, a.g.e., s.63.

gelişindeki kesilmeleri de, sadece vahyi gönderen ve Âlemlerin Rabbi olan Allah'ı ilgilendiren herhangi bir olay olarak görüp tevekkül etti. Ancak bazı kimseler onu, Allah'ın kendisini terk etmiş olduğunu söyleyerek alaya aldıklarında, bu durum onun manevî hazırlığını ikmal eden son darbe oldu ve Cebrail (a.s) yeni bir vahiy ile çıkıp geldi:

“And olsun doğan güne!

Ve her şeyi örttüğü zaman geceye!

Ki Rabbin seni terk etmedi, sana hiç de darılmadı.

Ve kuşkusuz ahiret, senin için bu dünyadan daha hayırlıdır.

Ve muhakkak ki Rabbin sana güzel nimetler verecek ve sen de hoşnut olacaksın.

O seni bir yetim olarak bulup da sana bir sığınak, bir himâye sağlamadı mı?

Seni yolunu şaşırmış bir halde bulup da seni doğru yola erdirmemi mi?

Ve seni başkasına muhtaç bir halde bulup da zengin etmedi mi?

Öyleyse, sakın yetîme eziyet etme!

Ve el açıp isteyeniyi de sakın azarlama!

Ve Rabb'inin nimetini minnet ve şükranla an!”²⁷¹

Bu ayetler, yeni bir din ve insanların hayrı için yüce bir nimet olan İslâm'ın etrafa öğütlenip yayılması için ilahî bir emir olmuştu.

Kur'an'ın ilk vah yedilen ayetleri (Alak Sûresi), her şeyin yaratıcısının, özellikle insanoğluna öğrenme ve bunları “kalem” yoluyla aktarma yeteneğini vererek tüm insanlığın ihtiyaç duyduğu şeyleri önceden bilerek cömertçe bağışlayanın sadece Allah olduğunu beyan ediyordu. Bu özelliğiyle İslâm, tanrıtanımazlıktan, çoktanrıçılıktan ve maddecilikten açık seçik olarak ayrılmaktaydı. Yukarıda metnini verdiğimiz suredeki (Duha) ikinci mesajda ise, Allah'ın mutlak kudretinin yanı sıra, iyilik ve insanlık duyguları ile (fikrî ve ruhî anlamda olduğu kadar maddî anlamda da) yoksullara yardım etmenin gereği üzerinde durulmaktadır. Daha sonra indirilen ayetlerde, “tüm inananların, kötü insanlardan kaynaklanabilecek ciddi sonuçlara karşı insanları uyarıp ikaz etmeleri, tek bir Allah'tan başkasına kulluk etmemeyi emretmeleri, Allah'a ibadete kalkışmadan önce ruhen ve bedenlen arınmaları, Allah'ın gazap ve öfkesini çekebilecek her şeyden kaçınmaları ve Allah'ın kendilerine aşırı miktarda nimetler vermesi hırsına kapılmamaları (Müddessir Suresi) emrolunmakta; ve Resulullah'ın “kendisine emrolunan şeyi açıkça söylemesi ve ortak koşanlardan yüz

²⁷¹ Duha, 93/1-11.

çevirmesi” (Hicr Suresi, 94); “sadece kabilesinden kendisine en yakın olanları uyarmakla kalmayıp, bu peygamberin geleceğinin esasen eskilerin kutsal kitaplarında bildirilmiş olduğunu ilave etmek suretiyle, onları, bunun Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir vahiy olduğuna, falcılıktan, gaipden haber veren kehanet iddialarından, her türlü şeytanî, hayal ürünü ve şairane işten tamamen farklı bir vahiy olduğuna ikna etmesi” (Şuara Suresi) gerektiği bildirilmektedir. Kur’an yorumcuları (müfessirler), Zerdüşt’e, Buda’ya, Musa’ya, İsa’ya atfedilen ve kendilerinin tamamlamamış şeyi tamamlamak üzere birinin gelişinin beklendiğini bildiren açıklama ve ifadelere dikkat çekerler. Bu müfessirlerin, peygamberliğin kendi peygamberlerinin şahsında ortaya çıkışına tanık olmaları gayet tabiidir. Muhammed (a.s), kendisinden sonra bir başka peygamberin gelmesi ihtimalinden ya da kesin surette geleceğinden hiç bahsetmediği gibi, gayet açık seçik olarak, kendisinin, Allah’ın gönderdiği peygamberlerin sonuncusu (Hâtemu’l-Enbiyâ) olduğunu da ifade etmiştir.²⁷²

2.8.2. Hz. Muhammed (s.a.v)’i Kabul Etmeyenlerin İtirazları

2.8.2.1. Hz. Muhammed’in Davası Haklı Olsaydı Önemli Şahıslar Onu Kabul Ederdi İddiası

Müşrikler diyorlardı ki, eğer Hz. Peygamber’in tebliği ve müdafaa etmekte olduğu haklı olsaydı, bunu ilk önce cemiyetin ve milletin mümtaz şahısları kabul edeceklerdi. Hâlbuki bu şahıslar bu davaya tenezzül etmiyor ve sadece fakir, mazlum ve çaresiz kimseler bunun etrafında toplanıyorlardı.²⁷³

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِنْكَ قَدِيمٌ.

“İnkâr edenleri, inananlar için ‘Eğer o Kur’an iyi bir şey olsaydı, onlar onu kabulde, bizi geçemezlerdi.’ dediler. Onunla doğru yolu bulamadıkları için; ‘Bu eski bir uydurmadır.’ diyecekler.”²⁷⁴

Bu, Kureyşli kabile reislerinin, halkı kandırmak ve Hz. Peygambere karşı onları kışkırtmak için ileri sürdükleri iddialardan biriydi. Onlar diyorlardı ki, eğer Kur’an doğru olsaydı ve Hz. Muhammed insanları doğru yola çağırmış olsaydı, buna ilk önce

²⁷² Hamîdullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi, I-II*, (Trc. Said Mutlu ve Sâlih Tuğ), İstanbul, 1969, I, 27-28.

²⁷³ Köksal, M. Asım, a.g.e., I, 295.

²⁷⁴ Ahkaf, 46/11.

olumlu cevap verenler kendileri olacaktı. Birkaç akılsız ve tecrübesiz fakir kimse ve kölelerin bir davayı kabul etmeleri; bütün toplumun itimat ettiği, liderliğini kabul ettiği zengin, nüfuzlu, tecrübeli, akıllı kimselerin bunu reddetmelerinin, bu davanın yanlış ve geçersiz olduğunu gösterdiğini öne sürüyorlardı. Bu durumun, yeni dinin ve hayat anlayışının mutlak bir zaafı, eksikliği ve kötü tarafının belirtisi olduğuna inanıyorlardı. Bu inanç içinde olan Kureyş ve Arap kabilelerinin ileri gelenleri, halkın bu davadan açınmalarını istiyorlardı. İşte bu düşünce ve inanca değinilerek deniliyor ki, bu adamlar kendi beğeni ve takdirlerini, Hak ile Batıl'ın bir ölçüsü olarak kabul ediyorlar. Yani, hangi davayı kendileri kabul etmezlerse, o mutlaka yanlış ve zararlıdır. Fakat bu adamlarda, bu davaya “yeni bir yalan” diyecek cesaret bile yoktur. Bunun sebebi, geçmişte peygamberlerin aynı tür mesaj ve davalarla gelmiş olmalarıdır. Ayrıca, Ehl-i Kitapta ne kadar dini kitap varsa hepsinde benzeri vaaz, akide ve tebliğler bulunmaktadır. Bu sebeple, Hz. Peygamber'in kendilerine sunduğu davaya, “eski bir yalan.” diyorlar. Bunların fikrine göre, binlerce yıldan beri bu gerçekleri kabul eden gelen birçok ümmet ve millet akılsızmışlar ve sadece kendileri en akıllı ve en tecrübeliymişler!²⁷⁵

İbn Abbas'ın bir hadisine göre, Kureyşli kabile reisleri, Resulullah'a şöyle derlerdi:

“Etrafınızda şu Bilal, Suheyb, Ammar, Habbab ve ibn Mesud gibi adamları niye bulunduruyorsunuz? Biz onlarla aynı yerde oturamayız. Siz onları kendinizden uzaklaştırın biz size gelelim ve neler söylemek istediğinizi ağzınızdan duyalım.” Rivayetlere göre, Bizans İmparatoru Heraclius, Hz. Peygamber'in İslam'a davet mektubunu aldıktan sonra Ebu Süfyan'ı yanına çağırıp, Resulullah hakkında bilgi almak istedi. Ebu Süfyan'ın Hz. Peygamber hakkımda söylediklerinden biri şuydu:

“Bu kişiye ancak fakir ve miskinler tabi olmuşlardır.”²⁷⁶

Yani Ebu Süfyan'a göre toplumun ezilmiş tabakalarının bir davayı kabul etmesi bunun yanlış ve geçersiz olduğunun bir deliliydi. Bu dava, ancak toplumun ileri gelenleri tarafından kabul edildiği takdirde haklılık ve meşruluk kazanabilirdi.²⁷⁷

²⁷⁵ Mevdudi, Ebu'l-Ala, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002, s.623.

²⁷⁶ Buhari, Bed'ül Vahiy 1, iman 37, Sehadet 28, Müslim, Cihad 73, Tirmizi, ihtî'zan 24.

²⁷⁷ Köksal, M.Asım, a.g.e., I, 293.

2.8.2.2. Hz. Muhammed (s.a.v)’in Kâhin Olduğu İddiası

Mekkeli kâfirler, sürekli olarak Hz. Peygamberin kâhin olduğu ve kendisine Meleklerin değil şeytanların “Kur’an” denilen kelamı getirdiklerini öne sürüyorlardı.²⁷⁸

Kâfirlerin bu suçlamalarına Kur’an’da çeşitli yerlerde temas edilmiştir.

فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ.

“Ey Muhammed! O halde, sen öğüt ver. Rabbinin nimeti sayesinde, sen ne bir kâhinsin ne de bir deli.”²⁷⁹

“Kâhin” kelimesi Arapçada falcı, gaipten haber veren ve akıllı bir kimse için kullanılıyor? Cahiliye döneminde kâhinlik belli bir meslekti. Kâhinler, astronomi uzmanı olduklarını, ruhlar, cinler ve şeytanlarla özel bir ilişki içinde olduklarını; dolayısıyla gaipten ve gelecekte haber verebildiklerini iddia ediyorlardı. Zayıf inançlı kişilerde bunların dediklerine inanıyorlardı. Kâhinler, kaybolan bir şeyin nerede olduğunu, çalınan bir malın hırsızının kim olduğunu, insanların kaderinde neler yazılı olduğunu vs. açıklayabileceklerini iddia ediyorlardı. Kâhinlerin bazısı zaman zaman çeşitli bölge ve mahalleleri gezer, bağırarak müşteri arardı. Bazen da müşteriler kendilerine gelip hediye ve ücret vererek bazı konularda bilgi edinirlerdi.

Kâhin ve falcıların belli bir kıyafeti ve görünümü vardı. Ayrıca kullandıkları dil de halkınkinden değişik yani daha ağıdalı ve kafiyeli olurdu. İfade ve üslupları da karışık, muğlâk ve yuvarlak olurdu. Böylece herkes bu ifadelerden kendi durumuna göre anlamlar çıkarabilirdi.²⁸⁰

Hz. Peygamber, normal insanların bilemediği ve anlayamadığı bazı şeyler söylüyordu. Mesela, Allah’tan bir meleğin geldiği ve kendisine vahiy getirdiği gibi. Kimsenin göremediği bu meleğin getirdiği kelam da gayet tesirli ve süslüydü. Bu sebeple, Kureyşli kabile reisleri halkı kandırmak maksadıyla “kâhinlik” ve “falcılık” unvanını derhal Hz. peygambere yakıştırdılar.²⁸¹ Ne var ki bu iddia ve itham pek inandırıcı değildi. Zira kâhinlerin mesleğini, kılık kıyafetini, konuşma ve hareketini bilmeyen bir Arap yoktu. Herkes, kâhinlerin ne iş yaptıklarını, ne için kendilerine geldiklerini, kendilerine hangi konularda bilgi verdiklerini, konuşma ve ifadelerinin nasıl olduğunu bilirdi. Bu kâhinin mevcut akidelere, kurulu düzene karşı ses çıkarması

²⁷⁸ Afzalurrahman, *Arabistan ve Arap Halkı, Hz. Muhammed* Davetçi Mad *Siret Ansiklopedisi*, (Çev. Balcı, Yusuf ve Arkadaşları), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1996, III, 98.

²⁷⁹ Tur, 52 / 29.

²⁸⁰ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve evrensel mesajı*, T.D.V Yayınları, Ankara 2001, s.160.

²⁸¹ Afzalurrahman, a.g.m., *Siret Ansiklopedisi*, III,97.

ve sabahdan akşama kadar hep bunun için çalışması, bu uğurda her şeyini feda etmesi, herkesin düşmanlığını kazanması ve hiçbir maddi kazanç gütmemesi düşünülemezdi.²⁸²

Bu yüzden Hz. Peygamber'e yakıştırılmak istenen "kâhinlik" ve "falcılık" hiçbir Araba inandırıcı gelmedi. Kimse bu iddia ve ithamı ciddi bulmadı. Bundan dolayıdır ki, bu iddia ve ithamın tekzip edilmesi için bir delil sunulmaya gerek duyulmadı. Bu iddia ve itham kendi kendini tekzip ediciydi. Allah'ın bunu yalanlamaya ihtiyacı yoktu.²⁸³

Dolayısıyla Allah, "Ey Habibim! İnsanları uyarma ve hak dinini yayma çalışmalarına bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da hiç tereddüt etmeden ve hiç sarsılmadan devam et. Çünkü senin kâhin ve mecnun olmadığın herkesçe bilinen bir husustur." demekle iktifa etti.

2.8.2.3. Hz. Muhammed (s.a.v)'in Mecnun ve Şair Olduğu İddiası

Kureyşli kâfirlerin Hz. Peygambere yönelttikleri mesnetsiz suçlama ve saçma sapan iftiralarından biri de, O'nun mecnun, deli ve çılgın olmasıyla ilgiliydi. Kâfirler, aynı anlamda Hz. Peygamberin büyülenmiş ve cinlere çarpılmış olduğunu da söylüyorlardı.²⁸⁴ Kâfirler, Hz. Peygamberin bir cinin etkisi altında olduğunu da öne sürüyorlardı. Nitekim Kur'an bu hususta şöyle demiştir:

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَرَاهُ فِي شَأْنٍ مُّجْنُونٍ

"Biz, deli bir şair için ilahlarımızı mı terk edeceğiz?" diyorlardı.²⁸⁵

Kur'an'da başka yerlerde şöyle denilmiştir:

"... 'siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz.' dediler."²⁸⁶

Başka bir yerde de şöyle buyrulmuştur:

"Yoksa 'O cinnet getirmiş' mi diyorlar."²⁸⁷

Arapların bütün bu itiraz ve suçlamalarının anlamı aynıydı. Zira onlara göre bir Kişinin deliliğinin iki sebebi vardı: ya biri büyü yaparak onu çılgına çevirmiştir ya da Onu bir cin tutmuştur. Kur'an'da müşriklerin bu itiraz ve ithamları, onların Peygambere muhalefet konusunda ne kadar acımasız ve insafsız olduklarını göstermek maksadıyla kaydedilmiştir. Bütün bu itham ve itirazlar ciddiye alınacak türden değillerdi. Bu sebeple, bunlara açık herhangi bir cevap verilmeden bunların sadece tekrarlanması ve

²⁸² Mevdudi, a.g.e., s.626.

²⁸³ Afzalurrahman, a.g.m., Siret Ansiklopedisi, III, 96.

²⁸⁴ Afzalurrahman, a.g.m., Siret Ansiklopedisi, III, 96.

²⁸⁵ Saffat, 37/36.

²⁸⁶ Furkan, 25/8.

²⁸⁷ Mü'minün, 23/70.

hatırlatılması kâfi görüldü. Bu itirazlara sadece işaret edilmesi, muhaliflerin delil, akıl ve mantıktan ne kadar yoksun olduklarını göstermeye kâfi idi. Şimdi Allah'ın bir kulu ortaya çıkıyor ve müşriklere diyor ki, “Ey ahali, dininiz, medeniyetiniz ve kültürünüz yanlış, çürük bir akideye dayanıyor. Bu akide ve inanç sisteminin temelden sakat olmasının delilleri şunlardır...” buna cevap verenler, herhangi inandırıcı delil vermiyor, sadece alaylı ve küçültücü bir söz söylüyorlar, “sen delisin” , “sana cin çarpmıştır.” Bu Allah'ın kulu kâinat nizamının tümünün tevhide dayalı olduğunu söylüyor ve bunun gerekçelerini bir bir ortaya koyuyor.²⁸⁸

Kureyşli kâfirler, Hz. Peygamberin bir şair olduğunu da iddia ediyorlardı. Kâfirler bir şair ve mecnunun sözlerine atalarının mabutlarını ve geleneklerini terk edemeyeceklerini söylüyorlardı. Bu iddialara cevap olarak denildi ki:

*“Şairlere ise haddi asan azgınlar uyarlar.”*²⁸⁹

Yani denilmek isteniyor ki, şairlerin peşine takılan kişilerin ahlak, huy, alışkanlık ve temayülleri, Resulullah'a tabi olan imanlı, inançlı ve güzel ahlaklı insanlardan çok farklı olurlar. Her iki grup arasındaki fark o kadar barizdir ki bunlar bir bakışta ortaya çıkarılabilir. Bir tarafta ciddiyet, doğruluk, dürüstlük, doğru sözlülük, efendilik, kültür ve Allah'tan korkmak vardır. Her konuda her kişiye karşı sorumlu davranmak vardır. İnsanlarla her alışveriş ve muamelede karşı tarafın haklarına dikkat etmek vardır. İşte ve ticarete dürüstlük ve emanet vardır. Bu gruba bağlı olanların ağızlarından hiçbir zaman kötü bir laf çıkmaz. Her söz ve her harekette hayır vardır, şer ile ilgileri yoktur. Her şey bir yana, kendilerini gören bir kişi yüce bir amaç ve hedef için çalıştıklarını anlar. Gecelerini gündüzlerine katarak Allah rızası için çalıştıklarını görür. Bütün hayatları büyük ve yüce bir gayeye adanmıştır.²⁹⁰

2.8.2.4. Hz. Muhammed (s.a.v)'in İnsan Oluşuna ve Peygamber Olarak Seçilmesine İtirazlar

Müşriklerin ilk itirazı, Hz. Peygamber'in insan oluşuyla ilgiliydi. Müşrikler, “Bizim gibi ve bizden farklı olmayan bir insanın peygamber olduğunu nasıl kabul edelim? Bu, bizim gibi yiyor, içiyor, çoluk çocuk sahibidir ve diğer bütün insanlar gibi

²⁸⁸ Mevdudi, a.g.e., s.630.

²⁸⁹ Su'ara, 26/224.

²⁹⁰ Mevdudi, a.g.e., s.633.

dünya işleriyle uğraşıyor. Böyle bir kişi peygamber olabilir mi?” diye itirazlarda bulunuyorlardı.²⁹¹ Kur’an’da bu itirazlara değinilerek uygun cevaplar verilmiştir.

لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ تَبْصِرُونَ

“O zulmedenler gizlice söyle konuştular: ‘Bu da ancak sizin gibi insan. Şimdi siz göz göre göre sihre mi kapılacaksınız?’”²⁹²

Bu gizli müşavere veya sohbeti Mekke’nin ileri gelen reisleri yapıyorlardı. Hz. Muhammed’in tevhide ve risalete daveti, bu kabile reislerinin iktidar ve itibarını tehlikeye düşürmüştü. Bunlar artık iktidar koltuklarını ve şahsi menfaatlerini muhafaza etmek için Hz. Muhammed’in iddiasını çürütmeye mecburdular. Bu sebeple, kendisinin insan gibi yiyip içmesini, çoluk çocuklara karışmasını, herkes gibi çarşı pazarda alışveriş yapmasını yadırgıyorlardı. Allah’ın böylesine alelade bir insanı peygamber seçebileceğine ihtimal vermiyorlardı. Fakat aynı zamanda, bu insanın kişiliğini ve sözlerinin büyüleyiciliğini de kabul ediyorlardı. O’na yaklaşan ve O’nun sözlerini dinleyen herkesin ona bağlandığını ve davasını desteklemeye başladığını görüyorlardı. Bu yüzden hem kendilerinin hem de diğer kimselerin O’na yaklaşmaması için olağanüstü çaba harcıyorlardı.²⁹³

“Dediler ki: ‘bu ne biçim bir peygamber ki yemek yer, çarşıda pazarda dolaşır. Ona bir melek indirilseydi de, bu onunla beraber bir uyarıcı olsaydı ya! Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya ürününden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya! Zalimler, (inananlara): ‘Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz.’ dediler.”²⁹⁴

Mekkeli ve Arap müşriklere göre Allah’ın mesajını ve dinini insanüstü bir yaratık, mesela bir melek getirmeliydi. Ve eğer bu görev mutlaka bir insana verilecek idiyse, bu insan bir padişah veya imparator olmalıydı. Ayrıca, bu insanın yanında bir veya birkaç melek olmalıydı ki, bunlar insanları korkutur ve sözlerini dinlemeyenleri cezalandırırlardı. Adı sanı bilinmeyen, serveti olmayan ve toplumda yüksek bir mevkie sahip olmayan biri nasıl peygamberlik iddia edebilirdi? Böyle bir adamın bağları, bahçeleri, bir takım mucize ve sihirleri olmalıydı. Bütün bunların inandırıcı olmadığını gören müşrikler en son, Hz. Peygamber’in hâşâ aklını kaçırdığını, deli divane olduğunu

²⁹¹ Köksal, a.g.e., I, 315.

²⁹² Enbiya, 21/3.

²⁹³ Afzalurrahman, a.g.m., Siret Ansiklopedisi, III, 96.

²⁹⁴ Furkan, 25/7-8.

ileri sürüyorlardı. Müşrikler, Hz. Peygamber'in bir sihirbaz, mecnun ve şair olduğunu da iddia ediyorlardı.²⁹⁵

Müşriklerin bir itirazı da peygamber olarak Hz. Muhammed'in seçilmiş olmasına idi. Onların düşüncesine göre, eğer Allah resul olarak birini dünyaya gönderecek idiyse, bu Hz. Muhammed olmamalıydı. Mekke'de ve Arabistan'da daha çok zengin, çok meşhur ve çok güçlü kişiler vardı. Peygamber olacaksa bunların biri olacaktı. Hz. Muhammed ne diye peygamber seçildi.²⁹⁶ Onlar şöyle diyordu:

“O zikir (Kur'an) içimizden ona mı indirildi?”²⁹⁷

“‘Bu Kur'an, iki şehrin birinden bir büyük adama indirilseydi ya!’ dediler.

Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini Aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için (çeşitli alanlarda) kimini Kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) Şeylerden daha hayırlıdır.”²⁹⁸

Burada bahsedilen iki memleket veya iki şehir, Mekke ve Taif'tir. Kâfirler Diyorlardı ki, eğer Allah bir kişiyi peygamber olarak aramıza göndermek istiyorsa ve Kitabını O'na indirmek istiyorsa, bu kişi şehirlerimizden mümtaz ve soylu birisi olmalıydı. Allah, peygamber olarak bir yetim ve öksüz kişiyi mi seçti? Parası pulu olmayan, kimseden kendisine miras kalmamış, çocukluk ve delikanlılık çağında çobanlık yapmış, karısının sermayesi ile ticaret yapmış olan, hiçbir kabilenin reisi olmayan biri peygamberlik mevkiine getirilebilir miydi? Bu mevki ve makama layık Mekke'de nice kabile reisi, mümtaz ve nüfuzlu kişiler vardı. Mesela, Velid bin Muğire ve Utbe bin Rebi'a. Taif'in ileri gelenleri Urve bin Mes'ud, Hudeyb bin Amr, Kinane bin Abd-i Amr ve İbn Abd-i Yalil. Yani kâfirler bir kere bir insanın peygamber olamayacağını düşünüyorlardı.²⁹⁹ Fakat Kur'an bu düşüncelerini çeşitli delillerle çürütünce bu defa “peki insan olsun ama büyük bir adam olsun.” Diye bahane etmeye başladılar. Bu itiraza cevap verilirken çok az ve öz ifade kullanılmıştır. Burada deniliyor ki, Allah'ın işine kimse karışamaz. Allah'ın rahmetini taksim etme veya başkalarına dağıtma vazifesi kimseye verilmiş değildir. Allah kendi rahmetini takdir ettiği ve beğendiği kişiye verir. Bu husustaki hikmetini ancak o bilir.³⁰⁰

²⁹⁵ Mevdudi, a.g.e., s.617.

²⁹⁶ Köksal, a.g.e., I, 295.

²⁹⁷ Sad, 38/8.

²⁹⁸ Zuhuf, 43/31-32.

²⁹⁹ Köksal, a.g.e., I, 295.

³⁰⁰ Mevdudi, a.g.e., 622.

*“Allah’ın ayetleri hakkında, kendilerine gelmiş bir delil olmaksızın tartışanlar var ya, onların kalplerinde ancak bir büyüklük taslama vardır. Onlar, tasladıkları büyüklüğe asla ulaşamazlar. Sen Allah’a sığın. Şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”*³⁰¹

Arap müşriklerin mesnetsiz, delilsiz ve saçma sapan muhalefetlerinin sebebi, Allah’ın ayetlerinden, ortaya koyduğu gerçeklerinden ders ve ibret almamalarıdır. Bunların bu ayet ve gerçekleri anlamadıkları söylenemez. Anlamalarına anlıyorlar ama bunu gurur meselesi yaptıkları için kabullenmekten çekiniyorlar. Kendi nefislerine hizmet ettikleri ve kibirli oldukları için Hz. Peygamber’in dini önderliğini kabul etmiyorlar. Hâlbuki Hz. Peygamber’in davetinde ve kelimasında akıl, mantık ve gerçeklere aykırı bir şey yoktur. Her şey insanın aklına yatıyor ve kalbine giriyor. Arap kabile reisleri ve müşrikler kendi sahte felsefe, nizam ve sistemlerini ayakta tutabilmek için bütün güçlerini kullanıyor, en alçakça hareketler yapmaktan çekinmiyorlardı. Başka bir deyimle gerçek büyüklük ve küçüklük Allah’ın takdirine bağlıdır. Allah kimi büyük yapıyorsa o büyük ve kimi küçük yapıyorsa o küçüktür. Küçük adamların kendilerini büyük gösterme çabaları eninde sonunda başarısız kalacaktır.

*“ Allah, ‘Benden başka ilah yoktur. Öyleyse bana karşı gelmekten sakının.’ Diye (insanları) uymaları için emri içeren vahiy ile melekleri kullarından dilediğine indirir.”*³⁰²

Bu da kâfirlerin itirazlarına bir cevaptır. Kâfirler, “kala kala Muhammed mi kalmıştı? Allah başka birini nebi olarak gönderemez miydi?” diye itirazda bulunuyorlardı. Buna cevap olarak Allah diyor ki: “Ben kendi işimi bilirim. Bu hususta kimsenin aklına ihtiyacım yoktur. Ben kimi istiyorsam peygamber yaparım. Bu hususta kimse bana karışamaz. Çünkü her şeyi ben daha iyi bilirim.”³⁰³

2.8.2.5. Ekonomik Sebepler

Hız. Peygamberin, Hak Dinini yaymaya başlamasından önce din genelde hayatın birçok cephe veya yönlerinden sadece biri sayılırdı. Başka bir deyimle, din insanların dünyevi yaşantılarının küçük ve cüzi bir parçasıydı. Dini işler ve vecibelerin amacı da bunları öbür dünyada cezadan kurtulmak için bir ruhsat için kullanmaktı. Din, Tanrı ile kul arasındaki özel bir ilişki olarak kabul edilirdi. Öbür dünyada kurtulanlar arasında iyi

³⁰¹ Mü’min, 40/56.

³⁰² Nahl, 16/2.

³⁰³ Mevdudi, a.g.e., s.623.

dereceye sahip olmak isteyenler, dünyada bütün dünyevi işlerden ellerini eteklerini çekerek kendilerini sadece dine adayabilirlerdi. Ama öbür dünyada yüksek mevkie talip olmayanlar ve sadece kurtuluşu amaçlayanlar dini özel bir faaliyet olarak sürdürebilirlerdi. Tanrının kendilerinden rahmetini esirgememesini ve dünya işlerinde kendilerine bereket vermesini arzu edenlerin, yalnızca dini vecibeleri yerine getirmeleri yeterliydi. Bütün dünya işlerinin olduğu gibi devam etmesini istiyor, sadece birkaç dini merasim ve ibadet yaparak Yaradan'ı memnun edeceklerini sanıyorlardı. Din ve dünya işlerinin tamamıyla ayrı olduğunu düşünüyorlardı. İnsanın kendi nefsi, kendi cinsleri ve çevresindeki bütün şeylerin, başka bir şey, Tanrı ile kul arasındaki ilişkinin de başka bir şey olduğunu sanıyorlardı. Cahiliyyede din kavramı buydu.³⁰⁴

Mekke, Araplar arasında dini açıdan değer ifade etmenin yanında iktisadi ve ticari yönden de büyük öneme haizdir. Zira o dönemde Mekke, mühim bir ticaret merkezidir. Her taraftan gelen mallar burada depo edilir, satış işlemleri yapılır ve ödemelerde orada gerçekleştirilirdi. Ticari açıdan bir merkez konumundaki Mekke şehri Hint, Yunan ve Roma dünyası arasında adeta bir köprü vazifesi görerek, stratejik bir değer ifade etmektedir. Bunun tabii bir sonucu olarak erkek, kadın, genç, ihtiyar her Kureyşli ticaretle meşgul olmaktadır. Her ne kadar Mekke'nin ticari açıdan önemi, anılan dönemde coğrafi konuma bağlı ise de, Arapların Mekke'ye büyük bir değer atfetmelerinin sebebi Kâbe'dir. Sebebine gelince; Araplar için ticaret, vazgeçilmez bir husustur. İktisadi hayat tamamen buna bağlıdır. Dönemin ticaret merkezi ise Mekke'dir. Bütün Arap toplumunun kutsal kabul ettiği Kâbe ise Mekke'dedir. Onlara göre şayet Kâbe putlardan temizlenirse, ticari hayat sarsıntıya uğrayacaktır. Çünkü. Arapların Mekke'ye ilgi duymalarının temelinde putların varlığı söz konusudur. Onların düşüncesine göre, İslamiyet putları ortadan kaldırınca insanlar Mekke'ye gelmeyecekler, dolayısıyla Kâbe mevcut ehemmiyetini kaybedecektir.

Gerçekten de Mekke'nin haiz olduğu saygının ağırlık merkezini Kâbe oluşturur. Bütün Araplar üzerinde dini bir hâkimiyet sahibi olan Kureyşli, Kâbe'nin muhafızlığı görevini ellerinde tutuyorlardı. Onlar, ticaret faaliyetinin gelişiminde büyük rol oynayan bu hizmetlerin yerine getirilmesi için bir takım kuruluşlarda teşekkül ettirmişlerdir.³⁰⁵ Gerek hac mevsiminde hac için, gerekse diğer zamanlarda umre için gelen insanlara hizmet maksadıyla kurulan teşkilatlar, Kâbe'yi açma, kapama, koruma (Hicabe);

³⁰⁴ Mevdudi, a.g.e., s.203.

³⁰⁵ Sözen, Kemal., "*Hız. Muhammed'in Peygamberliğine Karşı Çıkış Sebeplerinin Arka Planı*" I. Kutlu Doğum Sempozyumu (Tebliğler), Isparta, 1998, s.196-197.

hacıları ağırlamak ve fakirleri doyurmak (Rifade); hacılara su dağıtmak (Sikaye) gibi dini hizmetleri yürütmüşlerdir. Bu hizmetlerin yanı sıra Kâbe'yi koruma amacıyla askeri hizmetlerinde yerine getirilmesi görevi kabilelerin ileri gelenlerine verilmiştir. Babadan oğula geçen bu görevler, kendilerine hem büyük bir nüfuz hem de büyük çıkarlar sağlıyorlardı.³⁰⁶

³⁰⁶ Köksal, a.g.e., I, 291-292.

SONUÇ

Kur'an-ı Kerim'de adı anılan peygamberler yirmi beş tanedir. Allah Teâlâ bu peygamberlerin bazılarının sadece isimlerini anmakla yetinmiş, bazılarının hayatlarından bütün insanlığa örnek olacak tablolar anlatmış, bazı peygamberlerinde kavimleriyle olan münasebetlerini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır ki yine insanlık onlardan gerekli dersleri çıkarsın. Biz çalışmamızda adı geçen peygamberlerden sadece kavimlerinden itiraz gören ve haksız yere pek çok suçlama alan peygamberleri inceledik. Bu itirazları sebepleriyle birlikte ayetler ışığında tek tek inceledik. Ve gördük ki hangi çağda yaşarsa yaşasın insan menfaatiyle çelişen bir durumla karşılaştığı anda hemen inkâr ve suçlama yolunu tutmuştur. Genelde her kavmin inkâr mantığı aynıdır. Fakat yaşadıkları şartlara, zamana ve mekâna göre inkâr sebeplerinde kavimlere özel birtakım değişiklikler görülür.

Peygamberlere yapılan itirazlara ilk olarak insanlığın ikinci atası olarak ta kabul edilen Hz. Nuh (a.s) ile başladık. Kur'an-ı Kerim'de kendinden ilk bahsedilen peygamber aynı zamanda da yaratılan ilk insan Hz. Âdem'dir. Kur'an ona yapılan herhangi bir itirazdan bahsetmez. Daha çok onun yaratılışından, Hz. Havva ile birlikte işledikleri günahattan ve tövbe edişlerinden bahsedilir. Hz. Adem'den sonra soy olarak ona en yakın olan Kur'an'da pek çok yerde kıssası anlatılan ve kendisine yapılan itirazların ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı peygamber Hz. Nuh (a.s)'dır. Ona yapılan itirazlar kısaca; Hz. Nuh (a.s)'un akılsızlık ve sapıklıkla suçlanmasıydı. O buna karşılık ben âlemlerin rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim demişti. Bundan başka kavmi Hz. Nuh (a.s.)'u sıradan bir insan olarak görmüş ve bu yüzden ona inanmak istememişlerdi. Onlar ancak göklerden bir melek inmesini istiyorlardı. Kavmin ileri gelenleri ona inananların sadece alt tabakadan olan insanlar olmasını kendi gururlarına yediremiyorlardı. Ve atalarının dinlerine bağlılıkta ısrar ediyorlardı. Ayrıca onu insanların gözünde küçük düşürmek için delilikle suçluyorlardı.

Hz. Nuh'un kavmi helak olduktan sonra ilk gönderilen peygamber Hz. Hud'tur. Onun kavmi olan Ad iktidar sahibi, güçlü, kuvvetli ve kendilerine çok fazla güvenen bir kavimdir. Bu yüzden Hz. Hud'u beğenmemişler, onu küçümsemişlerdir. Yine onu beyinsizlikle, sapıklıkla suçlamışlar ve atalarının dinlerini ona inanmamak için bahane etmişlerdir.

Kur'an kıssaları üzerinde dikkatle durulduğunda yerleşik toplumun, kendilerine gönderilen peygamberi reddederken, öncelikle kendi geçmiş özelemlerini, geleneksel

anlayışlarını, atalarının dinsel-kültürel mirasını öne çıkardıkları veya bahane ettikleri görülür. Bu konuda öncülüğü yönetici seçkinler ve yönetici olmayan seçkinler yapsa da genel olarak toplum ortak hareket etmektedir. Peygamberler Tevhit’le toplumların karşısına çıkarak şirk ve küfürden vazgeçmelerini öğütlediğinde, şirk ve küfürlerinde dayanak olarak atalarını ve geçmişlerini gösterirler. Kur’an, bu anlayışa sahip olan toplumlara “*ya atalarının akıllı bir şeye ermez ve doğru yolu da bulamamış idiyse*ler” şeklinde cevap vermektedir.

Yine Hz. Salih (a.s)’in kavmi de Kur’an-ı Kerim’de insanlığa azgın ve haddi aşmış bir kavim olarak tanıtılmıştır. Bu azgınlıkları dolayısıyla kendilerine gönderilen peygamberden bir mucize istemişler Allah onlara bu mucizeyi ihsan etmiş fakat onlar azgınlıkları dolayısıyla Allah’ın kendilerine vermiş olduğu bu mucize deveyi boğazlamışlardır.

Ulu’l-azm peygamberlerden biri olan Hz. İbrahim (a.s) de kavmiyle ayrı, zamanının hükümdarı Nemrut ile ayrı mücadele etmiştir. Onları tevhide davet etmiştir. Nemrut kendinin tanrı olduğunu iddia etmiş, babası Azer onu yanından kovmuş ve tehdit etmiş, kavminin çoğu ise atalarının dinlerini bahane ederek ona uymaktan kaçınmışlardır.

Hz. Lut (a.s)’da yine kavmi tarafından tepki gören peygamberlerden biridir. Lut kavmi yine Kur’an’da insanlığa sapıklıklarıyla tanıtılan bir kavimdir. İşte bu sapıklıkları yüzünden peygamberlerini dinlememişler onunla alay etmişler ve onu tehdit etmişlerdir.

Medyen ve Eyke halkları da ölçü ve tartıda eksiklik yapan insanların bu şekilde haklarına tecavüz eden bir kavimdi. Yine Şuayb (a.s)’a biz senin dediklerini anlamıyoruz diyerek itiraz etmişler, onu pek çok hakaretle suçlamışlardır.

Son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v)’de insanlık tarihi boyunca gelmiş geçmiş bütün peygamberlerin uğradığı hakaretlere ve küçümsemelere maruz kalmıştır. En başta Hz. Peygambere inanan insanlar fakirler, kimsesizler ve kölelerdi. Bu yüzden soylular ve zenginler eğer onun davası haklı olsaydı ona Kureyş’in ileri gelenleri de inanırdı dediler. Bundan başka onu kâhinlikle suçladılar. Çünkü müşriklere göre o sadece anne baba ile çocuklarının, karı ile kocanın arasını açan birisiydi. Bunu da anacak kâhinler yapabilirlerdi. Yine bu suçlamalarına mecnunluk ve şairlik iddiasını da eklediler. Hz. Peygambere yapılan itirazlardan bir diğeri de onun insan oluşuydu. Nasıl olur da yiye içen herhangi biri kendilerinden üstün bir makamda olabilirdi? Ve niye Muhammed? Sorusu da zihinlerinden çıkmayan bir soruydu. Bu kadar soylu varken,

daha itibarlı, daha zenginler varken niye Abdullah'ın yetimi? Ve bir de bütün bunların yanında birtakım menfaatleri de vardı inkârcıların. Kâbe putlardan temizlenirse eski ekonomik cazibesini kaybedebilirdi.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: nasıl ki dış görünüşleri itibarı ile insanlar farklılık arz ederlerse iç görünüş itibarı ile de farklılık arz ederler. Bazı insanların kişilikleri tamamlanmış, sağlam ve oturaklı; bazı insanların kişilikleri ise tamamen oturmamıştır. Rüzgâr hangi taraftan güçlü esmekte ise o tarafa dönmektedirler, kararsızdırlar. Bazı insanlar günahkâr, bazıları da dinden çıkmış sert ve katı karakterlidirler. Ama bunların hepsinin Kur'an'da bir çaresi vardır.

Zira Kur'an, körü körüne muhafazakârlığı onaylamaz. Yine Kur'an, insanı basit fikirlilikten, peşin hükümlülükten, sosyal çevrenin olumsuz etkisinde kalmaktan ve atalar kültürünü bilinçsizce taklitten uzak durmaya davet eder. Bütün bunların yerine özgür düşünceyi, tefekkürü ve hakiki imanı tavsiye eder. Çalışmamızda tespit ettiğimiz maddeler de bunu desteklemektedir.

Kur'an, her çağda insanın okuyup özgün neticeler çıkardığı ilahi bir sırra sahiptir. Bundan dolayı daveti kabul etmeyenler için tespit ettiğimiz bu argümanlar dışında başka argümanlar yoktur demek yanlış olur. Tespit edilen bu itirazlar, bizim görebildiklerimizdir. Bundan sonra bu konuyla alakalı yapılacak çalışmalarda daha farklı itirazların ortaya konulması çok normaldir. Zaten bunun olması da lazımdır.

BİBLİYOGRAFYA

- ABDUH, Muhammed, **Tevhid Risalesi**, (Çev. Sabri Hizmetli), Fecr Yayıncılık, Ankara, 1986.
- ATA, Ulvi ATEŞ, Süleyman, **Kur'an Ansiklopedisi**, Kuba Yayınları, İstanbul, 2002.
- AKGÜL, Muhittin, **Kur'an-ı Kerim de Hz. Peygamber**, Işık Yayınları, İstanbul, 2004.
- AKIN, Hanifi, **Sahih-i Buhari Muhtasarı**, Beka Yayınevi, İstanbul, 2008.
- ARSLAN, Ali, **Büyük Kur'an Tefsiri**, Arslan Yayınları, İstanbul, 2003.
- ADEVİ, Muhammed Ahmet, **Peygamberlerin Allah'a Davetleri**, Daru'l-Marife, Beyrut, 1965.
- AYDEMİR, Abdullah, **İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler**, T.D.V Yayınları, Ankara, 1996.
- AFZALURRAHMAN, "Arabistan ve Arap Halkı, Hz. Muhammed Davetçi Mad.", **Siret Ansiklopedisi**, (Çev. Balcı, Yusuf ve Arkadaşları), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1996.
- BAYRAKLI, Bayraktar, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2009.
- BUTİ, Muhammed Said Ramazan, **Kübra'l-Yakiniyyati'l-Kevniyye**, Darü'l-Fikr, Dımaşk, 1997.
- **Fıkhu's Siyre**, Gonca Yayınevi, İstanbul, 1987.
- ÇETİN, Abdurrahman, **Örneklerle Peygamberimiz**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.
- ÇELİK, Muhammed, **Kur'an'ın İkna Hususiyeti**, Yeni Akademi Yayınları, İzmir, 2006.
- DİKMEN, Mehmet, **Peygamberlerden Kıssalar**, Cihan Yayınları, İstanbul, 2010.
- el-MEVDUDİ, Ebu'l-A'la, **Tefhimu'l-Kur'an**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1987.
- **Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı**, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002.
- EROĞLU, Emine, **Rahmet Peygamberi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.
- GÖLCÜK, Şerafettin, Toprak, Süleyman, **Kelam**, Tekin Kitapevi, Konya, 1996.
- GÜÇ, Ahmet, "Salih maddesi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008.

- HAMİDULLAH, Muhammed, **İslam Peygamberi**, (Çev. Salih Tuğ), Yeni Şafak Gazetesinin Kültür Armağanı, Ankara, 2003.
- HİCAZİ, Muhammed Mahmud, **Furkan Tefsiri**, İlim Yay., İstanbul, 1998.
- HARMAN, Ömer Faruk, **“İbrahim Maddesi”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008.
- **Nuh Maddesi”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008.
- İSLAMOĞLU, Beşir, **İslâmî Hareketin Tarihî Seyri**, Denge Yayınları, İstanbul, 1993.
- KAZANCI, Ahmed Lütfi, **Peygamberimize Neden İnanmadılar**, İpek Yayınları, İstanbul, 2005.
- KALMAHAN, Erjan, **İmam-ı Maturidi de Peygamberlik**, (Doktora Tezi), Ankara, 2003.
- KOMİSYON, **Dini Kavramlar Sözlüğü**, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2006.
- KOMİSYON, **Kur’an Yolu**, D.İ.B Yayınları, Ankara, 2007.
- KOMİSYON, **Kur’an’dan Öğütler**, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2010.
- KÖKSAL, M. Asım, **Peygamberler Tarihi**, T.D.V. Yayınları, Ankara, 2007.
- KILIÇ, Recep, **Hz. Peygamberin Hayatından Davranış Modelleri**, T.D.V.Yayınları, Ankara, 2008.
- KURTUBİ, **el-Camiu li-Ahkâmî’l-Kur’an**, Buruc Yayınları, İstanbul, 1992.
- KUTUB, Seyyid, **Fi Zilali’l-Kur’an**, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1980.
- MEVDUDİ, Ebu’l-Ala, **Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı**, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002.
- **Tefhimul-Kur’an**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1987.
- MÜSLİM, **Sahih-i Müslim**, Polen Yayınları, İstanbul, 2008.
- OKUMUŞ, Ejder, **Kur’an’da Toplumsal Çöküş**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2007.
- PAKDİL, Nuri, **Batı Notları**, Edebiyat Yayınları, İstanbul, 2010.
- RAZİ, Fahrüddin Muhammed İbn Ömer, **et-Tefsiru’l-Kebir (Mefatihü’l- Gayb)** Akçay Yayınları, Ankara, 1992.
- SABUNİ, Muhammed Ali, **Peygamberler Tarihî**, Ahsen Yayınları, İstanbul, 2003.
- **en-Nübüvvetü ve’l-Enbiya**, Darü’l-Kalem, Dımaşk, 1989.
- SARIÇAM, **Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı**, T.D.V. Yayınları, Ankara, 2001.
- SARI, Mevlüt, **Arapça -Türkçe Lügat**, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980.
- SOYSALDI, H.Mehmet, **Nüzulünden Günümüze Kur’an ve Tefsir**, Fecr Yayınları, Ankara, 2001.

- **Kur'an Semantiği Açısından İnançla İlgili Temel Kavramlar**, Çağlayan Yayınları, İzmir, 1997.

SÖZEN, Kemal, **Hz. Muhammed'in Peygamberliğine Karşı Çıkış Sebeplerinin Arka Planı**, I. Kutlu Doğum Sempozyumu (Tebliğler), Isparta, 1998.

TELLİOĞLU, Ömer, “**Nuh Maddesi**”, **Şâmil İslâm Ansiklopedisi**, Şamil Yayınları, İstanbul, 1998.

YAHYA, Harun, **Resullerin Mücadelesi**, Araştırma Yayınları, İstanbul, 2007.

- **Dinsizliğin İlkel Mantiğı**, Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2001.

- **Hz. İbrahim ve Hz. Lut**, Araştırma Yayıncılık, İstanbul, 2010.

YİĞİT, İsmail, **Peygamberler Tarihi**, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 2008.

YAZIR, Elmalılı M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**, Eser Kitapevi, İstanbul, 1971.

ZEYNELABİDİN, Muhammed Surur b. Naif, **Allah'a Davette Peygamberlerin Metodu**, Guraba Yayınları, İstanbul, 1994.

ZUHAYLİ, Vehbe, **et-Tefsirü'l-Münir**, Risale Yayınları, İstanbul, 2009.

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında İstanbul da doğdum. İlk orta ve lise öğrenimimi İstanbul da tamamladım. 1998 yılında Safiye Sultan Kız Kolejinden mezun olup, aynı yıl Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans öğrenimime başladım. 2002 yılında aynı üniversiteden mezun oldum.

2008 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Bünyesinde Bingöl İl Müftülüğünde İl Vaizi olarak göreve başladım. 2009 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında lisans üstü eğitimime başladım. 2011 yılında KUR'AN'A GÖRE PEYGAMBERLERE İTARAZ SEBEPLERİ teziyle mezun oldum. Halen Elazığ İl Müftülüğünde il vaizi olarak görev yapmakta olup, evli ve 2 çocuk annesiyim.